

Univerzita Karlova

Přírodovědecká fakulta

katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Bc. Marie Horňáková

**REZIDENČNÍ MOBILITA A NAPLŇOVÁNÍ IDEJÍ COHOUSINGU V
KAŽDODENNÍM ŽIVOTĚ OBYVATEL: PŘÍPADOVÁ STUDIE PROJEKTU
KLIDNÁ**

RESIDENTIAL MOBILITY AND FULFILLING THE IDEAS OF COHOUSING IN
THE EVERYDAY LIFE OF INHABITANS: CASE STUDY OF THE KLIDNÁ
PROJECT

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PRAHA 2017

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Jana Jířková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně, a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze 10. 6. 2017

.....

Marie Horňáková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce RNDr. Janě Jíchové, Ph.D. za pomoc při zpracování práce, především potom za ochotu, čas a cenné rady. Dále bych ráda poděkovala RNDr. Petře Špačkové, Ph.D. za odborné připomínky a podporu při realizaci rozhovorů. Poděkování patří i všem informátorům a informátorkám, za věnovaný čas, ochotu a poskytnuté informace. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svým blízkým, především potom Honzovi, za neustávající psychickou podporu.

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje cohousingu, tedy konceptu bydlení založeném na společných prostorách a sdíleném příslušenství. V první fázi je cílem vytvoření přehledu vývoje cohousingu a jemu podobných forem bydlení ve světě i v Česku. Druhá fáze se zaměřuje již na konkrétní cohousingem inspirovaný rezidenční projekt nacházející se ve vnitřním městě Prahy, který v práci vystupuje pod názvem Klidná. Druhá fáze si klade za cíl zjistit, co vedlo komunikační partnery a partnerky ke zvolení Klidné jako nového místa bydliště, jak důležitou roli při rozhodování hrálo zakomponování specifických prvků vycházejících z cohousingu a jakým způsobem jsou ideje tohoto konceptu naplňovány v každodenním životě obyvatel. Výzkum je kvalitativního charakteru a hlavní metodou sběru dat jsou hloubkové polo-strukturované rozhovory, které jsou následně vyhodnoceny na základě teoretické tematické analýzy. Ze studie vyplývá, že nikdo z komunikačních partnerů a partnerek nešel do Klidné cíleně za konceptem cohousingu, ale existenci společných prostor, menší měřítko projektu či prostorové rozvržení vnímali spíše jako příjemný bonus. Naplňování idejí konceptu v každodenním životě informátorů odpovídá charakteru projektu a kontextu, ve kterém vznikl. Jedná se totiž pouze o cohousingem inspirovaný projekt a developerem vedený model. Koncept je zároveň v Česku velice málo rozšířený, což souvisí i s negativním postojem společnosti k socialistickému kolektivnímu bydlení.

Klíčová slova: cohousing, vědomé komunity, lokální komunity, rezidenční mobilita, Praha

Abstract

The thesis deals with cohousing; a concept of living based on common spaces and shared facilities. In the first phase, the aim is to provide a summary of the development of cohousing and other similar forms of housing in the world and also in Czechia. The second phase focuses on a concrete by cohousing inspired residential project located in the inner city of Prague. In the work it appears under the name Klidná. The second phase aims to find out what led the communication partners to choose Klidná as a new place of residence, how important role did the specific aspects based on cohousing played in the decision-making process and finally how are the ideas of this concept being fulfilled in everyday life of the inhabitants. The research is of a qualitative nature and the main method of data collection is realization of deep semi-structured interviews, which are subsequently evaluated on the basis of theoretical thematic analysis. Based on the study, none of the communication partners chose Klidná because of the concept of cohousing. They perceived the existence of common areas, small scale of the project or its spatial layout rather as a pleasant bonus. Fulfilling ideas of the concept in everyday life of the informants corresponds with the nature of the project and the context in which it was developed. It is just by cohousing inspired project implemented through the top-down model. In addition, the concept is very little widespread in Czechia, which is also related to the negative attitude towards socialist collective housing.

Key words: cohousing, intentional communities, local communities, residential mobility, Prague

Obsah

Seznam obrázků	7
Seznam tabulek	7
Seznam grafů	7
Seznam schémat	7
Seznam příloh	7
1. Úvod.....	8
2. Teoretická východiska	12
2.1 Rezidenční mobilita.....	12
2.1.1 Behaviorální přístupy ke studiu rezidenční mobility	14
2.1.2 Kontextuální přístup ke studiu rezidenční mobility.....	16
2.2 Lokální komunity.....	20
2.3 Vědomé komunity a cohousing	22
2.3.1 Vědomé komunity.....	22
2.3.2 Cohousing.....	23
3. Výzkumné otázky a cíle	27
4. Vývoj Cohousingu – zasazení do světového a místního kontextu.....	28
4.1 Formování cohousingu ve světě.....	28
4.1.1 První polovina 19. století	28
4.1.2 Druhá polovina 19. století	29
4.1.3 První polovina 20. století	30
4.1.4 Druhá polovina 20. století	31
4.2 Kolektivní bydlení v Česku	34
4.3 Současný stav cohousingu v Česku	40
5. Metodika.....	43
6. Rezidenční objekt Klidná.....	49
6.1 Obecná charakteristika projektu	49
6.2 Charakteristika obyvatel z pohledu migračních dat	54
6.3 „Kdo jsou obyvatelé Klidné?“	58
6.4 Rozhodnutí se přestěhovat.....	63
6.5 Důvody výběru nového bydliště	67
6.6 Každodenní život v Klidné	76
6.6.1 Sousedské vazby	77
6.6.2 Využívání prostoru.....	81
7. Diskuze	87
7.1 Klidná vs. pražská suburbia	88
7.2 Klidná vs. cohousingové komunity.....	89
8. Závěr.....	93
ZDROJE	97
Literatura	97
Zdroje dat	104
Ostatní.....	105
PŘÍLOHY.....	106

Seznam obrázků

Obrázek 1: Kolektivní dům ve Zlíně	37
Obrázek 2: Kolektivní dům v Litvínově	38
Obrázek 3: Rozložení bytového komplexu do hnízd	50
Obrázek 4: Kombinace odlišných typů prostor v Klidné	51
Obrázek 5: Mezizahrádka s pergolou v Klidné	52
Obrázek 6: Náměstíčko s lavičkami v Klidné	53
Obrázek 7: Dětské hřiště u Klidné	53

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled cohousingem inspirovaných projektů v Česku	42
Tabulka 2: Základní charakteristika účastníků rozhovoru	45
Tabulka 3: Zastoupení přistěhovalých z katastrálních území mezi lety 2012–2015	57

Seznam grafů

Graf 1: Zastoupení přistěhovalých do Klidné podle věku mezi lety 2012–2015	54
Graf 2: Zastoupení přistěhovalých podle věku mezi lety 2012–2015	56

Seznam schémat

Schéma 1: Kódy spadající do skupiny Rozhodnutí se přestěhovat	63
Schéma 2: Kódy spadající do skupiny Důvody výběru Klidné	68
Schéma 3: Kódy spadající do skupiny Vytváření sousedských vztahů	76

Seznam příloh

Příloha 1: Otázky k rozhovoru	106
Příloha 2: Informovaný souhlas	109
Příloha 3: Průvodní dopis	110
Příloha 4: Vygenerované skupiny kódů (ATLAS.ti)	111

1. Úvod

Cohousing¹ je v Česku velice omezeně rozšířený koncept. V současné době u nás neexistuje, kromě 9 Pramenů ve Starém Jičíně, v podstatě žádná čistě cohousingová komunita. Většina projektů, jež je na našem území realizována, je pouze cohousingem inspirovaná. I z toho to důvodu se jedná o velice málo studované téma. V českém prostředí je jakékoliv sdílené bydlení obecně poměrně dost stigmatizováno především v souvislosti s minulým režimem, díky čemuž je spojováno s bydlením kolektivním. V období socialismu bylo v Česku kolektivní bydlení výrazně rozšířeno a i se studii zabývajícími se kolektivním bydlením se setkáme mnohem častěji. Tomuto tématu se blíže věnuje například Zuzanáková (2006), Kužvartová (2012), Daňková (2014) nebo Guzik (2012, 2014). Výzkum v oblasti cohousingu zůstává v případě Česka spíše v rovině architektonické.

Ve světě je nicméně cohousing poměrně známým a často praktikovaným způsobem bydlení. V největší míře je rozšířen v zemích severní Evropy, ale též v Evropě západní a ve Spojených státech amerických. Právě v severní Evropě se začal tento koncept rozvíjet, v souvislosti s feministickými, komunitárními a utopistickými ideami (Williams 2005, Sargisson 2010, Vestbro a Horelli 2012, Vestbro 2014). Setkáme se proto s širokým spektrem prací na cohousing zaměřených. Tummers (2015) identifikoval hlavní témata či zaměření studií věnující se v současnosti cohousingu v Evropě: (1) empirické studie a publikace vydávané samotnými rezidenty či realizátory projektů; (2) sociální a demografické změny společnosti; (3) vytváření komunity skrze rozvržení prostoru a jeho prvků; (4) rozvoj sousedství; (4) nově objevující se témata, jako například právní a ekonomické aspekty cohousingu.

Z hlediska městského rozvoje se jedná o velice zajímavý a z mého pohledu perspektivní model bydlení. Cohousingové komunity resp. sousedství se jeví jako rezidenční lokality s ideálními podmínkami pro vytváření a fungování sociálních interakcí. Přičemž ty jsou podle Williamse (2005) stěžejní pro získání znalosti o svých

¹ **Cohousing** představuje bydlení se společnými prostory a sdíleným příslušenstvím (Meltzer 2010, Choi a Paulsson 2011, Vestbro a Horelli 2012).

sousedech a místní sociální struktuře, což následně napomáhá k růstu důvěry mezi obyvateli, umožňuje vytvářet sociální sítě a společné normy. V širším pohledu sociální interakce v sousedství díky tomu podporují i růst sociálního kapitálu (Williams 2005). V dnešních rychle se rozvíjejících městech se však lze s anonymitou a absencí sociálních interakcí v místě bydliště setkat poměrně často (Tönnies 1887, Simmel 1903). V neustále se transformujícím městském prostředí a s měnícími se potřebami a nároky jeho obyvatel je nezbytné hledat nové vyhovující susedské modely. Shaffer a Amundsen (1993, cit. v Torres-Antonini 2001, s. 190) zdůrazňují, že: „*Cohousing je koncept, nikoliv plán. Můžete ho snadno přizpůsobit městskému, venkovskému a příměstskému prostředí, a měnit jeho formu v závislosti na potřebách a přáních jeho členů.*“ Právě u cohousingu se proto dá hledat inspirace při plánování rozvoje města a navrhování nových obytných celků. Adaptování vybraných principů cohousingu v rozvoji veřejného bydlení, například i v suburbánních lokalitách měst, by nemuselo být špatným krokem.

Cohousing je v práci chápán jako určitý protipól k životu v suburbii, který lidem poskytuje kvalitní životní prostředí a zároveň jim umožňuje žít ve městě. Od suburbia se liší fyzickým (architektonickým) rozvržením, velice detailně pracuje s prostorem a myšlenkou sdílených prostor, která je životu v suburbii cizí.

Motivací pro zvolení daného tématu diplomové práce byl primárně osobní zájem o téma cohousingu a touha zjistit, co vedlo obyvatele k výběru tohoto typu bydlení, jako nového místa pro život. Chtěla jsem nahlédnout do života v tomto v řadě aspektů ojedinělém projektu a dozvědět se, jak podstatná byla pro obyvatele při rozhodování o novém bydlišti existence sdílených prostor. Klidná byla prezentována jako rezidenční objekt s prvky cohousingu. Disponuje totiž specifickými prostory, jako je společenská místnost či sdílená mezizahrádka s pergolou a pískovištěm. Jedná se nicméně o projekt cohousingem pouze inspirovaný a obyvatelé na jeho vzniku nijak neparticipovali. Zajímalo mě, jak se tato skutečnost promítla do následného fungování a využívání sdílených prostor. Způsob rozhodování a proces výběru nového bydliště se zdá být z mého pohledu důležitý, jelikož nám může poskytnout cenné informace využitelné při plánování a rozvoji městského bydlení.

Studovaný rezidenční objekt byl vybrán především proto, že se nachází v Praze

a jedná se o větší projekt s vyšším počtem obyvatel (většina cohousingem inspirovaných projektů v Česku je totiž velice malých – většinou se jedná o seskupení pár rodin).

Cílem diplomové práce je v první fázi vytvoření přehledu věnujícího se vývoji cohousingu a jemu podobných forem bydlení ve světě i u nás v Česku. V současné době se totiž nesetkáme s prací, jež by takovýto přehled poskytovala. Seznámení se s vývojem cohousingu má význam i pro následnou interpretaci. Vzhledem k tomu, že Klidná je pouze cohousingem inspirovaný projekt, je důležité odlišné formy cohousingu vymezit a projekt odlišit.

Bytový komplex Klidná je v řadě aspektů jiný než klasické bytové projekty. Je charakteristický svým architektonickým rozvržením (kombinace soukromých, polo-soukromých, veřejných a polo-veřejných prostor), existencí společenských místností nebo též menším měřítkem (nízký počet podlaží, vyšší hustota). Díky svým specifikům může přitahovat určitý typ obyvatel, které spojují podobné představy, požadavky či životní styl. V druhé fázi je proto cílem práce zjistit, jak důležitou roli hrály tyto aspekty pro zvolení Klidné jako nového místa bydliště a jakým způsobem jsou ideje cohousingu naplňovány v každodenním životě obyvatel.

Výzkumné otázky jsou následující:

1. Jaké důvody stály za výběrem Klidné jako nového místa bydliště?
 - a. Jakou roli hrála při výběru existence sdílených prostor či sousedská blízkost?
 - b. Kdo jsou obyvatelé Klidné? Jsou si informátoři z hlediska motivací vedoucích ke stěhování a následně výběru nového místa bydliště podobní? Jakým způsobem reflektují své sousedy?
2. Jakým způsobem jsou ideje cohousingu naplňovány v každodenním životě informátorů?

V případě výzkumu cohousingových komunit je důležité mít na paměti, že každá z nich je velice specifická. Je proto poměrně problematické vytvářet srovnávací studie a je potřeba studovat každou komunitu, jakožto jedinečný případ. I z tohoto důvodu byla pro výzkum zvolena pouze jedna lokalita. V kombinaci s realizací polo-strukturovaných

rozhovorů to umožňuje hlouběji pochopit příčiny stojící za zvolením Klidné, jako nového místa bydliště a porozumět fungování sdílených prostor.

Práce je rozdělena do osmi kapitol. V úvodu jsou představena teoretická východiska, na které navazuje kapitola věnující se konkrétním výzkumným cílům a otázkám. Následuje kapitola představující vývoj cohousingu ve světě i v Česku. V případě českého kontextu je věnována pozornost kolektivnímu bydlení a následně zmapování aktuální situace na našem území. Pátá kapitola podrobněji informuje o metodice výzkumu a seznamuje čtenáře s procesem realizace polo-strukturovaných rozhovorů. Zbývající část práce se již zaměřuje na samotnou analýzu rozhovorů, představení dosažených výsledků a jejich diskuzi.

2. Teoretická východiska

Jedním z cílů práce je zjištění důvodů stojících za zvolením Klidné, jako nového místa bydliště. Pozornost je věnována především důležitosti specifických charakteristik obytného komplexu při výběru. Zajímají mě preference, percepce a životní styl domácností stojící za jejich rozhodnutím.

Styl života, potřeby a vnímání se v průběhu života proměňují. Typ bydlení či lokalita, kde domácnost žije, díky tomu přestává splňovat nároky a stává se nedostačující. Některé faktory mohou začít působit negativně a naopak jiné nabírají na důležitosti. Spokojenost rezidentů s životem v daném místě se kvůli působení negativních (stresových) faktorů může snižovat a podněcovat jejich touhu se přestěhovat. Využívám proto behaviorální náhled na proces rezidenční mobility.

Prvotně je v teoretické části přiblížen koncept rezidenční mobility a behaviorální přístupy k jejímu studiu. Na studium rezidenčních preferencí a pohybů je nicméně nahlíženo i v širším kontextu – konkrétně v kontextu rezidenčních preferencí a pohybů v pražském metropolitním regionu.

Navazující část teorie je věnována lokálním komunitám a vymezení cohousingu a s ním souvisejících pojmů. Cohousing totiž lze považovat za určitý podtyp lokální komunity.

2.1 Rezidenční mobilita

Při diskuzi rezidenční mobility je důležité rozlišovat tento pojem od pojmu migrace. Rezidenční migrace odkazuje na obyvatele pohybující se z jednoho regionu (oblasti) do druhého, oproti tomu rezidenční mobilita zahrnuje různorodé dynamické systémy, které jsou součástí rozhodnutí se přestěhovat v rámci stejného regionu (Howley 2009, Kim a kol. 2015). Rezidenční mobilita většinou probíhá v rámci menších vzdáleností a migrace je pohybem na dlouhou vzdálenost. Jelikož je rezidenční mobilita dynamický proces, je často příčinou změn v sociální a fyzické struktuře městských oblastí (Howley 2009, Kim a kol. 2015). Můžeme se setkat s dobrovolnou i nedobrovolnou mobilitou. Vynucená přestěhování jsou vyvolána především rozpadem domácnosti,

ukončením manželství, smrtí nebo odchodem do důchodu (Howley 2009).

V procesu rezidenční mobility lze rozlišit dvě fáze. První je **uvažování o stěhování** a druhou je **rozhodnutí se přestěhovat** (Coulter a kol. 2011, Coulter a Scott 2015, Špačková a kol. 2016). Uvažování o přestěhování se může projevat skrze touhu změnit místo bydliště, v tomto případě nejsou zahrnuty úvahy o proveditelnosti pohybu (Coulter a kol. 2011). Může se nicméně jednat i o pohyb očekávaný či zamýšlený, kdy jsou možné náklady již zvažovány (Coulter a kol. 2011). Podle Coultera a Scotta (2015) je propojení těchto dvou fází zásadní pro pochopení, proč se vlastně lidé stěhují.

Nejčastěji studovanou reakcí na rezidenční nespokojenost je rezidenční mobilita. Domácnost však může reagovat i pasivitou (kognitivní adaptací), či vlastní nebo kolektivní iniciativou s cílem zlepšit podmínky bydlení (Kopečná a Špačková 2012, Herfert a kol. 2013). Každá domácnost totiž nedisponuje dostatečnými finančními prostředky či schopností nalézt nové bydlení a přestěhování uskutečnit (Kopečná a Špačková 2012). Právě v českém kontextu se zdá být reakce v podobě úpravy podmínek bydlení poměrně častá, především v souvislosti s obecně nízkou mobilitou (Špačková a kol. 2016).

Podle Dielemana (2001) můžeme vymezit tři hlavní pravidelnosti mající na rozhodnutí o rezidenční mobilitě vliv. První je vztah míry mobility a stádia životního cyklu; druhou je míra mobility a velikost nebo způsob vlastnictví bytové jednotky; a třetí je vzájemná vazba mezi posloupností bydlení domácnosti (jedince) a jinými událostmi v oblasti životního cyklu (například založení rodiny, pracovní kariéra atd.).

Obecně platí, že mladí dospělí (25–30 let) vykazují nejvyšší mobilitu, kdežto domácnosti žijící ve větších obytných jednotkách, či domácnosti s nemovitostí v osobním vlastnictví se stěhují méně (Dieleman 2001, van Ham a Clark 2009). V Česku dlouhodobě převládá jednoznačná preference osobního vlastnictví, což následně souvisí s vyšší mírou stability rezidentů (Vobecká a kol. 2014, Špačková a kol. 2016, Lux a kol. 2017). Z výsledků šetření Postoje k bydlení v ČR 2013 vyplývá, že výrazná většina (82 %) respondentů považuje za ideální právní důvod užívání vlastnictví (Sunega a kol. 2014).

Z hlediska typu bydlení jsou nejčastěji preferovaným typem řadové či samostatně

stojící domy se zahradou. Za ideální typ bydlení považuje rodinné domy 56 % dotazovaných respondentů v rámci šetření Postoje k bydlení v ČR 2013 (Sunega a kol. 2014). Poměrně malý vliv má na rezidenční mobilitu v českém prostředí prostorové rozmístění pracovních příležitostí, neboť Češi jsou v menší míře ochotni se stěhovat kvůli práci (Lux a Sunega 2007, Špačková a kol. 2016). Změna socioekonomického postavení domácnosti nicméně může být důvodem pro stěhování v rámci města (Kopečná 2013).

2.1.1 Behaviorální přístupy ke studiu rezidenční mobility

Julian Wolpert se jako jeden z prvních zabýval rozpracováním modelu rezidenční mobility se zahrnutím neekonomických faktorů rezidenční spokojenosti a vycházel z představy, že každému jedinci vyhovuje určitý typ místa bydliště (Hunter 2005). V případě Wolpertova *stress-threshold modelu* je přestěhování reakcí na stres vyvolaný místem současného bydliště (Lu 1999, Hunter 2005). Tzv. stresory vytvářejí napětí, které může vést k rozhodnutí přestěhovat se. Každému takovému procesu předchází hodnotící proces, kdy jedinec srovnává své současné bydliště s možnými alternativami (Speare a kol. 1976, Hunter 2005). Srovnání jsou samozřejmě ovlivněna individuálními charakteristikami a mobilita je vnímána jako proces přizpůsobování (Lu 1999, Hunter 2005). Základním cílem pohybu je zvýšit užitek z místa, či míru rezidenční spokojenosti. Wolpertův model předpokládá, že člověk se chová jako racionálně smýšlející (*homo economicus*) a hledá optimální místo pro život (Lu 1999).

Míra (ne)spokojenosti je klíčová též pro Browna a Moora (1970), podle kterých rozpor mezi skutečnou situací a něčí aspirací může vést k rozhodnutí se přestěhovat. Musí ale dojít k dosažení určitého hraničního bodu, jelikož ne každý pocit nespokojenosti vede k mobilitě. Podobně jako později Speare (1974) nebo Coulter a Scott (2015) rozdělují autoři rezidenční mobilitu do dvou fází. V první fázi je vyvolán stres z nespokojenosti a ve druhé fázi dané domácnosti hledají možnosti, kam se přestěhovat (Brown a Moore 1970). Studium se tedy prvotně zaměřuje na faktory vedoucí k rozhodnutí o hledání nového bydlení a následně na proces hledání a vyhodnocování nových alternativ (Brown a Moore 1970). V případě, že domácnost

nenalezne vhodnou alternativu, zůstává na původním místě (Brown a Moore 1970, Dieleman 2001).

Wolpertův model byl v 70. letech 20. století dále rozvinut Aldenem Spearem. Speare (1974) přišel s modelem rezidenční spokojenosti, který je v současné době považován za základní model v behaviorální analýze mobility. Podle Spearea (1974) je **rezidenční spokojenost** hlavním determinantem rozhodujícím o tom, jestli se daná osoba přestěhuje, či nikoliv. Jednotlivé domácnosti jsou skrze odlišná pouta (jedinci, práce, obydlí, okolní prostředí) vázány na dané prostředí a jejich síla se odráží v úrovni spokojenosti (Speare a kol. 1976). Čím vyšší je její úroveň, tím menší je pravděpodobnost, že bude daný jedinec uvažovat o přestěhování.

Autor definuje pojem „hraniční bod nespokojenosti“, při jehož dosažení či překročení začíná osoba o přestěhování uvažovat (Speare 1974). Domácnost hledá nové alternativy, vyhodnocuje je a v případě nalezení uspokojující varianty se přestěhuje (Speare 1974, Lu 1998, Hunter 2005). Samotná nespokojenost je zvyšována prostřednictvím řady faktorů. Může se jednat o změny v potřebách domácnosti, proměny sociální a fyzické vybavenosti lokality (degradace fyzického fondu) nebo transformaci standardů využívaných pro hodnocení (růst rodiny) (Speare a kol. 1976).

Speare (1974) uvádí, že rezidenční spokojenost je přímo závislá na charakteru a aspiracích domácnosti, charakteru lokality a sociálních vazbách. Oproti tomu objektivní proměnné jako je věk, příjem či délka pobytu mají vliv pouze nepřímý (Speare 1974, Speare a kol. 1976, Lu 1998, Hunter 2005).

Model rezidenční spokojenosti můžeme rozdělit do dvou částí. První část zahrnuje oddělení spokojených a nespokojených rezidentů (domácností) a ve druhé části je nespokojenými prováděna analýza nákladů a přínosů (*cost-benefit analysis*) (Speare 1974). Pro ty, kteří se po vyhodnocení rozhodnou vystěhovat se používá označení *movers* a ti, kteří se rozhodnou zůstat nebo ti, kteří jsou už od počátku spokojení, jsou označováni pojmem *stayers* (Speare 1974).

Podle Rossiho (1955) je mobilita přirozenou součástí lidského života. Jedná se o proces vykonávaný páry či rodinami za účelem naplnění jejich požadavků na bydlení, které se proměňují v souvislosti s rozrůstáním nebo naopak zmenšováním velikosti

rodiny. Základním rozhodujícím faktorem mobility je změna potřeb a tužeb po bydlení v souvislosti s tím, jak se domácnosti proměňují během odlišných **fází životního cyklu** (Rossi 1955, Coulter a Scott 2015). Díky tomu dosavadní bydlení nebo čtvrt' přestává být pro domácnost dostačující. Dochází k vyvolání stresu z nespokojenosti se současným místem bydliště a domácnosti reagují přestěhováním (Rossi 1955, Lu 1999, Winstanley a kol. 2002).

Tento klasický Rossiho model předpokládá posloupný přechod domácnosti přes jednotlivé fáze cyklu (Rossi 1955). Trajektorie začíná po dokončení vzdělání, pokračuje vstupem na trh práce, uzavřením manželství, založením rodinné domácnosti, a je dokončena rodičovstvím a odchodem do důchodu (Rossi 1955).

Rossiho **model životního cyklu** (*life cycle model*) byl později nahrazen poněkud všestrannějším modelem nazývaným **model životní dráhy** (*life course model*), který nepředpokládá existenci předem daných fází pro každého jedince (Geist a McManus 2008, Millová 2009). Odráží proto různorodost životních trajektorií jednotlivých obyvatel. Zdůrazňuje variabilitu časování a posloupnosti životních událostí. Za důležitý považuje také vliv sociálního kontextu, kdy odlišné životní situace a zkušenosti různých skupin populace ve většině případů vedou k odlišným trajektoriím mobility (Geist a McManus 2008).

2.1.2 Kontextuální přístup ke studiu rezidenční mobility

Při studiu rezidenční mobility by neměl být opomenut ani širší pohled na tuto problematiku. Podle Dielemana (2001) bychom měli při studiu domácností na mikro úrovni zohledňovat tři měřítká: (1) konkrétní trh s bydlením, kde domácnost žije; (2) národní hospodářskou a demografickou situaci a (3) rozdíly v bytové politice, bohatství a vlastnické struktuře. Situace lokálního trhu limituje nebo naopak rozšiřuje možnosti jednotlivých domácností. Významnou roli hraje kompozice vlastnických typů, cenová hladina a míra obratu bytového fondu (Dieleman 2001). V případě národní úrovně můžeme zmínit míru inflace a hypotečních úroků, či ekonomické výkyvy. Rozhodnutí domácností je reakcí na interakce odlišných struktur a rozvoje na různých řádovostních úrovních.

Každá domácnost funguje v rámci společenského, demografického, ekonomického a politického kontextu své země, regionu a města (Van Kempen a Özüekren 1998). Pro vysvětlení změn a procesů na lokální úrovni je proto nutné zohlednit též ostatní řádovostní měřítka (Van Kempen a Özüekren 1998). Každé město disponuje odlišnou historií a klíčovými institucemi, jež jsou pro vysvětlení současného stavu velice podstatné (Tammaru a kol. 2015).

Behaviorální přístupy většinou opomíjejí roli překážek – těmi může být na jedné straně nabídka bytů a na druhé jejich dostupnost. Rolí překážek vytvořených trhem s byty se věnuje například Gärling a Friman (2002), kteří zdůrazňují, že některé preferované alternativy nemusejí být dané domácnosti dostupné nebo jich může být omezené množství. Odlišný přístup k bydlení je často dáván do vztahu se sociální strukturou. Ten podrobněji vysvětluje teorie bydlících tříd (*housing classes theory*), která říká, že domácnosti jsou na základě příjmu, stádia životního cyklu, etnicity apod. rozděleny do odlišných tříd, které následně implikují způsob vlastnictví (Ley 1983, Pacione 2005). Domácnosti s nižšími příjmy nebo nezaměstnaní mají mnohem obtížnější přístup k soukromému bydlení, ve většině případů si mohou dovolit žít jen v podnájmu (Pacione 2005).

Studované procesy je v mém případě proto důležité zasadit do kontextu Prahy, jakožto post-socialistického města, jež bylo posledních skoro dvacet let centrem velkých proměn. Změny, ke kterým po pádu komunismu začalo docházet, byly výsledkem složitých interakcí mezi zděděnými městskými strukturami, ideologií tržního hospodářství, novými parametry státních institucí a obecnými procesy souvisejícími s transformací ekonomickou, politickou a společenskou (Sýkora 1996 Sýkora a Bouzarovski 2012).

Postupně začalo docházet k sociální a fyzické transformaci města. Spontánní ekonomické, sociální a kulturní změny se začaly projevovat prostřednictvím procesů jako je globalizace, internacionalizace, ekonomická restrukturalizace či zvyšující se sociální diferenciace (Sýkora 1996, Sýkora a Bouzarovski 2012). Takové to proměny postupně zapříčinily vytvoření nových městských forem jako komercializace, revitalizace vybraných městských oblastí, růst městských jader a v neposlední řadě

extrémní transformace vnějších měst a jejich zázemí skrze suburbanizaci (Sýkora a Bouzarovski 2012).

Jak zdůrazňuje Ouředníček a Temelová (2009) nové prostorové vzorce byly primárně vytvářeny stále více selektivní mobilitou obyvatel s odlišnými rezidenčními preferencemi spolu s rostoucí diferenciací bytového fondu. Suburbanizace se stala v pražském kontextu široce studovaným procesem (Sýkora 2003, Sýkora a Ouředníček 2007, Špačková a Ouředníček 2012). Poměrně velká část prací se věnuje rezidenční spokojenosti a stabilitě (Kopečná 2010, Špačková a Kopečná 2012, Temelová a Špačková 2013, Špačková a kol. 2016). Důvody stojící za stěhováním mladých lidí do suburbií studoval Dušek (2014).

Výrazné změny začalo v post-socialistickém období zaznamenávat také vnitřní město, ve kterém se nachází i studovaná lokalita. Vnitřní města byla během socialismu opomíjena, především proto, že hlavním centrem zájmu byla v té době výstavba nových sídlištních objektů v okrajových částech, kam směřovali mladí lidé s vyšším vzděláním (Haase a kol. 2012, Kährlik a kol. 2015b). Jednalo se o místa úpadku a fyzického chátrání. Charakteristické pro ně bylo větší zastoupení lidí vyššího věku a naopak nižšího sociálního statusu. Určitou výjimku představovaly prestižnější části vnitřních měst, jako například vilové čtvrti, které si svůj vyšší status udržely i v tomto období (Kährlik a kol. 2015b).

Řada stávajících aktivit začala být po pádu železné opony nahrazována novým a ekonomicky výhodnějším využitím (Sýkora a Bouzarovski 2012). Vnitřní město začalo být ovlivňováno procesy jako je komercializace, výstavba nových bytových domů, regenerace brownfieldů, gentrifikace nebo budování sekundárních komerčních center a kancelářských komplexů (Temelová 2009, Sýkora a Bouzarovski 2012). Došlo k jakému si znovuzrození vnitřního města, postupné obnově bytového fondu a nahrazení nižších sociálních skupin obyvatel těmi s vyšším a středním sociálním statusem. Pražské vnitřní město je i nadále charakteristické přetrvávajícím vyšším zastoupením obyvatel staršího věku, což je do určité míry způsobeno dlouhodobým procesem deregulací (Kährlik a kol. 2015b).

Kährlik a kol. (2015b) uvádějí, že vnitřní město se stalo místem života rozlišených

skupin obyvatel. Kromě často zmiňovaného procesu gentrifikace spojeného se skupinou obyvatel označovaných yuppies, zdůrazňují Kährlik a kol. (2015a) roli mladých rodin s dětmi, pro které se život ve vnitřním městě stává atraktivní. Karsten (2014) používá pro tuto skupinu označení **yupps** (*young urban professional parents*), což jsou rodiny, které se rozhodly zůstat ve vnitřním městě. Většinou pocházejí ze střední třídy, mají kvalitní vzdělání a disponují dostatkem zdrojů pro koupi bytu ve městě (Karsten 2014).

Život ve vnitřním městě umožňuje lépe kombinovat profesní kariéry obou rodičů s každodenní péčí o děti. Pro yupps je kromě dobré dostupnosti práce, důležitá také nabídka kulturních aktivit a blízkost dětských zařízení (Kährlik a kol. 2015a, Jean 2016). Podle Jean (2016) je město pro tyto rodiny integrálním komponentem jejich identity, funguje jako sociální značka a podporuje jejich životní styl. Časová vytíženost vede též k využívání specifických služeb s cílem ulehčit dennímu shonu. Jedná se o najímání služeb pro děti (hlídání), častější stravování venku nebo využívání dovážek jídla. Podle Karsten (2014) se s růstem zastoupení této skupiny vytváří nové spotřební infrastruktury, které podporují pracující rodiny, ženy a děti způsobem, který se podobá starým feministickým ideálům kolektivních kuchyní, místní péče o děti a podpůrných sociálních sítí.

Karsten (2007) dochází ke třem vysvětlením, proč některé domácnosti dávají přednost životu ve městě, před životem v suburbii: (1) časoprostorové důvody pro městský život; (2) sociální zakotvení; (3) rodiny sami sebe definují jako pravé městské obyvatele a odmítají suburbium, jako vhodné místo pro život. Volba vnitřního města je dána kombinací socioekonomických faktorů, životního stylu a životního cyklu (Kährlik a kol. 2015a).

2.2 Lokální komunity

Při studiu komunit se setkáme s řadou odlišných definic a konceptualizací. Z tradičního pohledu je komunita chápána jako lokální entita, jakou je sousedství (Völker a kol. 2006). Sousedstvím rozumíme přirozenou společenskou skupinou představující sociální a prostorovou dimenzi životního prostoru jedinců (Fischer 1984). V jejím rámci probíhají sousedské interakce a vytvářejí se sociální sítě. Právě sociální sítě se často považují za zásadní součást sousedství (Bridge 2002). Podle Bridge (2002) sousedství posiluje rozvoj sociálních sítí skrze interakce v místním veřejném prostoru. Sousedství jako takové je zároveň určeno typem interakcí probíhajících v rámci sociální sítě (Bridge 2002). Společně s rodinou představuje sousedství jedno z mála míst, kde může komunita vzniknout bez jakýchkoliv vnějších zásahů (Völker a kol. 2006).

Definicí komunity se zabýval například Lindenberg (1997). Autor přišel s teorií komunity vycházející z předpokladu, že se jedná o uspořádání, v němž jednotlivci získávají důležité osobní výhody či prospěch z toho, že dělají věci spolu s ostatními (Lindberg 1997). Z tohoto přístupu vycházejí Volker a kol. (2006), podle nichž nemusí být komunita nezbytně lokální entitou, může být vytvořena v rámci sousedství, ale i v práci nebo dobrovolnickém uskupení. Komunita je tedy lokální do té míry, do jaké jsou její cíle naplňovány v rámci sousedství (Völker a kol. 2006). Špačková (2011) uvádí, že lidé jsou většinou členy několika rozdílných komunit, z nichž některé mohou být napojeny na prostor a jiné ne. Davies a Herbert (1993) používají v této souvislosti rozlišení na komunity územně nezávislé tvořené skrze sdílení společných zájmů, hodnot či zaměstnání a územně závislé, kde členy navíc spojuje určitý společný prostor.

Podle Špačkové (2011) charakter lokálních komunit do určité míry ovlivňuje celkové sociální klima v lokalitě. Podle autorky se může jednat například o pocit bezpečí vnímaný obyvateli čtvrti, který je určen povahou komunitních vazeb v lokalitě, ty jsou totiž významným elementem ovlivňujícím míru sociální kontroly (Špačková 2011).

Studie lokálních komunit se z velké části věnují tématu jejich zániku, ale setkáme se též s pracemi zabývajícími se podmíněnostmi jejich vzniku. Existuje totiž celá řada podmínek, které vytváření komunit podněcují. Völker a kol. (2006) vymezili čtyři

základní skupiny důvodů vzniku komunit: příležitosti k setkávání; individuální motivace investovat do ostatních členů skupiny; alternativy pro realizaci vlastních cílů; a vzájemné závislosti.

Tématu úpadku komunitních vazeb se naopak věnují práce Ferdinanda Tönniese (1887) nebo George Simmela (1903). Z pohledu autorů jsou moderní města charakteristická dominancí individuálních a specifických sociálních vztahů. Jejich úvahy úzce souvisí s přesunem venkovského obyvatelstva do industrializujících se měst za prací (Bridge 2002). Zároveň se setkáme také s přístupem Herberta Ganse (1962) či Younga a Wilmotta (1957) zdůrazňující přetrvání sociálních sítí pouze v určitých typech sousedství. Odlišně vnímají fungování komunit v moderních městech Wellman a Leighton (1979), kteří vytvořili typologii tří přístupů ke studiu komunit: *community lost* (ztracená komunita), *community saved* (zachráněná komunita) a *community liberated* (osvobozená komunita). Ztracené komunity referují na úpadek komunit v místě bydliště a naproti tomu zachráněná komunita představuje důkaz existence komunitních vazeb v místě bydliště (Wellman a Leighton 1979).

Bližší bych se, především v souvislosti se zaměřením práce na cohousingové komunity, zastavila u přístupu Tönniese (1887). Autor vymezil dva pojmy, pospolitost (*gemeinschaft/community*) a společnost (*gesellschaft/society*), postihující přesun společnosti od preindustriální k industriální (moderní). *Gemeinschaft* odkazuje na venkovská společenství organizovaná kolem rodiny, vesnice nebo městečka stojící na sdílených životních hodnotách, tradicích, rodinných vztazích nebo historii (Tönnies 1887). Jedná se o přirozené a neplánované vazby. Naproti tomu pojem *gesellschaft* charakterizuje fungování moderní městské společnosti založené na jednostranných vazbách a s tím souvisejících sekundárních a neosobních vztazích (Tönnies 1887). Autor popisuje vztahy jako vypočítavé či smluvní založené na konkurenci.

Sandstedt a Westin (2015) se zabývali studiem cohousingových komunit ve Švédsku s cílem zjistit, jestli je možné je označit za pospolitost (*gemeinschaft*) nebo společnost (*gesellschaft*). Autorky docházejí k závěru, že je nelze označit ani za jedno z nich. Lidé se totiž do cohousingových komunit nestěhují za rodinnými nebo intimními vztahy, ale

naopak je láká soukromí, svoboda a nezávislost, což jsou znaky blízké *gesellschaftu* (Sandstedt a Westin 2015). Jedná se o komunity, do kterých se lidé sami rozhodli přestěhovat a mohou kdykoliv odejít. Na druhou stranu autorky uvádějí, že obyvatelé cohousingových komunit nechtějí pouze vztahy založené na *geselleschaftu*, ale od každodenního života očekávají též určitou zodpovědnost a smysl pro komunitu.

Na základě zjištění představují Sandstedt a Westin (2015) koncept *The Bund*, se kterým přišel sociolog Herman Schmalenbach ve 20. letech 20. století (Schmalenbach 1977). Koncept stojí mezi pojmy Tönniese (i z nich vychází) a podle autorů vystihuje lépe podstatu cohousingu. Základním a nejdůležitějším rysem *The Bund* je to, že členové se sami rozhodují stát se jeho součástí. Mimo to se jedná o formu společnosti zahrnující citové, ale zároveň i hodnotově racionální chování a jeho nestálost je znakem neustále snahy stát se *gesellschaftem* či *gemeinschaftem* (Sandstedt a Westin 2015).

2.3 Vědomé komunity a cohousing

2.3.1 Vědomé komunity

V literatuře se setkáme s odlišnými pojmy: cohousing, ecovillage, bytové družstvo, komuna atd. Pro lepší pochopení a orientaci v tématu se následující část zabývá jejich odlišením. Jednotlivé formy totiž v praxi mohou zahrnovat odlišné aktéry (rezidenty průkopníky „pionýry“, náboženské skupiny, developery, či stát) a vyskytovat se na rozličných místech (ve městě/příměstských zónách/na venkově) (Jarvis 2011).

Už samotný pojem **vědomé komunity** (*intentional community*) může být definován odlišně. Meltzer (2010) ho charakterizuje, jako skupinu lidí žijících společně s určitým stejným cílem nebo záměrem. Důležitým pojtkem je většinou vize lepšího života, pro sebe i pro své děti (Meltzer 2010). Fromm (1991) oproti tomu definuje vědomou komunitu jako nový rezidenční objekt, který disponuje společným zařízením. Tato definice je však poměrně úzce zaměřená. V případě jejího použití by do vědomých komunit nespádala například bytová družstva. Práce se proto drží definice stanovené cohousingovou asociací Spojených států amerických, že vědomé komunity jsou rezidenční komunity navržené tak, aby umožňovaly vyšší míru sociální soudržnosti

a spolupráce se sdílenou odpovědností a zdroji (Cohousing.org 2015). Mezi vědomé komunity můžeme zařadit: cohousing, ekovesnice, komuny, bytová družstva či například kolektivní domy (Vestbro a Horelli 2012, Choi a Paulsson 2011). Rozlišení pojmů je následující:

- **Cohousing (*cohousing*)** – zahrnuje bydlení se společnými prostory a sdíleným příslušenstvím (vymezením pojmu se věnuje podrobněji následující kapitola).
- **Komunální bydlení (*communal housing*)** – tento pojem se používá, mluvíme-li o bydlení s cílem vytvořit komunitu.
- **Komuna (*communes*)** – představuje komunální bydlení, kde nejsou žádné individuální byty.
- **Kolaborativní bydlení (*collaborative housing*)** – bydlení zaměřené na spolupráci mezi obyvateli.
- **Kolektivní bydlení (*collective housing*)** – bydlení kladoucí důraz na kolektivní organizaci služeb.
- **Ekovesnice (*ecovillage*)** – hlavní důraz je kladen na udržitelný rozvoj, zdravý životní styl, souznění s přírodou. Na rozdíl od cohousingu se nacházejí především ve venkovských oblastech. Často jsou větší a více heterogenní. Zaměřují se na environmentální prvky, zatímco cohousing na prvky sociální.
- **Bytová družstva (*housing cooperatives*)** – pojem odkazuje na družstevní vlastnění obydlí bez existence společných prostor a sdíleného vybavení.
(Meltzer 2010, Choi a Paulsson 2011, Vestbro a Horelli 2012).

2.3.2 Cohousing

„Cohousing představuje vědomě budované sousedské společenství, kde důležitou roli hraje kvalita života, která se zvyšuje posílením vzájemných vztahů při zachování osobní nezávislosti“ (JKA Cohousing 2016). Samotný pojem cohousing vznikl odvozením od dánského *boflesskab (living-togetherness)* a švédského *kollektivhus (collective building)* (Vestbro a Horelli 2012, 2014). Původně pojem *kollektivhus* nesouvisel se sousedskou spoluprací či smyslem pro komunitu, ale odkazoval na kolektivní organizaci bydlení (Vestbro 2014). Začal se používat ve 30. letech 20. století s cílem snížit ženám

množství domácích prací, tak aby měly možnost získat výdělečné zaměstnání i v případě, že jsou vdané a mají děti (Vestbro 2014).

Cohousingové komunity se skládají ze soukromých a společných jednotek, které jsou plánovány s cílem podpořit sociální interakce a vytvořit soudržnější komunity (Williams 2005, Holtzman 2014). Dochází ke kombinaci autonomie, kterou disponují soukromé byty s výhodami komunitního soužití. Kromě soukromých a veřejných prostor, disponují cohousingové komunity také polo-soukromými² (Williams 2005, 2008). Williams (2005) uvádí, že klíčem k úspěchu je sociální zaměření cohousingu, obyvatelé jsou často zapálení do budování a rozvíjení smyslu pro komunitu a mají pozitivní postoj k sociálním interakcím.

Obyvatelé mají většinou na starost udržování společných vnitřních a venkovních prostor. Mimo jiné organizují pravidelné společenské aktivity, které podporují již výše zmíněné sociální interakce a pomáhají formovat silnější sociální síť (Williams 2008). Často bývají tyto akce otevřeny širší společnosti, tak aby podnítily tvorbu sociálních interakcí i s okolními obyvateli. Právě vytvoření bohatého sociálního prostředí za pomoci vzájemné podpory je historicky hlavním cílem cohousingu (Sanguinetti 2014).

Různí autoři prezentují mírně odlišná vymezení cohousingu. Vždy však zahrnují klíčové prvky, jimiž jsou společné prostory a sdílené vybavení. Definici cohousingu stojící na těchto dvou prvcích využívá například Vestbro a Horelli (2012). JKA Cohousing (2016) uvádí, že cohousing stojí na čtyřech základních principech: (1) participačním procesu; (2) promyšleném návrhu bydlení založeném na rozdělení soukromého a společného podle potřeb všech účastníků; (3) společných prostorách a vybavení a (4) způsobu rozhodování a vedení. McCamant a Durrett (1994) představili celkem šest charakteristik cohousingu: (1) participační proces rozvoje; (2) sousedský design; (3) správa samotnými rezidenty; (4) společné vybavení; (5) neexistence hierarchické struktury a rozhodování a (6) absence sdílené ekonomiky.

Míra, jakou obyvatelé participují na chodu a rozvoji komunity, záleží na zvoleném

² **Polo-soukromé prostory** jsou plochy, které patří do soukromého majetku, ale za určitých okolností je veřejnost může užívat - jejich přístupnost a využívání je ale zpravidla určitým způsobem omezeno (Nadace Partnerství 2013).

modelu. Může se jednat o model rezidentem vedený (*grass-roots*), partnerský nebo developerem vedený (*top-down*) (Williams 2008). U rezidentem vedeného modelu se všichni obyvatelé podílejí na rozhodnutích týkajících se designu a rozvoje (financování, získávání nových obyvatel atd.). Jsou též zahrnuti do procesu vytváření komunity. V případě druhém, tedy u partnerského modelu, spolupracují rezidenti s developery. Třetí model je čistě v rukou developerů, kteří mají na starost design, rozvoj i vytvoření komunity.

Kromě výstavby nových bytových jednotek (*retrofit cohousing*) může docházet také ke koupi a následnému přetransformování již existujícího stavení nebo sousedství (*repurpose cohousing*) (Cohousing.org 2015). Jedná se o typ cohousingu, který je šetrnější k životnímu prostředí a zároveň umožňuje žít v hustších částech stávajících měst (Cohousing.org 2015). Výstavba nových bytových jednotek je charakteristická průběžnou transformací sousedství namísto výstavby celého obytného celku najednou a její výhodou je vyšší finanční efektivita a možnost poskytnout více příležitostí pro nájemné bydlení (Cohousing.org 2015).

Podle věkového zaměření odlišujeme dva základní cohousingové modely. Prvním je *inter-generational community*, kde žijí společně starší lidé a rodiny. Druhý typ nese název *peer-group community*, v němž žijí lidé vyššího věku (většinou starší 50 let) (Brenton 2008).

Cohousingové komunity jsou většinou tvořeny kompaktní jednotkou s byty menších rozměrů. Standardem je společná plně vybavená kuchyň, dále se můžeme setkat s pokojem pro hosty, sdílenou prádelnou, pokojem pro děti, prostorem pro komunitní setkání, kancelářským prostorem či tělocvičnou (Belk 2006, Sanguinetti 2014). Jedna jednotka má kolem 20 až 40 bytů (Belk 2006, Holtzman 2014). Prostory jsou navrhovány s velkou pečlivostí a udržitelným způsobem. Ve většině případů bývají situovány v městských či příměstských oblastech (Lietaert 2010).

Chiodelli a Baglione (2014) zdůrazňují, že cohousing je nutno vnímat jako součást širšího fenoménu nových forem kolektivního avšak soukromého bydlení (tzv. soukromé rezidenční komunity). Jedná se o územně založenou organizaci v soukromém vlastnictví řízenou podle vnitřních pravidel, která poskytují kolektivní zboží (služby a zařízení) pro

obyvatele (Chiodelli a Baglione 2014). Můžeme se setkat s odlišnými vlastnickými modely. V některých případech funguje smíšená forma vlastnictví, jež integruje soukromé vlastnictví bytových jednotek s kolektivním vlastnictvím společných prostorů (Chiodelli a Baglione 2014). Jindy je vlastníkem nezisková organizace nebo bytové družstvo, jehož členy jsou všichni rezidenti (popřípadě je vlastníkem soukromá společnost, v níž jsou členy rady všichni rezidenti (Chiodelli a Baglione 2014). Ve všech uvedených případech se vždy jedná o formu soukromého majetku (majitelem je soukromá právnická osoba).

Podle Williamse (2008) dostal cohousing větší popularity než kolektivní bydlení a jiné vědomé komunity z toho důvodu, že odmítá napojení na určitou ideologii. Není zde vytvořena žádná sociální hierarchie a zcela chybí systém sdílené ekonomiky. Dalším atraktivním faktorem je jeho pragmatické zaměření. Ekonomické a environmentální benefity z něj dělají udržitelný model bydlení, který je lákavý pro vlády usilující o dosažení rozvojových cílů (Williams 2008).

Motivacemi vedoucími ke stěhování do cohousingových komunit se věnuje například Choi (2013). Rezidenční spokojeností ve švédských cohousingových komunitách se zabývá Choi a Paulsson (2011), kteří podrobněji zkoumají fungování společných aktivit a kvalitu života. Obě studie jsou podrobněji diskutovány v analytické části a porovnávány s výsledky práce.

3. Výzkumné otázky a cíle

Cílem diplomové práce je v první fázi vytvoření přehledu věnujícího se vývoji cohousingu a jemu podobných forem bydlení ve světě i u nás v Česku. V současné době se totiž nesetkáme s prací, jež by takovýto přehled poskytovala. Seznámení se s vývojem cohousingu má význam i pro následnou interpretaci. Vzhledem k tomu, že Klidná je pouze cohousingem inspirovaný projekt, je důležité odlišné formy cohousingu vymezit a projekt odlišit.

Bytový komplex Klidná je v řadě aspektů jiný než klasické bytové projekty. Je charakteristický svým architektonickým rozvržením (kombinace soukromých, polo-soukromých, veřejných a polo-veřejných prostor), existencí společenských místností nebo též menším měřítkem (nízký počet podlaží, vyšší hustota). Díky svým specifikům může přitahovat určitý typ obyvatel, které spojují podobné představy, požadavky či životní styl. V druhé fázi je proto cílem práce zjistit, jak důležitou roli hrály tyto aspekty pro zvolení Klidné jako nového místa bydliště a jakým způsobem jsou ideji cohousingu naplňovány v každodenním životě obyvatel. Lze vůbec hovořit o nějaké společné charakteristice obyvatel a jejich důvodech pro výběr Klidné?

Výzkumné otázky jsou následující:

1. Jaké důvody stály za výběrem Klidné jako nového místa bydliště?
 - a. Jakou roli hrála při výběru existence sdílených prostor či sousedská blízkost?
 - b. Kdo jsou obyvatelé Klidné? Jsou si informátoři z hlediska motivací vedoucích ke stěhování a následně výběru nového místa bydliště podobní? Jakým způsobem reflektují své sousedy?
2. Jakým způsobem jsou ideji cohousingu naplňovány v každodenním životě informátorů?

4. Vývoj Cohousingu – zasazení do světového a místního kontextu

Následující podkapitoly seznamují čtenáře s vývojem cohousingu ve světě a v Česku. V případě českého kontextu je pozornost věnována kolektivnímu bydlení, které zde bylo v období socialismu výrazně rozšířeno. Pro pochopení současného stavu rozšíření tohoto konceptu na našem území je totiž historický kontext poměrně významný.

4.1 Formování cohousingu ve světě

Z hlediska rozšíření po světě můžeme odlišit dvě hlavní vlny cohousingu. První probíhala v severní Evropě a začala se vyvíjet v souvislosti s feministickými, komunitárními a utopistickými ideami (Williams 2005, Sargisson 2010, Vestbro 2014). Druhá vlna začala probíhat později ve Spojených státech. V severní Americe mělo na rozšíření cohousingu vliv zejména vydání knihy *Cohousing: A contemporary approach to housing ourselves* od architektů McCamant a Durrett (1994). Podle Choie a Paulssona (2011) sahají kořeny cohousingu a jiných vědomých komunit až do období keltských křesťanských klášterů, které byly postaveny na pobřeží Irska a Skotska v 6. a 7. století.

4.1.1 První polovina 19. století

Historií cohousingu se zabývali především Vestbro a Horelli (2012), kteří vymezili několik významných období majících na jeho zformování vliv. První období nazývají **dobou utopistických myšlenek**, neboli utopistický socialismus a zaměřují se na jeho důležitého představitele Charlese Fouriera. Ten přišel v 19. století s myšlenkou komunálního vlastnictví. Za důležité považoval zajištění dobrého vzdělání žen a umožnění jim pracovat mimo domov. Zavedením centrální kuchyně a využíváním moderních přístrojů, mělo podle Fouriera dojít k racionalizaci domácích prací. Ideální utopistické město „Phalanstères“ mělo mít vlastní komunální jídelny, školy či například

knihovny. V takovém to městě měla žít harmonická a spravedlivá společnost. Díky změně prostorového uspořádání mělo podle Fouriera dojít k proměně stávajících společenských struktur (Zuzaňáková 2006).

V Evropě došlo k realizaci pouze jednoho utopistického projektu navrženého J.B.A. Godinem, neboť ostatní návrhy architektů utopistického socialismu byly zakázány (Vestbro a Horelli 2012). V obytném komplexu od Godina s názvem „Familistère of Guise“ měli žít všichni jako jedna velká rodina. Jeho součástí byla továrna, ve které měly pracovat i ženy, čímž by se docílilo rovnosti mezi oběma pohlavími. Tento cíl však nebyl naplněn. Vzhledem k náročnosti práce v továrně, zůstaly ženy nakonec stejně doma. Později dokonce vznikly oddělené kuchyně a od původní myšlenky úplně sešlo. Větší úspěch měly projekty utopistického socialismu ve Spojených státech amerických, kam se velké množství architektů z Evropy přesunulo a realizovalo své představy (Vestbro a Horelli 2012).

4.1.2 Druhá polovina 19. století

V 60. letech 19. století se začaly formovat feministická hnutí a myšlenky, které měly na rozvinutí cohousingu nemalý vliv. Vestbro a Horelli (2012) nazývají období **časem materiálních feministických myšlenek**. Hnutí materiálních feministek vzniklo v roce 1868 a kladlo si za cíl komplexně transformovat prostorový design a materiální kulturu amerických domácností a měst. Rozvržení prostor totiž z jejich pohledu mělo odrážet rovnost mezi muži a ženami. Kritizovaly fyzické oddělení domácností od veřejného prostoru a ekonomiky. Jejich velkou snahou bylo vytvořit nové formy organizace v jednotlivých čtvrtích. Jednalo se například o založení družstev žen v domácnosti, denních stacionářů, veřejných kuchyní nebo vytvoření nových typů prostorů (domy bez kuchyně). Jak Vestbro a Horelli (2012) uvádějí, hnutí bohužel nebylo připraveno na příchod monopolistického kapitalismu a s tím spojený rozvoj satelitních měst (suburbií). Hnutí zaniklo v roce 1931. Hlavním přínosem této éry bylo vytvoření centrální kuchyně a kolektivního bydlení v Evropě.

Koncem 19. století se začala rozvíjet debata o potřebě střední třídy nalézt řešení problému najímání domácího služebnictva za přijatelnou cenu. Vestbro a Horelli (2012)

nadcházející období nazývají **dobou centrální kuchyně a kolektivního bydlení**. Řešením zmíněného problému měla být tzv. kolektivizace služebnictva, kdy mělo dojít k vytvoření městských rezidenčních komplexů, ve kterých by se na přípravě jídla podílelo více domácností. Prvním realizovaným projektem byl Central Buildingv Kodani v roce 1903. Později byly podobné projekty realizovány také ve švédských městech, Berlíně, či Londýně. Ve Švédsku se v souvislosti s rozvojem modernistické architektury začaly zavádět první kolektivní služby v rezidenčních objektech. Sven Markelius a Alva Myrdal přišli s označením *kollektivhus* (Vestbro a Horelli 2012). Tyto kolektivní domy měly ženám umožnit pracovat mimo domov a zároveň vykonávat domácí práce. Mimo to měly vytvořit vhodné sociální prostředí pro děti. První modernistický kolektivní dům vznikl v roce 1935 ve Stockholmu (Vestbro 2014). Byty v něm byly menších rozměrů a jeho fungování bylo založeno na dělbě práce, kdy nájemníci byli obsluhováni najatým personálem. Tento model sklidil vlnu kritiky, především proto, že si ho mohli dovolit pouze vyšší vrstvy (Choi a Paulsson 2011, Vestbro a Horelli 2012, Choi 2013).

4.1.3 První polovina 20. století

Jako předzvěst kolektivních domů lze vnímat práci **Le Corbusiera**. Francouzský architekt se na počátku 20. století věnoval tvorbě nových typů společného bydlení a v roce 1925 přišel s obytnou jednotkou „Pavillon l'Esprit Nouveau“. Ta byla vystavěna na principech řešení mnišských domů karteziánského kláštera ve Florencii (Tichý 2005). Jednalo se o soubor domů se dvěma patry a vlastní verandou, rozložených do tvaru písmene L. Jednotky byly vyskládány kolem uzavřeného dvora s komunálními funkcemi. Obytný dům „Immeuble Villas“ byl poté založen na opakování půdorysu ve více patrech spojené s využitím servisních funkcí i v horních patrech (Tichý 2005). Došlo tak k vytvoření konceptu komunálního obytného bloku.

Ve 20. letech 20. století byl koncept kolektivních domů rozšířen i díky **Sdružení architektů OSA** v bývalém Sovětském Rusku (Tichý 2005, Zuzanáková 2006, Guzik 2014). Cílem OSA bylo vyřešit špatnou situaci v oblasti bydlení. Rozhodli se proto pro snížení počtu individuálních jednotek (bytů) na úkor těch činností, které měly probíhat ve společném prostoru (stravování, učení, vaření atd.). Postupem času se

kolektivní dům stal hlavní součástí urbanistických i desurbanistických diskuzí v Rusku. Návrhy předpokládaly vytvoření kolektivních domů velkých rozměrů, tzv. superkomun. Žádný z projektů ale nebyl v takovéto formě realizován. Mezi první návrhy kolektivních domů v Rusku můžeme zařadit falanstéry či plán obytného celku Leonida Vesnina v Moskvě (Zuzaňáková 2006). V roce 1928 vznikl v Moskvě první kolektivní dům Narkomfin (Tichý 2005, Zuzaňáková 2006). Mezi rezidenty však nebyl, vzhledem k malým obytným jednotkám, moc populární (Tichý 2005). Ani vytvořené společné prostory, jako školka nebo kuchyně, nebyly nikdy využity. Na rozvoj kolektivních domů v Rusku reagovala i česká architektonická sféra. Vývoji v Česku se budu věnovat v následující kapitole.

4.1.4 Druhá polovina 20. století

V 60. letech 20. století, tedy v době státního socialismu, přišli **moskevští akademici** s myšlenkou, že kolektivita se může zakládat na závazku systematické spolupráce (Guzik 2014). Tento přístup konfrontoval kolektivitu, do té doby vnímanou jako vzájemný individuální rozvoj všech. Guzik (2014) upozorňuje, že takovýto způsob spolupráce bohužel neměl v reálném socialismu šanci na úspěch. Přístup moskevských akademiků určitým způsobem připomíná skandinávský model cohousingu rozvíjející se následně v 70. letech. Jak však Guzik (2014) dodává, srovnání těchto dvou přístupů není zrovna jednoduché, neboť v Moskvě se v té době uvažovalo v kontextu socialistického nedostatkového hospodářství. Oproti tomu ve Skandinávii vznikaly cohousingové komunity v období společenského blahobytu. V Rusku a obecně celém východním bloku též úplně chybí role feministických hnutí, která například ve Švédsku hrála významnou roli (Guzik 2014).

V 70. letech 20. století měla ve Skandinávii význačné postavení skupina BIG (*Live in the community*) tvořená ženami odmítajícími oddělení reprodukční a produktivní práce. Zastávaly názor, že domácí práce jsou součástí ženské kultury a měly by být považovány za hodnotný příspěvek pro společnost. Přišly s modelem malých kolektivních obytných jednotek založených na sounáležitosti díky společné práci (Vestbro a Horelli 2012). Rezidenti se dělili o denní povinnosti, aby ušetřili čas a peníze

a navíc posílili společenský kontakt s ostatními (Choi a Paulsson 2011). Tento *self-work model* získal svou finální formu na konci 70. let. Skupina BIG oslovila komunální bytové podniky, které do té doby nebyly podobným způsobům bydlení nakloněny. Nakonec se však staly hlavními realizátory bydlení založenému na *self-work modelu*. V 80. letech bylo ve Švédsku postaveno kolem 50 cohousingových jednotek založených na tomto modelu (Choi 2013).

V průběhu let se skupina BIG stala členem „Severské ženské sítě“, kde působila v oblasti bydlení a stavby na základě ženských podmínek. V rámci sítě byl v roce 1987 realizován projekt *The new everyday life*, jehož hlavní vizí bylo vytvoření utopistické post-industriální společnosti, která by byla složená z různých správních celků zodpovědných za využívání místních zdrojů. Důležité byly tři elementy: práce (jak placená, tak neplacená), péče a bydlení, mezi kterými měla být zajištěná interakce.

Na základě *self-work modelu* bylo realizováno mnoho odlišných projektů. Jednalo se o rezidenční oblasti se sdílenými prostory (Tinggarden v Kodani), cohousingové komunity a kolektivní domy, komuny, nebo například komunity, kde lidé bydlí a zároveň pracují (Svaneholm v Dánsku, kibbutzim v Izraeli, ecovillage Findhorn ve Skotsku). Mimo jiné se také transformovaly staré kolektivní domy (*kolektivhus*). Jejich noví obyvatelé je začali přetvářet tak, aby zajišťovaly příjemnější bydlení a umožňovaly lepší vzájemnou komunikaci (Guzik 2014).

V severní Evropě se cohousingu dostalo poměrně velké pozornosti. Původně *grass-root model* se díky nastavení legislativy, finanční podpoře a politice, všeobecně rozšířil. Vlády viděly cohousing jako vhodný prostředek pro dosažení sociálních a environmentálních cílů. V některých státech (například v Nizozemsku) byl koncept přijat sektorem sociálního bydlení a realizován prostřednictvím *top-down procesu* (Williams 2008). Ve Švédsku byl dokonce vytvořen program pro rozvoj různých modelů cohousingu (Vestbro a Horelli 2012).

V Dánsku a Nizozemsku se cohousing rozvíjel s cílem zlepšit sociální vztahy a zvýšit komunitní cítění (komunitarismus). Naproti tomu ve Švédsku bylo hlavní motivací snížení objemu domácích prací žen a zlepšení života pracujících rodičů a jejich dětí (feminismus). Dalším rozdílem mezi státy byl důraz kladený na otázky udržitelnosti.

Ve Švédsku nehrály tak důležitou roli, jako v Dánsku nebo třeba v Německu (Vestbro 2014).

Cohousing se začal během 80. a 90. let rozvíjet také ve Spojených státech amerických, kde jednou z hlavních hnacích sil byla potřeba rozvoje komunity, sociální podpory, interakcí a zajištění bezpečí ve vlastní čtvrti (Williams 2005). Cohousing se zde vyvinul z původního severského modelu, ale vytvořil si řadu nových vlastních specifik. Na rozdíl od severní Evropy zde zůstal cohousing převážně pouze v oblasti soukromého sektoru a v podobě rezidenty vedeném modelu (Williams 2008, Sargisson 2010). Hlavní zásluhu na rozšíření tohoto trendu v USA mají architekti McCamant a Durrett, kteří se fenoménem v 80. letech zabývali. První cohousingová komunita byla otevřena v Davisu (Kalifornie) v roce 1991 (Belk 2006).

Podle Sullivana (2015) bylo rozšíření a popularita cohousingu ve Spojených státech amerických podpořena řadou faktorů, jako například vznik rozsáhlých suburbánních oblastí v podobě sídelní kaše, vzestup uzavřených rezidenčních komunit (*gated communities*), nárůst velikosti průměrného amerického domu a větší využívání virtuální a online reality (Sullivan 2015). Prostřednictvím cohousingu se lidé podle autora snaží znovu navázat ztracené komunitní vazby. Podobně uvažuje i Scanzoni (2000), podle kterého je cohousing řešením odcizení, které vzniká životem v suburbiích, neboť podporuje provázanost jednotlivých domácností. Ta by podle Scanzoniho (2000) měla vést k větší a obecně rozšířené rovnosti mezi členy společnosti.

4.2 Kolektivní bydlení v Česku

V historickém kontextu Česka je důležité zmínit především rozvoj kolektivních domů a později domů hotelového typu. V Česku začaly vznikat kolektivní domy především v reakci na jejich rozvoj v bývalém Sovětském Rusku. Důležitou inspiraci čerpali architekti také ve Švédsku, kde však komunitní bydlení na rozdíl od sovětského nebylo ideologizované (Kužvartová 2012).

První představy o vzniku kolektivních domů najdeme na počátku 20. století. Tomáše G. Masaryka v té době zaujaly myšlenky Perkins Gilmanové, která přišla s návrhem tzv. Apartment houses, což byly domy, jež kromě ubytování poskytovaly za poplatek i služby (Guzik 2014). Masaryk věřil, že takovýto způsob bydlení bude vhodným prostředkem pro další vzdělávání žen, impulzem k jejich veřejné aktivitě a nástupu do zaměstnání (Guzik 2014). Kolem Tomáše G. Masaryka se kolem roku 1905 formovalo uskupení feministek, podle nichž měly tyto nové obytné typy vést ke zkvalitnění vztahů v rámci rodiny (Guzik 2014). Myšlenky Perkins Gilmanové rozvíjela například Olga Stránská-Absolonová nebo sociolog Inocenc Arnošt Bláha. Především Bláha přispěl do debaty o kolektivním bydlení v Česku výrazným a ojedinělým způsobem, když zdůrazňoval nutnost přesunutí domácích prací do veřejné sféry a kladl důraz na jejich značnou specializaci (Guzik 2012). Z takovéto transformace měly profitovat nejen ženy, ale celá společnost.

Feministky zdůrazňovaly především důležitost státotvorné funkce rodiny, kdy ženiným hlavním úkolem byla tvorba klidného a příjemného domova (Guzik 2012). Ke zlepšení vztahů v rodině měla sloužit právě centrální kuchyně, profesionalizace péče o děti, zavedení ústředního topení nebo například distribuce potravin. Ženy by díky tomu nemusely vykonávat domácí práce a zbylo by jim více času na rodinný život (Guzik 2014). Žádná ze zmíněných vizí nebyla za první republiky realizovaná. Příkladem budov, za kterými stojí české feministky, je sídlo Ženského klubu českého na pražském Novém Městě nebo Ženský domov na pražském Smíchově. Oba tyto obytné celky vznikly až na začátku 30. let, ale přímo vycházely z feminismu počátku 20. století.

Na přelomu 20. a 30. let se dostaly do popředí přístupy marxistických architektů.

Od těch feministických se lišily především tím, že kolektivizaci domácích prací ztotožňovaly s rozbitím buržoazního manželského svazku (Guzik 2014). Oproti tomu feministky zastávaly názor, že prostřednictvím nových obytných celků dojde ke zkvalitnění vztahů v rodině (Guzik 2012, 2014). Právě krize patriarchální rodiny byla jedním z klíčových témat stojících u kolektivních domů 20. a 30. let. Významnou osobou mající velký podíl na zformování teorie týkající se kolektivního domu v Česku byl architekt Karel Teige. Jeho tvorba byla ovlivněna ruskými konstruktivisty, německými a holandskými architekty a též Le Corbusierem (Zuzaňáková 2006, Kužvartová 2012). Své myšlenky publikoval v knize Nejmenší byt vydané v roce 1932.

Teige (1932) úplně opustil od tradiční patriarchální rodiny a rodinného domu (bytu), naopak byl pro vytvoření nového individuální buňky pro svobodné jedince. Podle Teigeho představoval kolektivní dům tzv. obytný úl s kapacitou 1 až 3 tisíce obyvatel (Teige 1930–31). Standardem byla společná kuchyně a jídelna, bazén, hřiště a sportovní prostory, přednáškové prostory, čítárny, klub a v neposlední řadě jesle a mateřská školka (Teige 1930–31, Daňková 2014). Obytný úl měl být složen z jednotlivých obytných buněk, jejich vybavení Teige specifikoval takto: pohovka na spaní, stolek, několik židlí, lehké přenosné křeslo, klasické těžké křeslo, skříň na oblečení, knihovna a psací stůl (Teige 1930–31). Teige zdůrazňoval, že individuální buňka by měla představovat opravdu „minimální byt“, kde nebude nic, co není součástí obývacích funkcí – tedy jídelna, pracovna, či salonek. Byt je podle autora místo určené pro spánek, odpočinek a individuální duševní život (Teige 1930–31).

Prvně se návrhy kolektivních domů objevily kolem roku 1930 v rámci soutěže pražské obce a Ústřední sociální pojišťovny (Zuzaňáková 2006, Kužvartová 2012, Guzik, 2014). Architekti Josef Havlíček a Karel Honzík představili vzorový kolektivní dům hotelového typu Koldom a Jan Gillar s Josefem Špalkem přišli s kolektivním domem CIRPAC, který předpokládal zrušení soukromého rodinného hospodaření a zespolečnění výchovy dětí (Tichý 2005, Zuzaňáková 2006, Kužvartová 2012). Obytný okrsek CIPRAM se skládal ze čtyřpatrových obytných domů. Kolektivizované služby měly být umístěny do zvláštních budov. Oproti tomu Koldom tvořily dva devítipatrové domy stojící proti sobě spojené schodišti a výtahy (Zuzaňáková 2006,

Kužvartová 2012). Ani jeden z předválečných návrhů architektonické avantgardy však nebyl realizován.

Téma kolektivního domu se v Česku znovu objevilo po konci druhé světové války. V původních plánech se zamýšlelo, že kolektivní domy budou tvořit až desetinu nové bytové výstavby (Guzik 2012). Na přelomu 40. a 50. let byly nakonec postaveny pouze dva kolektivní domy, z nichž oba byly součástí průmyslových podniků. Poválečné koldomy se od těch prvorepublikových lišily tím, že už je měly obývat i rodiny, a že vznikaly na základě poptávky ze strany investora (Guzik 2014). Koldomy byly vnímány jako vhodný obytný typ pro vytvoření stabilního zaměstnaneckého kolektivu. Systém postavený na direktivním rozmístování pracovních sil a rozšířený brigádnický systém, bohužel tento předpoklad znemožňoval (Guzik 2014).

Prvním realizovaným projektem byl kolektivní dům ve Zlíně navržený architektem Jiřím Voženílkem (Tichý 2005, Kužvartová 2012). V roce 1945 došlo ke znárodnění podniku Baťa a.s. a zároveň bylo nutno doplnit nedostačující bytový fond (Kužvartová 2012). I vzhledem k tomu, že bylo potřeba zastavit rozšiřování města nízkou zástavbou rodinných domů, jevil se kolektivní dům jako ideální řešení. Postaven byl národním podnikem Svit mezi lety 1947 a 1951 (Tichý 2005). Komplex se skládá z obytné dvanáctipodlažní jednotky se 102 byty a nízkého pavilónu (Kužvartová 2012, Guzik 2014). Obytný komplex je zachycen na obrázku 1.

V kolektivním domě se nacházela jídelna, klubovny, přednášková místnost, jesle, školka s kočárkárnou a společenská místnost. V suterénu byla umístěna kuchyně, dílny, prádelna, mandlovna, sklepy, sklady, fotokomora či kolárna. Například klubovny však byly, z důvodu nízkého využití, z velké části předělány k jinému účelu, zejména na kanceláře (Kužvartová 2012). Svou funkci postupně ztratila také jídelna, která začala sloužit jako restaurace pro širší okolí. V současné době funguje pouze školka, jednotlivé byty byly v roce 2009 prodány do soukromého vlastnictví (Kužvartová 2012).

Obrázek 1: Kolektivní dům ve Zlíně

Zdroj: Stavební fórum (2011)

Druhým realizovaným projektem byl kolektivní dům u Horního Litvínova, kde u místních závodů vzniklo bydlení pro dělníky (viz obrázek 2). Architektury litvínovského Koldomu byli Václav Hlinský a Evžen Linhart, které spojovala inspirace Le Corbusierovou tvorbou (Tichý 2005, Kužvartová 2012). První západní část obytného komplexu byla otevřena v roce 1952. Koldom byl větších rozměrů než výše zmíněný zlínský kolektivní dům, obsahoval celkem 352 bytů pro 1400 obyvatel (Daňková 2014, Guzik 2014). Kromě klasických společných prostor, měl každý byt oboustranně otvíratelnou skříňku pro donášku potravin a vypraného prádla. Pokud se rezidenti nechtěli stravovat společně, mohli využít donáškovou službu, nebo si uvařit u sebe v bytě (Zuzaňáková 2006).

Stejně jako ve Zlíně, se některé společné zařízení a prostory setkaly s neúspěchem. Už v samotném návrhu bylo postupně sdílené zařízení výrazně zredukováno z důvodu

vytvoření většího počtu bytů (Kužvartová 2012). Například tělocvična byla předána tělovýchovné jednotce pro trénink boxu a závodní jídelna se přetransformovala na restauraci s tanečním prostorem. V současné době se v objektu nachází obchod s potravinami, výčep a kadeřnictví. Ve své době představoval Koldom exkluzivní a moderní typ bydlení a měl se stát vzorovým bydlením pracujícího lidu (Daňková 2014). Zajímavou součástí života v Koldomu byla v podstatě neustálá kontrola. Byly prováděny různé disciplinární praktiky a příkladné bydlení v Koldomě bylo předváděno potenciálním novým rezidentům (Daňková 2014).

Obrázek 2: Kolektivní dům v Litvínově

Zdroj: Historie Litvínova (2011)

Na území Česka následně vznikly i další spíše jen napodobeniny kolektivních domů. V Českých Budějovicích byly postaveny dva – kolektivní dům Perla a Experiment (Kužvartová 2012). V druhém případě se ale jednalo spíše o dům hotelového typu. Právě domy hotelového typu se u nás staly poněkud úspěšnější alternativou ke kolektivním domům. V bývalém Československu jich bylo postaveno mnoho (na Ostravsku, v Brně, Pardubicích, Plzni atd.). Domy hotelového typu se začaly u nás rozšiřovat na přelomu 50. a 60. let. Guzik (2014) uvádí, že domy hotelového typu měly vyřešit dva hlavní problémy. Za prvé měly vytvořit prostředí, jež by oživilo životní styl mladých svobodných jedinců, a za druhé měly být levnější variantou klasických malých bytů. Místo kuchyně měly disponovat pouze vařičem a dřezem a v koupelně se nacházela

sprcha místo vany. U hotelových domů už se nepředpokládala jejich uzavřenost, ale služby a další speciální vybavení mělo být přístupné obyvatelům z okolí (Guzik 2014). Jak v sovětském svazu, tak i v Československu byl hlavním iniciátorem výstavby stát (Guzik 2014).

Příkladem domu hotelového typu je Agroprojekt v Olomouci. Oproti kolektivním domům v Litvínově a Zlíně už je menších rozměrů, obsahuje pouze 154 dvoulůžkových buněk a 30 čtyřlůžkových buněk. Je důležité zmínit, že hotelový dům měl sloužit pouze jako ubytovna pro mladé a v původních plánech se předpokládalo, že po narození dítěte bude mít rodina povinnost se odstěhovat (Guzik 2012). Postupně začalo docházet, především na sídlištích, k oddělování obslužných částí do samostatných budov.

Koldomy postavené na základě zahraničních vzorů a bez důkladných sociologických výzkumů se postupem času ukázaly být nefunkční (Guzik 2014). Již výše byl například zmíněn problém s využíváním společných prostor. Jak Kužvartová (2012, s. 97) uvádí: *„I přes hlavní směry v bytové architektuře, které se snažily zvyšovat druhovost domů a bytů (jejich variabilitu), zvítězila ekonomická šetrnost a pustina panelových sídlišť“*. Po zavedení centralizovaného systému zajišťování životních potřeb obyvatel se výstavba sídlišť stala jeho ideální a nedílnou součástí (Guzik 2014). Definitivní tečkou za výstavbou kolektivních a hotelových domů bylo prohlášení vydané roku 1961, v rámci kterého bylo nařízeno, že každá rodina, včetně novomanželů, bude mít vlastní byt s veškerým příslušenstvím (Guzik 2012).

4.3 Současný stav cohousingu v Česku

V Česku v současné době existuje v podstatě pouze jeden projekt, pro který bychom mohli použít označení cohousing. Nese název 9 pramenů a nachází se ve Starém Jičíně na severní Moravě. Nejčastěji se u nás setkáme s projekty cohousingem pouze inspirovanými, anebo s projekty které vznikly s cílem stát se plnohodnotným cohousingem, ale nakonec nebyly realizovány podle původního plánu či z nich úplně sešlo (viz tabulka 1). Mezi cohousingem inspirované projekty se řadí například Kmen v Říčanech u Prahy, Těšíkovská Bydlina v Olomouci nebo Záhřada v Lysé nad Labem. Vzhledem k tomu, že u nás není koncept cohousingu a jemu podobné formy bydlení rozšířený, každý z projektů je velice specifický. Uvést lze také ojedinělý projekt komunitního panelového domu v pražských Hodkovičkách, kdy došlo k přeměně již stávajících prostor v klasickém panelovém domě na sdílené prostory, jako prádelna nebo klubovna pro děti.

Hlavní platformou zaměřující se na poskytování aktuálních informací o nových cohousingových projektech a jejich vývoji je **Cohousing.cz**. Na webových stránkách je možné nalézt též informace o akcích zabývajících se tímto tématem nebo se prostřednictvím fóra spojit s lidmi, kteří by měli o vytvoření nové cohousingové komunity zájem. Platforma vznikla v roce 2009 v reakci na návštěvu amerického architekta Charlese Duretta. Ve stejném roce byla vytvořena také platforma **Kde domov můj** Tomáše Hajzlera, která se však již v roce 2010 rozpadla.

Část bývalých členů platformy založila novou skupinu s názvem **Český cohousing**, její fungování nicméně dlouho nevydrželo a v roce 2012 definitivně zanikla. Tomáš Hajzler se naproti tomu rozhodl společně se svou rodinou realizovat v projektu **Záhřada** v Lysé nad Labem. Z tohoto projektu ale po krátké době odstoupili. Vzhledem k odstoupení Tomáše Hajzlera došlo v Záhřadě k opuštění myšlenky cohousingu.

Dále se tématu věnuje i ateliér **Unit**, za kterým stojí například architekti David Tichý a Michal Kohout. Právě Unit vytvořil návrh obytného komplexu Klidná. Skupina architektů stojí též za vytvořením Centra pro kvalitu bydlení a platformy JKA Cohousing, která se zaměřuje i na seniorský cohousing.

Z výše zmíněných projektů bych blíže představila ten, jenž je cohousingu nejbližší, tedy **9 pramenů**. Jeho aktivita započala v roce 2012 a první dům byl dokončen o rok později. Jedná se o komunitu 5 párů/rodin, z nichž jedna rekonstruuje podkroví starého domu a další čtyři rodiny staví nebo se chystají stavět vlastní domy. Do projektu by měla ve druhé fázi výstavby přistoupit ještě jedna rodina (9 Pramenů 2016).

Fungování cohousingové komunity je založeno na jasně stanovených podmínkách a principech. Mezi základní principy se řadí snaha o minimální závislost na externí infrastruktuře a zdrojích energie; stavba domů bez půjček či pouze s minimální půjčkou; nebo například stavba přízemních dřevostaveb se zateplením na úrovni nízkoenergetického či pasivního domu (9 Pramenů 2016). Důležitou součástí jsou též pravidelné schůzky a spolupráce s architektem. Na vytvoření architektonické studie komunita spolupracovala s ateliérem Co-Architects.

V současné době nejsou k dispozici už žádné pozemky k realizaci vlastního bydlení, je však možnost se zapojit do plánované změny územního plánu. Do budoucna je snahou vytvořit v lokalitě bydlení pro dalších pět rodin a centrum cohousingu (to by mělo sloužit jak obyvatelům, tak veřejnosti pro pořádání přednášek, workshopů a kurzů) (9 Pramenů 2016). Obyvatelé 9 pramenů aktuálně sdílejí zahradu, zahradní domek, nářadí a zahradnické potřeby, pole (sdílejí 2 rodiny), dětský koutek, sušičku a auto (sdílejí 2 rodiny) (9 Pramenů 2016).

Tabulka 1: Přehled cohousingem inspirovaných projektů v Česku

Název	Lokalita	Přibližný počet obyvatel	Rok dokončení	Model	Charakteristika výstavby	Ostatní
Klidná	Žižkov (Praha)	170 rezidentů (11 jednotek/124 bytů)	2012	developerem vedený (Metrostav)	výstavba celého obytného objektu	společenské místnosti, mezizahrádka
Kmen	Říčany u Prahy	3 rodiny	2012	rezidenty vedený	transformace existující obytné jednotky (<i>repurpose cohousing</i>)	sdílený obývací prostor, zahrada, garáž, sklep, půda
Těšíkovská Bydlina	Olomouc (Těšíkov)	1 rodina (5 osob)	2011	rezidenty vedený	transformace existující obytné jednotky (<i>repurpose cohousing</i>)	bez sdílených prostor (pouze 1 rodina), pořádání programů pro děti a seminářů
Záhřada	Lysá nad Labem	(13 jednotek/257 bytů)	2013*	developerem vedený (MS Development)	výstavba celého obytného objektu	bez sdílených prostor
9 Pramenů	Starý Jičín	5 rodin	2012	rezidenty vedený	postupná výstavba nových obytných jednotek	sdílený zahradní domek, políčko, nářadí a různé zahradnické potřeby, dětský koutek, sušička
Komunitní panelový dům	Hodkovičky (Praha)	–	–	rezidenty vedený	transformace existujících prostor v panelovém domě (<i>repurpose cohousing</i>)	společenská místnost, herna pro děti, společná sušárna, sauna, posilovna, komunitní zahrada

Zdroj: Vlastní zpracování

Pozn.: U rezidenty vedených modelů se rok váže k době založení komunity

*Jedná se o rok dokončení prvních bytových domů – celkové dokončení je plánováno na rok 2017

5. Metodika

Zpracování diplomové práce lze rozdělit do dvou fází. První zahrnuje rešerši dokumentů a dostupných statistických dat. Druhá fáze je zaměřena na realizaci a zpracování hloubkových polo-strukturovaných rozhovorů. Analýza je kvalitativního charakteru.

Ze statistických dat jsou využita data za migraci z let 2012 až 2015 sloužící pro doplnění a triangulaci výsledků. Jedná se o data z Českého statistického úřadu, konkrétně z databáze individuálních migračních dat za urbanistické obvody Prahy. Kromě informace o přistěhovalých do Klidné jsou využity též vyšší územní jednotky (základní sídelní jednotka, katastrální území, městská část), které zasazují studovaný rezidenční projekt do širšího kontextu. V práci jsou uvažovány pouze pohyby obyvatel v rámci Pražského městského regionu. S přistěhovalými z jiných částí Česka není pracováno. Klidná spadá do dvou základních sídelních jednotek (ZSJ), při porovnávání přistěhovalých do Klidné a ZSJ jsou proto tyto dvě základní sídelní jednotky brány jako jedna (jsou sloučeny/je o nich psáno v jednotném čísle).

Při realizaci kvalitativního výzkumu je podstatné si uvědomit jeho specifika a odlišnosti od výzkumu kvantitativního, která hrají roli při zpracovávání a interpretaci výsledků. Charakteristická pro kvalitativní výzkum je jeho subjektivita, jelikož interpretace kvalitativních dat je vždy do určité míry ovlivněna výzkumníkem, jeho zkušenostmi a názory (Braun a Clarke 2013). Kvalitativní výzkum nám neposkytuje jednu jedinou konkrétní odpověď na výzkumnou otázku a na jeho počátku nestojí hypotéza, ta se vytváří až během prvotních fází výzkumu (Silverman 1993). Záměrem je prozkoumat široký soubor faktorů, které obklopují centrální fenomén, a představit nejrůznější pohledy a významy, které komunikační partneři mají (Creswell 2009). Při zvolení kvalitativní metody výzkumu dáváme přednost autenticitě před spolehlivostí (Silverman 1993).

Polo-strukturované rozhovory byly zvoleny jako ideální metoda pro zodpovězení výzkumných otázek, jelikož umožňují hlouběji porozumět danému tématu. Výzkumník

má možnost klást doplňující otázky a skrze ně blíže nahlédnout do života domácností (rodin) a pochopit, co stálo za jejich rozhodnutím se přestěhovat, či proč se rozhodli usadit zrovna v Klidné. Při interpretaci výsledků je nutné zohlednit, že rozhovory reprezentují názory a myšlenky pouze malé skupiny lidí (Cope 2003). Zobecňování výsledků je proto problematické a musí být prováděno s velkou opatrností. Pro dosažení co nejpravdivějšího obrazu reality je vhodné provádět triangulaci, tedy doplnit analýzu rozhovorů o data z jiných zdrojů (Silverman 2000). Jelikož se práce detailně zaměřuje na jeden konkrétní rezidenční objekt, jsou ze statistických dat relevantní v podstatě pouze data za migraci. Ty poskytují informace o věkové struktuře obyvatel a místu předešlého bydliště. Umožňují proto alespoň částečně srovnat zkoumaný vzorek s populací.

Kritériem pro výběr komunikačních partnerů byl prvotně věk. Výzkum cílí na obyvatele Klidné, kteří se podíleli na rozhodnutí o přestěhování a na výběru nového místa bydliště. Byly proto osloveny osoby, kterým bylo v době stěhování více jak 18 let. Vzhledem k tomu, že nejvíce zastoupenou věkovou skupinou jsou v Klidné lidé v kategorii 25–39 let, na což poukazují migrační data, je tato skupina v rozhovorech nejvíce zastoupena. Zároveň se podařilo uskutečnit rozhovory i se zástupci ostatních věkových skupin, tedy s mladšími i staršími obyvateli. Pohlaví nehrálo při výběru účastníků výzkumu výraznou roli, neboť se vycházelo z předpokladu, že se jednalo o společné rozhodnutí domácnosti (rodiny). Snahou bylo získat komunikační partnery ze všech jedenácti budov (3 hnízd), což se podařilo.

Potenciální účastníci byli prvotně osloveni prostřednictvím sociálních sítí. Nejdříve proběhlo v říjnu 2016 kontaktování skrze internetovou platformu Sousedé.cz, nebyla však evidována žádná zpětná vazba. Následně proběhlo v listopadu 2016 oslovení přes Facebook, kde mají obyvatelé Klidné soukromou skupinu. Byla oslovena administrátorka skupiny a prosba byla zároveň vyvěšena ve skupině (průvodní dopis je součástí přílohy 3). V dalších fázích probíhalo získávání kontaktů metodou sněhové koule (*snowball sampling*), kdy komunikační partneři poskytovali kontakty na další sousedy. I přesto, že se jedná o metodu, která nevytváří reprezentativní vzorek, byla v tomto případě zvolena jako ideální. Umožňuje totiž výzkumníkovi dostat se do předem

neznámého a hůře přístupného prostředí. Celkem bylo osloveno 17 obyvatel a realizováno 14 rozhovorů (viz tabulka 2). Rozhovory probíhaly od prosince 2016 do poloviny března 2017.

Tabulka 2: Základní charakteristika účastníků rozhovoru

Přezdívká	Věková kategorie	Rok nastěhování	Velikost domácnosti	Složení domácnosti	Typ předešlého bydliště	Délka rozhovoru
Denisa	35–44	2012	3	2+1	činžovní dům	01:47:11
Ivana	35–44	2012	4	2+2	bytový dům (novostavba)	01:04:51
Jitka	35–44	2012	4	2+1	panelový dům	01:02:51
Lucie	64+	2012	2	2	činžovní dům	00:55:29
Nela	35–44	2012	4	2+2	bytový dům	01:27:28
Karolína	35–44	2013	4	2+2	bytový dům (novostavba)	00:57:02
Marie	25–34	2013	3	2+1	bytový dům (novostavba)	01:52:06
Tomáš	35–44	2013	4	2+2	bytový dům (novostavba)	00:56:28
Anna	25–34	2014	4	4	činžovní dům	00:41:32
Eva	25–34	2014	4	2+2	činžovní dům	02:05:09
Renata	45–54	2014	4	2+2	rodinný dům	01:02:06
Cyril	25–34	2015	1	1	činžovní dům	00:42:53
František	25–34	2015	2	2	bytový dům (novostavba)	00:55:17
Hana	25–34	2016	4	2+2	bytový dům (novostavba)	00:54:17

Zdroj: Vlastní zpracování

Pozn.: Složení domácnosti je psáno ve formátu počet dospělých + počet dětí

Rozhovor je rozdělen do pěti tematických částí a celý je k nahlédnutí v příloze 1:

- **Seznamovací otázky - vstupní**
- **Formování rozhodnutí o stěhování**
- **Život v Klidné**
- Životní styl a každodenní mobilita
- **Výhled do budoucnosti - závěrečné otázky**

První část rozhovoru má za cíl navázat bližší vztah mezi informátorem a tazatelem

(*ice breaking*). Jedná se proto o obecnější otázky zaměřené na charakteristiku domácnosti či délku pobytu v Klidné. Druhá část se věnuje formování rozhodnutí o stěhování. Zajímají mě motivy stojící za rozhodnutím se přestěhovat, determinanty výběru Klidné, proces výběru mezi odlišnými projekty a lokalitami, konkrétně potom uvažování suburbia jako možné alternativy. Třetí část rozhovoru se soustředí na život v Klidné. Otázky se zaměřují na vytváření sousedských vztahů, využívání a vnímání odlišných typů prostor (důraz je kladen na prostory sdílené), aktivity v těchto prostorech probíhající a v neposlední řadě na spokojenost s životem v Klidné. Čtvrtá část rozhovoru je zaměřena na životní styl a každodenní mobilitu obyvatel Klidné. Ve své práci využívám tuto část pouze okrajově a primárně bude využita v rámci jiného výzkumu realizovaného na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Celý rozhovor uzavírá část pátá, která podobně jako část první, obsahuje jednodušší uzavírací typ otázek.

Délka trvání rozhovoru se u každého účastníka mírně lišila, většinou se pohybovala v rozmezí 60 až 90 minut. Místo pro uskutečnění rozhovoru nebylo pevně stanoveno a vždy se domlouvalo na základě preferencí účastníka. Většina rozhovorů byla realizována přímo v Klidné, buď u účastníka doma, nebo ve společenské místnosti. Některé rozhovory proběhly v kavárně či například u informátora v práci. Jelikož byly rozhovory nahrávány, bylo nutné před začátkem získat svolení podpisem informovaného souhlasu (informovaný souhlas je součástí přílohy 2). Rozhovory byly anonymizovány a každému komunikačnímu partnerovi byl přidělen unikátní kód a přezdívka. Na anonymizaci byl kladen velký důraz, neboť práce je úzce zaměřená na jeden rezidenční objekt. V práci jsou proto uvedeny pouze základní charakteristiky účastníků, pohlaví, věková skupina, velikost domácnosti, rok přistěhování a typ předešlého bydliště (viz tabulka 2). Došlo též k anonymizaci jména rezidenčního objektu, v celém textu je používána přezdívka „Klidná“.

Rozhovory jsou doslovně přepsány za využití softwaru **ExpressScribe**. Vzhledem k zaměření výzkumu byl upřednostněn ortografický styl³ přepisu před přepisem

³ **Ortografický styl** přepisu se zaměřuje na mluvená slova a opomíjí způsob vyjadřování, přepis proto obsahuje jen malé množství vysvětlujících znaků (Braun a Clarke 2013).

fonetickým⁴. Analýza je totiž zaměřena primárně na obsah slov a způsob vyjadřování už není tolik podstatný. Přepis je v případě nutnosti doplněn pouze jednoduchými vysvětlujícími poznámkami reflektujícími např. vyjádření důležitých emocí, zvuky zabraňující kvalitnímu porozumění atd. Každý přepis obsahuje informační vizitku o komunikačním partnerovi se specifickým kódem účastníka, datem, místem, časem rozhovoru a případně s dalšími důležitými poznámkami k jeho průběhu. Z důvodu ochrany soukromí informačních partnerů nejsou přepisy součástí příloh diplomové práce.

Rozhovory jsou následně kódovány v programu **ATLAS.ti** (verze 1.5.3). Analýza probíhá na základě **teoretické tematické analýzy** (*theoretical thematic analysis*) založené na identifikaci témat a vzorců myšlenek v datech vážících se k výzkumné otázce (Braun a Clarke 2013). Jedná se o metodu, která není spojena s žádným konkrétním předem existujícím teoretickým rámcem, a může být proto využita s individuálně zvoleným (Braun a Clarke 2013). V případě této práce je analýza vedena existujícími teoriemi a koncepty týkajícími se behaviorálního náhledu na rezidenční mobilitu a spokojenost a konceptem cohousingu. Jedná se tedy o hlubší analýzu určitého specifického aspektu nacházejícího se v datech. Tematické analýze odpovídá též zvolená metoda kódování rozhovorů, v tom to případě se jedná o **metodu úplného kódování** (*complete coding*). Při procesu kódování se identifikuje vše, co má určitou hodnotu, tedy vše co určitým způsobem souvisí se stanovenými výzkumnými otázkami a nehledají se jednotlivé případy (Braun a Clarke 2013). Až později v dalších fázích analýzy se přechází k větší selektivitě. Kódování začíná u prvního datového souboru a postupuje systematicky k dalším. Hledají se bloky dat, které se zajímají zvolenou výzkumnou otázkou. Vygenerované skupiny kódů z programu ATLAS.ti jsou součástí přílohy 4.

Detailní postup kódování a analýzy u tematické analýzy je následující (podle Braun a Clarke 2013):

1. Přepis rozhovorů
2. Čtení a seznamování se, zaznamenávání poznámek o zajímavých aspektech
3. Úplné kódování v rámci celého souboru dat

⁴ **Fonetický styl** přepisu se zaměřuje na způsob vyjadřování informátora a součástí přepisu jsou proto podrobné znaky způsob vyjadřování zachycující (Braun a Clarke 2013).

4. Hledání témat
5. Přezkoumávání témat – vytváření mapy potenciálních témat, subtémat a vztahů mezi nimi
6. Definování vzorců a pojmenovávání témat
7. Psaní – dokončení analýzy

6. Rezidenční objekt Klidná

Následující podkapitoly prvotně seznamují čtenáře se studovaným rezidenčním objektem a jeho obyvateli. Následně jsou představeny výsledky kvalitativní analýzy polo-strukturovaných rozhovorů.

6.1 Obecná charakteristika projektu

Rezidenční objekt Klidná leží v blízkosti významného pražského brownfieldu a sousedí s městským parkem větších rozměrů. Komplex byl dokončen v roce 2012 a na ploše pozemku 9306 m² se nachází 11 domů rozdělených do 3 hnízd s celkem 124 bytovými jednotkami (viz obrázek 3). Rezidenční objekt svou velikostí odpovídá velikosti bloku a jednotlivá hnízda by měla navozovat charakter sousedského bydlení (Archiweb 2013). Jedná se o kompaktní městskou zástavbu kombinující princip nízkopodlažnosti (*low-rise*) a vysoké hustoty (*high density*). Klidná vznikala pod vedením developerské společnosti Metrostav a architektonický návrh zpracovali architekti z ateliéru Unit.

Projekt vycházel z konceptu cohousingu, tedy vědomě budovaného sousedského společenství. Jedná se nicméně pouze o cohousingem inspirovaný projekt, jelikož nesplňuje úplně všechny jeho principy. Hlavním prvkem, který při realizaci Klidné chyběl, byl participační proces. Budoucí obyvatelé se totiž neúčastnili návrhu ani realizace projektu. Právě participační proces je jednou ze základních složek při budování společenství a hodně se od něj odvíjí i jeho následné fungování (JKA Cohousing 2015). V případě Klidné se na realizaci projektu podílel pouze developer spolu s architekty. Jedná se tedy o developerem vedený model cohousingu. Je evidentní, že projekt už od počátku neměl příliš velké ambice z hlediska naplnění principů cohousingu.

Obrázek 3: Rozložení bytového komplexu do hnízd

Zdroj: UNIT Architekti (2012)

Z cohousingu přebírá projekt myšlenku sdílených prostor. Kromě společenských místností nacházejících se v každém hnízdě, disponuje Klidná také mezizahrádkami s pergolou a pískovištěm, které společně využívají obyvatelé jednotlivých hnízd. Inspirace cohousingem nesouvisí pouze s existencí sdílených prostor určených rezidentům, ale též s detailní a promyšlenou koncepcí i jejich dalších typů. Architektonickému návrhu Klidné předcházela dlouhodobý výzkum obytného prostředí založený na promyšlené kombinaci veřejných, soukromých, polo-soukromých⁵ a polo-veřejných⁶ prostor (jak v interiéru, tak i v exteriéru). Rozložení jednotlivých typů

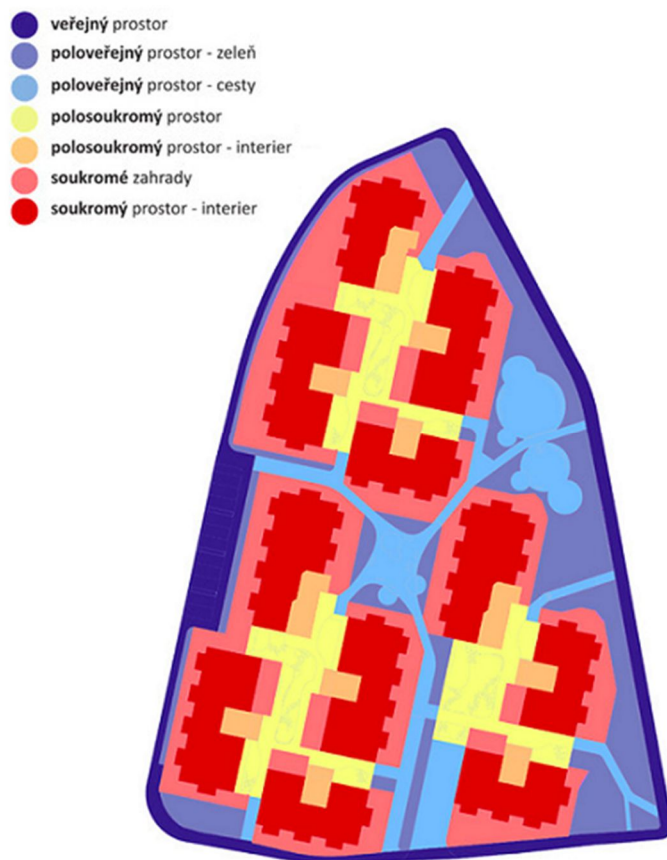
⁵ **Polo-soukromé prostory** jsou plochy, které patří do soukromého majetku, ale za určitých okolností je veřejnost může užívat – jejich přístupnost a využívání je ale zpravidla určitým způsobem omezeno (Nadace Partnerství 2013).

⁶ **Polo-veřejné prostory** jsou prostory, které jsou veřejnosti přístupné, přesto vnímané okolními obyvateli jako „vlastní teritorium“ (menší obytné ulice, průchozí vnitrobloky) – tato území jsou často sledována z okolních oken, což zajišťuje přirozenou sociální kontrolu místa (Nadace Partnerství 2013).

je zobrazeno na obrázku 4.

Prostorové rozvržení má za cíl podpořit každodenní setkávání obyvatel a na druhé straně zajistit dostatečný pocit soukromí. Společně s menším měřítkem projektu by měl být ve výsledku posilován vznik interakcí a vazeb mezi obyvateli. Díky své velikosti jednotlivé prostory v Klidné zároveň podléhají neustálé sociální kontrole. Archiweb (2013) využil pro představení Klidné následující charakteristiku: „Z tradičního města projekt přebírá měřítko, srozumitelnost prostředí a hierarchizaci veřejných prostor, při hustotě přes 300 obyvatel na hektar umožňuje vznik městského prostředí s dostatečnou koncentrací pro fungování služeb a veřejné dopravy; ze zahradního města přebírá sousedské vztahy v lokalitě, soukromí a intimitu zahrad a spojuje výhody prvků bydlení v bytových a rodinných domech.“

Obrázek 4: Kombinace odlišných typů prostor v Klidné

Zdroj: UNIT Architekti (2012)

Polo-veřejný prostor v Klidné představují například chodníčky vedoucí mezi hnízdy střetávající se v jedno centrální náměstíčko s lavičkami (obrázek 6). Každé z hnízd disponuje svou vlastní společenskou místností, která je umístěna v přízemí jedné z budov. Společenská místnost je vybavena vlastním sociálním zařízením a kuchyňkou. Další vybavení se v jednotlivých společenských místnostech liší. V jedné se nachází piano a stolní fotbal, ve druhé běhací pás a ve třetí rotoped. Ze společenské místnosti je možné vyjít na společnou mezizahrádku, na které se nachází dřevěný altánek s prostorem pro venkovní grilování či například pískoviště (pergola je zachycena na obrázku 5). Mezizahrádka je přístupná obyvatelům konkrétního hnízda a představuje prostor polo-soukromý (na obrázku 4 jsou mezizahrádky vyobrazeny žlutou barvou). Součástí rezidenčního objektu je též dětské hřiště, které je volně přístupné široké veřejnosti (obrázek 7).

Obrázek 5: Mezizahrádka s pergolou v Klidné

Zdroj: Ateliér zahradní a krajinářské architektury, Land05 (2017)

Obrázek 6: Náměstíčko s lavičkami v Klidné

Zdroj: Vlastní fotodokumentace

Obrázek 7: Dětské hřiště u Klidné

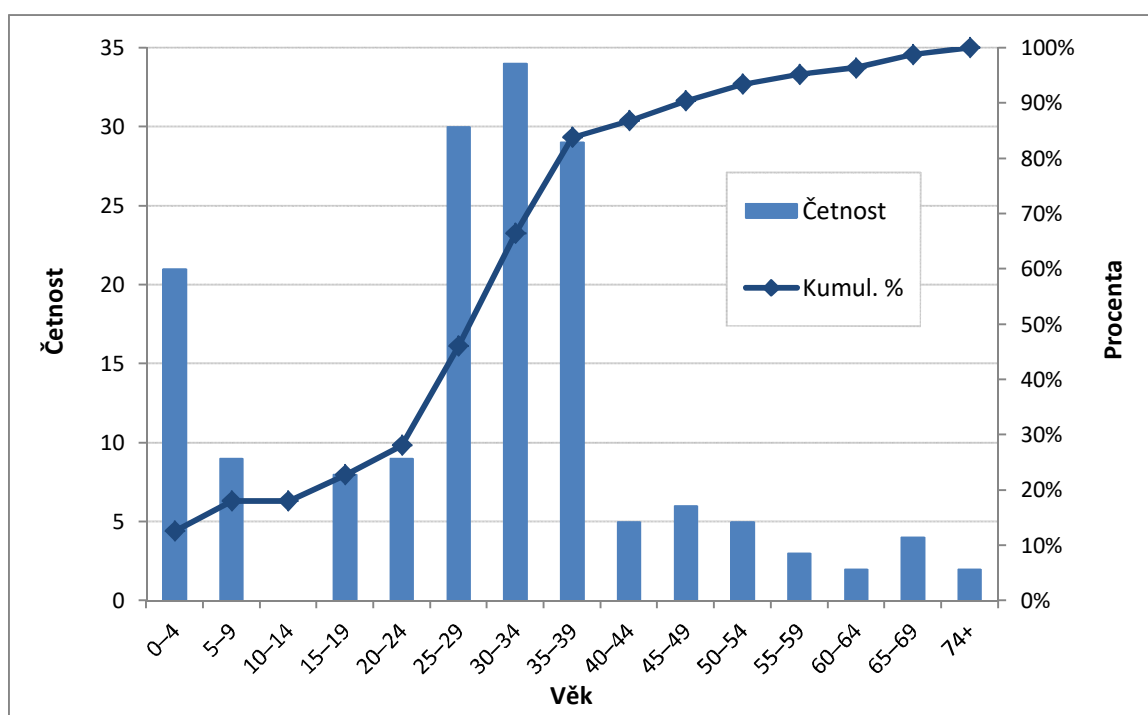

Zdroj: Vlastní fotodokumentace

6.2 Charakteristika obyvatel z pohledu migračních dat

Z dat za migraci z let 2012–2015 je u Klidné patrné převažující zastoupení přistěhovalých mladšího věku (Graf 1). Konkrétně potom mladých rodin či párů s malými dětmi. Přibližně 90 % přistěhovalých je mladší 49 let a přibližně dvě třetiny jsou dokonce mladší 34 let. Nejvíce jsou mezi nově příchozími zastoupeni lidé ve věku mezi 30 až 34 lety. Tato skupina představuje jednu pětinu všech přistěhovalých obyvatel. Necelou jednou pětinou je zastoupena věková kategorie 25 až 29 let, u které lze očekávat založení rodiny (narození dětí) v blízkých letech. Obdobně je na tom i věková kategorie 35 až 39 let. Z dětské složky je nejvíce zastoupena věková kategorie 0–4 let, cca 12 %. Velice nízké zastoupení je evidentní u přistěhovalých z vyšších věkových kategorií.

Graf 1: Zastoupení přistěhovalých do Klidné podle věku mezi lety 2012–2015

Zdroj: ČSÚ (2016)

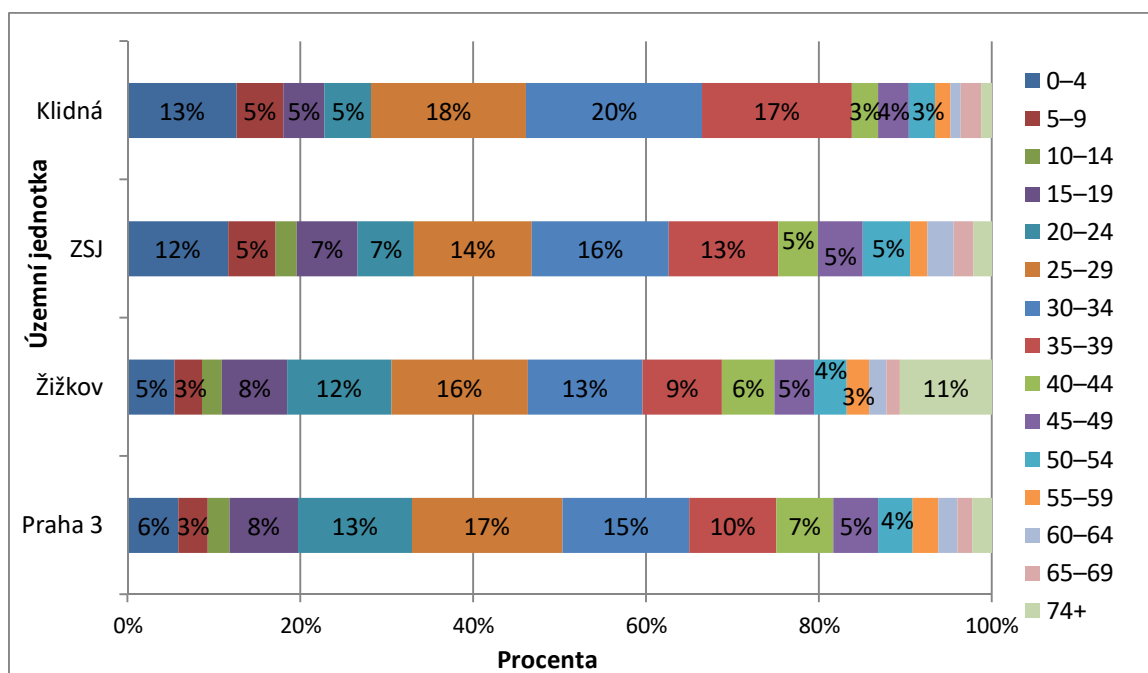
Při srovnání dat o přistěhovalých s vyššími územními jednotkami, v tomto případě se základní sídelní jednotkou (Klidná je součástí dvou ZSJ), katastrálním územím (Žižkov) a městskou částí (Praha 3) jsou patrné podobnosti, ale i jasné rozdíly ve složení přistěhovalých podle věku (Graf 2). V případě všech čtyřech územních jednotek lze vidět výraznější zastoupení přistěhovalých mladšího věku, což je u těchto věkových skupin vzhledem k vyšší míře mobility očekávatelné. Odlišnosti jsou nicméně evidentní při bližším pohledu na zastoupení těchto věkových skupin.

U Prahy 3 a Žižkova je výrazně více zastoupena věková kategorie 20–24 let, tedy mladí lidé ještě studentského věku (lze předpokládat, že bezdětní). Naproti tomu v Klidné je tato věková kategorie zastoupena pouze 5 %, což je o přibližně 7 p. b. méně než na Žižkově, a o cca 8 p. b. méně než na Praze 3. Menší zastoupení, nežli v Klidné mají na Praze 3, na Žižkově i v rámci ZSJ přistěhovalí ve věku od 35 do 39 let. Na Praze 3 a na Žižkově se jejich zastoupení pohybuje mezi 9 až 10 %. V ZSJ tvoří 13 % přistěhovalých. Do Klidné se obyvatel z této věkové kategorie ve sledovaném období přistěhovalo výrazně více, konkrétně 17 %.

Rozdíly jsou patrné i při porovnání zastoupení dětské složky. U přistěhovalých do Klidné je na první pohled vidět vyšší zastoupení věkové kategorie 0–4 let. Podobný trend lze pozorovat i při pohledu na ZSJ. Na Praze 3 a Žižkově je ale zastoupení této věkové kategorie v podstatě poloviční.

Určitým specifickým při pohledu na zastoupení jednotlivých věkových kategorií ve vybraných územních jednotkách je podíl přistěhovalých starších 74 let, který na Žižkově dosahuje 11 %. Naproti tomu v Klidné, v ZSJ i na Praze 3 vykazuje hodnotu kolem pouze 2 %. Na Prahu 3 se ve sledovaných letech přestěhovalo 404 osob starších 74 let, z čehož 84 % přišlo do katastrálního území Žižkov. Vyšší zastoupení této věkové kategorie je způsobeno existencí ošetrovatelského domova a domova důchodců v ZSJ Jarov a ZSJ Komenského náměstí).

Graf 2: Zastoupení přistěhovalých podle věku mezi lety 2012–2015

Zdroj: ČSÚ (2016)

Pozn.: Klidná spadá do dvou ZSJ, jedná se proto o přistěhovalé do obou dvou ZSJ.

Do Klidné se mezi lety 2012 až 2015 přistěhovalo 171 osob, u skoro tří čtvrtin z nich probíhal pohyb v rámci Prahy. Nejvíce zastoupenými katastrálními územími jsou Žižkov a Vinohrady. Pokud bereme pouze stěhující se v rámci Prahy, je zastoupení přistěhovalých z Žižkova 29 % a z Vinohrad 14 % (tabulka 3). Podíl přistěhovalých do Klidné z těchto dvou území odpovídá jejich zastoupení i u vyšších územních jednotek. Na Žižkov přichází nejvíce obyvatel z Žižkova a Vinohrad a stejně je tomu i v případě městské části Praha 3 a ZSJ.

Na třetím místě v zastoupení přistěhovalých do Klidné, ale i do ZSJ, na Žižkov a Prahu 3 stojí Nové Město. Do Klidné přišlo z tohoto katastrálního území 5 % obyvatel a na Žižkov i Prahu 3 se přestěhovala cca 3 %.

Určité odlišnosti v zastoupení přistěhovalých z jiných území Pražského městského regionu jsou pozorovatelné až na dalších pozicích. Oproti Žižkovu, Praze 3, ale i ZSJ se do Klidné přestěhoval výraznější podíl obyvatel například z Braníka nebo Dejvic, jejichž zastoupení odpovídá přistěhovalým z Holešovic. Přistěhovalí z Braníka ani Dejvic nefigurují v případě Žižkova a Prahy 3 na předních pozicích.

Tabulka 3: Zastoupení přistěhovalých z katastrálních území mezi lety 2012–2015

Katastrální území	KAM			
	Klidná	ZSJ	Žižkov	Praha 3
Žižkov	29,13%	29,77%	30,78%	28,50%
Vinohrady	14,17%	10,93%	10,86%	12,60%
Nové Město	4,72%	3,49%	3,34%	3,30%
Libeň	3,94%	3,72%	3,23%	3,20%
Braník	3,15%	1,40%	1,91%	0,70%
Dejvice	3,15%	2,33%	1,73%	0,99%
Holešovice	3,15%	3,49%	1,32%	3,17%
Strašnice	3,15%	4,42%	1,28%	2,01%
Suchdol	3,15%	0,93%	1,25%	0,30%
Vysočany	3,15%	2,79%	1,17%	1,98%
Záběhlice	3,15%	1,63%	1,15%	1,28%

Zdroj: ČSÚ (2016)

6.3 „Kdo jsou obyvatelé Klidné?“

Tato kapitola volně navazuje na kapitolu předcházející věnující se charakteristice obyvatel za pomoci migračních dat. Jejím cílem je představit – charakterizovat – obyvatele Klidné. Komunikační partneři ve svých vyprávěních totiž hovoří nejen o sobě, ale též o svých sousedech.

„Jedno je to, kolik tady ty byty stojej, takže to rozhodně determinuje to, že tady ty lidi vydělávají větší peníze a s tím je spojený i to, jaký mají vzdělání nebo práci, takže je tady hodně doktorů, jsou tady nějaký právníci, je tady hodně lidí, co má ekonomický vzdělání jako my a jsou v různých firmách... a myslím si, že ty lidi mají i hodně podobný zájmy, že to jsou lidi, který cestujou, mají rádi dobrý jídlo, když půjdu do nějakých extrémů, takže sto procentně je ta komunita lidí hodně podobná tady.“ (Marie, 25–34 let)

Z pohledu paní Marie a i ostatních komunikačních partnerů žijí v Klidné lidé z vyšších sociálních vrstev. Tedy ti, kteří mají lepší finanční zázemí a mohou si dovolit investovat do takového to typu bydlení. Pan František ale zdůrazňuje, že v Klidné nežijí lidé z extrémně vysokých sociálních kruhů, ti podle něj vyhledávají ještě jiné typy bydlení. Lepší finanční zázemí spojují informátoři s výší vzdělání a typem profese. Hovoří o právnících, doktorech a lidech s technickým nebo ekonomickým vzděláním.

Podobné sociální zázemí vnímají komunikační partneři převážně pozitivně a spojují ho i s podobnými zájmy či hodnotami obyvatel, podobně jak odkazuje paní Marie na cestování či dobré jídlo. Pro některé nicméně převažující zastoupení určité skupiny obyvatel představuje překážku. Například pro paní Denisu je někdy poměrně těžké najít se sousedy společné téma k hovoru. Informátorka pocituje, že na řadu témat má odlišný pohled a názor. Jak zmiňuje sama paní Denisa, je tato situace do určité míry podpořena odlišným typem vzdělání (informátorka má humanitní vysokoškolské vzdělání).

„No každopádně jsou ty lidi bohatší, co si budeme povídat. Na takovýhle byty se nedostanou, když si vezmou hypotéku, lidi, který vydělávají málo. Myslím si, že jsou sociálně na výši. To vidíte i v tý garáži, podle těch aut. To je úplně o něčem jiným.“ (Lucie, přes 64 let)

Obdobně jako paní Marie, hodnotí sociální postavení někteří informátoři i skrze značky aut, která obyvatelé vlastní. Podle informátorky Denisy je BMW v Klidné standardní značkou. Jiné nároky se podle komunikačních partnerů promítají i do požadavků týkajících se služeb. Velice bohatě je ve výpovědích informátorů zastoupená nedostatečnost supermarketu Penny. Jedná se o obchodní řetězec, který pro ně z hlediska nabízeného sortimentu zboží a jeho kvality není vyhovující. Vyšší životní nároky lze v tomto případě spojit i s nadstandardy bydlení, které Klidná nabízí (velikost bytů, použité materiály, vybavení apod.)

„Tím, že Klidná má takové větší byty s více pokoji, takže ty byty jakoby lákají rodiny s dětmi. Kdyby to byl objekt s jednopokojovými byty, tak by to možná vyhovovalo více bezdětným mladým nebo nějakým single lidem, ale tím, že jsou ty byty větší, tak je to tak.“
(Tomáš, 35–44 let)

Ochotu investovat do kvalitnějšího bydlení dávají komunikační partneři do souvislosti nejen s finančními možnostmi, ale také s tím, že se jedná o lidi, kteří se chtějí v Klidné usadit (založit rodinu) a žít ve vlastním. Pan Tomáš ve svém vyprávění zmiňuje roli velikosti bytů. Tím, že jsou zde především byty větších rozměrů lákají podle informátora více rodiny s dětmi nebo páry plánující v blízké době rodinu založit. Převažující zastoupení mladých rodin s dětmi je evidentní i z migračních dat.

S vysokým zastoupením mladých rodin souvisí i výraznější množství žen na mateřské dovolené. Z výpovědí komunikačních partnerek, které se aktuálně na mateřské nacházejí, nebo v nedávné době nacházely, je evidentní, že se jedná o poměrně aktivní ženy. Informátorky zmiňují, že si na mateřské dovolené přivydělávají a zároveň se poměrně brzy vracejí zpět do zaměstnání (většinou ve formě zkráceného úvazku). Přivýdělnky pro ně nicméně nejsou pouze zdrojem financí, ale především možností seberealizace. Pro ženy, které jsou celý den ve společnosti malých dětí, to představuje způsob, jakým se mohou i v této fázi života dále profesně rozvíjet a od dětí si odpočinout. Pan Tomáš situaci vysvětluje tím, že v Klidné převládá zastoupení žen na vyšších pracovních pozicích, které mají možnost si se zaměstnavatelem vyhovující pracovní úvazek vyjednat. Toto vysvětlení nás vrací zpět k charakteristice obyvatel z hlediska sociálního postavení. Ukazuje totiž na to, že nejen muži, ale i ženy se profesně

realizují a jsou důležitým zdrojem financí domácnosti. Z výpovědí komunikačních partnerů je patrné, že díky dostatečnému finančnímu zajištění rodiny, si mohou dovolit najmout výpomoc na hlídání, na úklid nebo zaplatit soukromou školku (jesle), což i ženě následně umožňuje se pracovní realizovat.

„Já vždycky říkám, že tady jsou takový dvě skupiny obyvatel, jedna je taková ta generace téměř čtyřicátníků ..., který už mají děti kolem šesti sedmi let, jsou to takový ty lidi, co když se otevřely hranice tak měli potřebu se jako vyběít a užít si život a mít ty děti co nejpozději... Pak je tady taková druhá generace nebo nevím, jestli to nazývat generace, lidí kolem těch třiceti plus minus pár let, který mají malý děti a to je ta generace, se kterou já se tady stýkám a s tou jsem se seznámila až díky synovi v podstatě. S tou generací výš to bylo takový jako provozní.“ (Marie, 25–34 let)

Paní Marie a i další komunikační partneři ve svých vyprávěních rozlišují mezi obyvateli, kteří se přistěhovali hned na začátku (tedy v roce 2012 a chvíli potom), a těmi, kteří přišli později. Rozdělení obyvatel do dvou vln bylo podpořeno prodlevou v příchodu nových rezidentů, která byla způsobena problémy s pozemky. Komunikační partneři z první vlny se mezi sebou znají nehledě na to, v jakém hnízdě bydlí. To je podle nich dáno tím, že jich na začátku přišlo poměrně málo a byli rozesteti v bytech v různých domech a hnízdech. Všichni řešili podobné provozní problémy související se stěhováním a společně se propojili. První vlnu obyvatel charakterizují později příchozí jako věkově starší, se staršími dětmi a mezi sebou propojenější.

Komunikační partneři z druhé vlny naproti tomu o sobě mluví jako o lidech mladších s malými dětmi, jejichž vztahy jsou více vázané na obyvatele stejných domů nebo hnízd. Někteří z těch, kteří přišli v první vlně, si nicméně později vytvořili bližší vazby se sousedy z vlny pozdější. Komunikační partnerka Eva jako důvod uvádí to, že si s ženami s druhé vlny více rozumí.

„Potom je tady nějaká skupina cizinců, která se tím nějak tak prolíná, protože oni si myslím často i z důvodu nějaký jazykový bariéry prostě se integrují ještě méně. Což jako není nic špatného, s nimi není vůbec žádná potíže nebo aspoň o tom nevím. Prostě tady jsou jak Vietnamci, tak Rusové, myslím, že je tady jeden Uzbek, prostě různý tihle lidi. Jenom

tím, jak přes ten jazyk, tak oni do toho chodí ještě méně do těch společných akcí.“
(František, 25–34 let)

Komunikační partneři dále zdůrazňují, že mezi jejich sousedy je poměrně velké zastoupení cizinců (Rusové, Vietnamci, Ukrajinci, Slováci). Obdobně jako pan František, jsou si informátoři vědomi toho, že se tito lidé z důvodu jazykové bariéry hůře integrují. To je spojeno i s jejich menší účastí na společných akcích. Někteří z cizinců hovoří pouze svým mateřským jazykem, což znemožňuje komunikaci i na běžné každodenní bázi. Paní Eva je například poměrně komunikativní a se svými sousedy na okolních předzahrádkách ráda pohovoří, se sousedkou z Ukrajiny ale z důvodu jazykové bariéry v podstatě vůbec nekomunikuje. S vyšším zastoupením cizinců nicméně nemají komunikační partneři ve většině případů problém. Výrazně negativní názor má na cizince v Klidné paní Lucie. Komunikační partnerka vnímá problémy v několika rovinách, které lze charakterizovat určitým nepochopením pravidlům. Prvotně zmiňuje problém s neplacením základních poplatků v případě odjezdu a navazujícími problémy se zpětným vymáháním těchto poplatků. Druhým důvodem je pro ni odlišné chování, na které si lidé stěžují. Konkrétně uvádí rušení nočního klidu v létě. Takovýto postoj byl ale ve vyprávěních komunikačních partnerů ojedinělý. Zastoupení cizinců bylo pro některé komunikační partnery podstatné již ve fázi výběru nového bydliště. Paní Jitka si například dopředu zjišťovala, jestli je projekt na cizince cílený a zda v Klidné budou. Informátorka vnímá Rusy jako problematickou skupinu lidí a zastává názor, že se vedle nich nemusí vždy hezky žít.

„Jo, docela jo, jsou přátelský, otevřený, hodně takový jako komunikující nebo jak to říct, opravdu je to zajímavý, že opravdu ta jedna sorta lidí v tý většině tady je.“ (Anna, 25–34 let)

Ve výpovědích komunikačních partnerů ze všech třech hnízd jsou poměrně bohatě zastoupeny pozitivní charakteristiky sousedů. Podobně jako paní Anna o nich hovoří i další informátoři jako o přátelských a otevřených lidech. Oceňují zejména to, že se mezi sebou zdraví. Kladně o svých sousedech hovoří i paní Jitka, která ale ví, že ne ve všech domech Klidné je situace taková. Konkrétně zmiňuje jeden z domů v hnízdě H, kde si

podle ní sousedé úplně nasedli a často řeší různé neshody, které vznikají i kvůli úplným maličkostem. Informátorka Jitka si myslí, že měla především štěstí na sousedy. To podporuje i zkušenost paní Renaty, která ukazuje na zcela odlišnou situaci v oblasti sousedských vztahů v jiném z domů.

„Nezdravěj se tady ty lidi. Já nebudu zdravít, když jsem stará, oni jsou mladší... oni nezdravěj vůbec v té garáži, kde se potkáváme... já vyjždím kejvnu a ten se radši otočí.“
(Renata, 45–54 let)

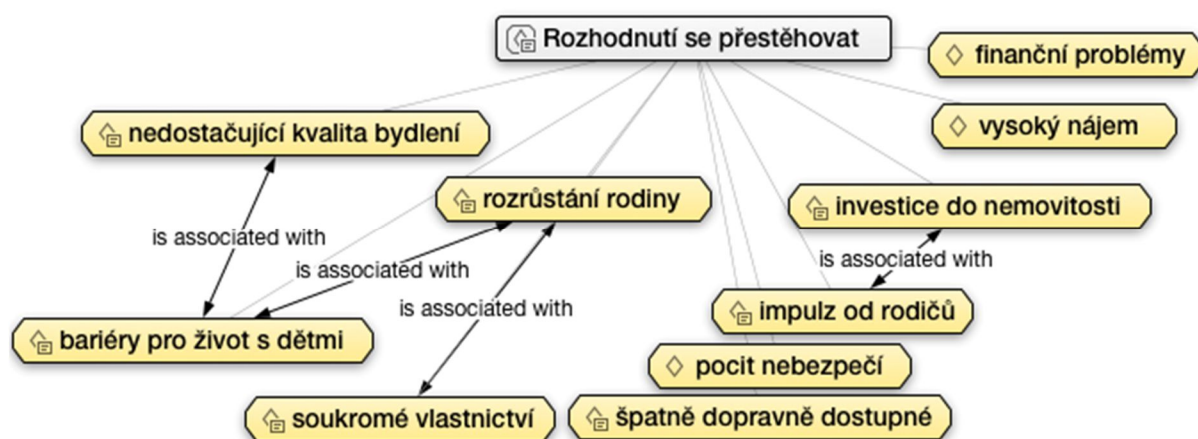
Sousedé se podle paní Renaty ignorují a pokud nepozdraví ona, většina z nich projde bez povšimnutí. Z její zkušenosti se lidé nezdraví nejen v garáži, ale ani v domě, kde bydlí. Na příkladu zdravení, které rezidenti oceňovali jako důležitý prvek a ukazatel dobrých sousedských vztahů, tak poukazuje na zcela odlišné vztahy v domě. Ve stejném domě bydlí kromě paní Renaty též informátorky Denisa a Karolína. Ani jedna z nich ale o takovéto situaci nehovoří. Roli v tomto případě může hrát věk komunikačních partnerek. Paní Renata je o několik let starší, nežli paní Denisa i paní Karolína a může mít proto odlišná očekávání. V Klidné se nachází celkem jedenáct domů a nelze předpokládat, že ve všech je atmosféra mezi sousedy stejná. V některých z nich se mohla sejít skupina lidí, kteří o jakýkoliv kontakt se svými sousedy nestojí nebo si mezi sebou nasedli.

Na základě provedené analýzy lze komunikační partnery z velké části považovat za lidi kladoucí důraz na kvalitní bydlení a dobrou dostupnost do zaměstnání. Z hlediska kvality bydlení se zaměřují na dispozice bytu, tak aby co nejlépe vyhovovaly životu rodiny s dětmi. Jsou finančně zajištěni a reprezentují vyšší střední vrstvu. Právě finanční situace jim dovoluje investovat do takového typu nemovitosti. S tím to souvisí i vyšší aktivita žen během mateřské dovolené. Na druhou stranu zde samozřejmě žijí i lidé nacházející se v jiných fázích života s jinými preferencemi a požadavky, kteří pod tuto charakteristiku nespádají. Zastoupení lidí z výrazně odlišných fází života (studenti, lidé seniorského či před-seniorského věku) je nicméně menší, což je patrné i z migračních dat (viz graf 1).

6.4 Rozhodnutí se přestěhovat

Kapitola představuje příčiny stojící za rozhodnutím informátorů se přestěhovat. Tato část úzce souvisí s následující kapitolou věnující se procesu výběru nového bydliště – především potom důvodům jeho zvolení. V případě utváření rozhodnutí o přestěhování se ve výpovědích objevují podtémata vyobrazená na schématu 1. Hlavními podtématy jsou stěhování z důvodu nedostačující velikosti bytu, stěhování jako investice a stěhování vyvolané finanční tísni.

Schéma 1: Kódy spadající do skupiny Rozhodnutí se přestěhovat

Zdroj: Vlastní zpracování (ATLAS.ti)

Z výpovědí komunikačních partnerů je patrné, že příčinou přestěhování nebyl vždy pouze jeden specifický důvod, ale **souhra více okolností**. Tuto situaci dobře ilustruje případ pana Františka.

„Předtím jsme bydleli, ne že daleko, ono to bylo kousek od metra, ale prostě už ten dojezd na to metro nebyl tak komfortní... dostupnost... celkově, jednak jsme chtěli větší byt, jednak prostě jsme si říkali, že levnější už to nebude, takže do budoucna bychom řešili, cítili jsme, že v to bytě zůstat nechceme. Takže tak nějak jsme si říkali, že je dobrá doba.“
(František, 25–34 let)

Pro pana Františka byla motivace hledat nové bydlení vyvolána nejen potřebou většího bytu, ale také špatnou dostupností lokality a vhodnou dobou pro investování

do nemovitosti. Tyto důvody se opakovaly i u řady dalších komunikačních partnerů. Potřebu **většího bytu** zmiňují komunikační partneři, kteří v době stěhování již měli rodinu a očekávali nový přírůstek, anebo plánovali v blízké budoucnosti rodinu založit. Přestěhování vyvolané změnou fáze životního cyklu je ve výpovědích informátorů hojně zastoupeno. Přináší s sebou totiž změnu nároků a požadavků domácnosti. S rozrůstáním rodiny se mění požadavky týkající se velikosti bytu, ale například i jeho dispozic a vybavenosti. Z hlediska velikosti komunikační partneři hovoří o vlastním pokoji pro děti, pracovně či větším počtu koupelen. Pro pana Františka byla větší velikost bytu důležitá nejen z důvodu rozrůstání rodiny, ale též proto, aby mohl pohodlněji ubytovat rodiče při jejich častých návštěvách.

Vybavenost hodnotí informátoři především v souvislosti s předešlým bydlením, které s přechodem do nové fáze života přestalo být z tohoto hlediska dostačující. Bariéry života s dětmi pocítovali zejména informátoři žijící ve staré činžovní zástavbě, která pro ně do té doby byla atraktivní, jako například paní Eva:

„My jsme bydleli vlastně v bytě tam na tom Žižkově a tam jsme bydleli v podkrovní, a když nejel výtah prostě do pátého patra a podobně, tak to je jako průšvih jo... až ve chvíli, kdy jsme byli tři, tak jsme zjistili, co to je nemít garáž, nosit nákupy, dítě a tak, kór, když nejede výtah.“ (Eva, 25–34 let)

Narození dítěte s sebou přineslo řadu neočekávaných každodenních strastí, jak ilustruje příklad paní Evy. Značným problémem se pro rodiny po narození dítěte stala úplná absence výtahu nebo jeho malá velikost. V případě, že byl výtah příliš malý, nedovoloval vyjet matce najednou společně s dítětem a kočárkem. Pokud naopak výtah vůbec nefungoval, musela rodina využívat pouze schodiště. Především pro samotnou matku s dítětem je tato okolnost výraznou bariérou každodenního života. Pro paní Evu nebyl problémem pouze nefunkční výtah, ale také absence garážového stání. Garážové stání a možnost parkovat více jak jedno auto byla podstatná zejména pro rodiny závislé či navyklé na jeho pravidelné využívání. Pro rodiny využívající automobil pouze okrajově nebyla možnost pořízení dvou parkovacích míst podstatná. Starší činžovní zástavba představovala pro rodiny problém též z hlediska nevhodných dispozic, kterými byly například průchozí pokoje.

Přechod do nové fáze života a život s dětmi vyvolal u komunikačních partnerů také touhu se usadit a pořídit si vlastní bydlení. Byt v soukromém vlastnictví měli nicméně všichni komunikační partneři bez ohledu na rodinný stav či věk. Takováto situace samozřejmě do určité míry souvisí s dlouhodobou preferencí soukromého vlastnictví před nájemním a také s ekonomickou situací, která v té době umožňovala získat hypotéku s výhodnými podmínkami splácení, jak popisuje pan Cyril:

„Protože v současné ekonomické situaci se nevyplatí podnájem, jelikož hypotéky jsou nějakých 1–2 %, takže nemá smysl to platit, když můžu platit sám sobě.“ (Cyril, 24–34 let)

Významnou motivací pro přestěhování některých komunikačních partnerů byla právě **investice**. Především potom pro komunikační partnery mladšího věku, kteří v blízké budoucnosti nemají v plánu zakládat rodinu, rozhodnutí úzce souviselo s investicí do nemovitosti. V době nákupu bytů byla podle informátorů vhodná situace na trhu s nemovitostmi, kterou se rozhodli využít. Nízká úroveň hypoték byla motivací k přestěhování i pro paní Annu, v jejím případě bylo stěhování výrazně podpořeno ze strany rodičů, kteří v té době chtěli investovat do nemovitosti. Anna sama by si takovouto investici z finančních důvodů dovolit nemohla, využila proto nabídku od rodičů s tím, že jim peníze postupně splatí.

Stěhování v souvislosti s investicí do nemovitosti nicméně zmiňují i komunikační partneři, kteří v té době již měli nebo plánovali založení rodiny. Nízké úrokové sazby pro ně byly ale spíše jakýmsi bonusem či urychlovačem rozhodnutí. Ke stěhování by u nich totiž došlo stejně, nehledě na to, jak výhodné by úrokové sazby hypoték byly.

Ve výpovědích komunikačních partnerů se vyskytly i **s financemi související důvody stěhování**. O nich hovořili výhradně komunikační partneři vyššího věku s dospělými či skoro dospělými dětmi.

„Už jsme se pak dostali i s poplatkama na dvacet tisíc měsíčně a to už jako... jako já dělám pořád, i když jsem v důchodu, já dělám na ičo, takže já mám hrozně nízký důchod,... manžel má teda docela dobrý, ale to bysme nemohli nic, kdyby jsme bydleli tam no.“ (Lucie, přes 64 let)

Paní Lucie s manželem dlouhou dobu bydleli v nájemním bytě v centru města, kde

byli spokojeni. Díky stále se zvyšujícímu nájemnému jim nakonec nicméně nezbyla žádná jiná možnost, než se přestěhovat. Z důchodu a menších vedlejších příjmy byli schopni zaplatit pouze nájem. Příklad paní Lucie a jejího manžela je ukázkovým příkladem dopadu procesu deregulace. Manželé měli nicméně výhodu v tom, že si mohli nové bydlení takového typu dovolit. Byt jim totiž pořídil syn. Finanční důvody stěhování nesouvisely pouze s vysokým nájemným, ale i s obecnými finančními problémy, do kterých se domácnost dostala. Prodej předešlého bydlení zajistil dostatečné množství financí pro koupi nového rodině paní Renaty. V tomto případě se jednalo o prodej rodinného domu se zahradou v okrajové části Prahy.

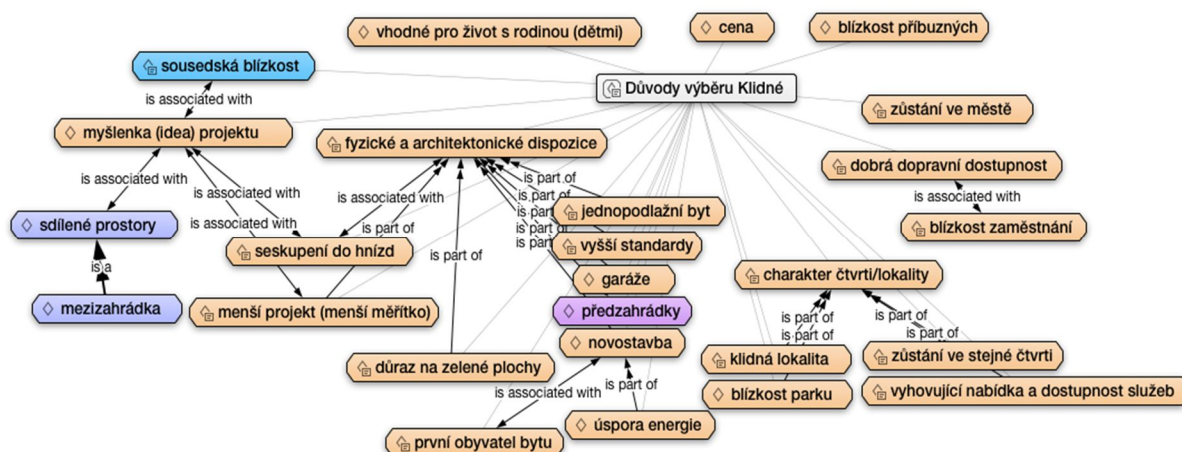
6.5 Důvody výběru nového bydliště

Následující kapitola se věnuje představení důvodů stojících za výběrem nového místa bydliště. Informátoři při rozhodování mezi konkrétními rezidenčními projekty hodnotili charakteristiky jako architektonická dispozice projektů a jednotlivých bytů, charakter lokality či dopravní dostupnost (viz schéma 2). V obecné rovině se jeví hodnotící kritéria jednotlivých komunikačních partnerů jako podobná, při bližším pohledu jsou nicméně patrné odlišnosti (specifika) mezi jejich požadavky.

„... že to je vlastně v rámci těch novějších projektů poměrně v centru, přijatelný cenově bydlení, který je spíš architektonicky příjemný, ale že by tady byli lidi, který by tu ideu toho cohousingu nějakým způsobem jako vědomě rozpracovávali nebo o ní věděli, tak to si myslím, že ne“ (Denisa, 35–44 let)

Nejen z výpovědi paní Denisy, ale i z výpovědí dalších komunikačních partnerů je patrné, že žádní z nich nešli do Klidné cíleně za konceptem cohousingu. O specifikách projektu většina z informátorů věděla, jelikož se o nich bohatě psalo na internetu a informovali o nich i realitní makléři. Nadstandardní prvky inspirované cohousingem (společenské místnosti, promyšlená kompozice odlišných typů prostor či lidský rozměr projektu) představovaly ale spíše jakýsi bonus. Ze zakomponovaných prvků konceptu udělalo na návštěvníky při prohlídce dojem zejména menší měřítko a prostorové rozvržení. Díky návštěvě informátoři zjistili, že jim je takovýto typ bydlení sympatický, vyhovuje jim a naplňuje jejich představy.

Schéma 2: Kódy spadající do skupiny Důvody výběru Klidné

Zdroj: Vlastní zpracování (ATLAS.ti)

Z hlediska **hodnocení celého rezidenčního objektu** hrálo mezi informátory roli jeho menší měřítko, jedná se totiž pouze o čtyřpodlažní (3 patra) domy s nízkým počtem bytů. Tento názor se vyskytuje mezi komunikačními partnery nezávisle na složení domácnosti či věku. Velikost projektu vyhovovala například informátorce Anně:

„... líbí se mi i ten koncept, že to je jako jakoby panelák, ale není to úplně masově dělaný, že to není narvat sem co nejvíc lidí, ale spíš je to udělaný, tak jako pro tu komunitu a i dost se tu ty lidi třeba znají, pořádaj různé akce.“ (Anna, 25–34 let)

Paní Anna, stejně jako i další komunikační partneři, pozitivně vnímala, že se nejedná o bydlení určené velkému počtu lidí a menší velikost spojuje s myšlenkou podpořit komunitní způsob života. Koncept bydlení podporující komunitní vazby mezi obyvateli ale nebylo něco, co by komunikační partneři cíleně vyhledávali. Při rozhodování mezi odlišnými rezidenčními objekty měl nicméně lidský rozměr Klidné významné postavení. V rozhovorech informátoři zmiňují, že možnost znát své nejbližší sousedy pro ně je důležitá. Velice pozitivně možnost být blíže svým sousedům hodnotila při výběru paní Ivana, jelikož byla na takovýto způsob života zvyklá z maloměsta.

Menší velikost projektu informátoři dále spojují s praktickými výhodami týkajícími se každodenního života. Pan František zmiňuje mnohem jednodušší možnost vzájemné domluvy mezi rezidenty. Ve chvíli, kdy se v jednom objektu nachází přes tisíc bytů, je podle informátora problematické se na něčem hromadně dohodnout. V Klidné žije

oproti jiným projektům poměrně málo lidí, více se díky tomu mezi sebou znají a domluva je pro ně daleko snazší.

„Tak ono to působí takovým jako poměrně přátelským dojmem, že to není žádnéj patnácti patrověj jakoby panelák, je tam hezký to atrium, je tam poměrně zeleň, je to takový uzavřený, jako po zkušenostech se zloději, když se sem někdo bude chtít dostat, tak se sem dostane, ale působí to takovým příjemným dojmem...“ (Jitka, 35–44 let)

Kromě velikosti informátoři ocenili také prostorové rozvržení projektu. Ve výpovědích zdůrazňují především rozložení do uzavřených hnízd. Uzavřenost spojují s pocitem bezpečí, i když si uvědomují, že se nejedná o žádné výrazné protektivní bariéry, které by je ochránily například před zloději, jak popisuje paní Jitka. Jednotlivá hnízda jsou totiž oplocena pouze nízkým plotem. Rozložení do uzavřených hnízd zajišťuje informátorům spíše pocit sociální kontroly, což se váže i k výše zmiňované menší velikosti projektu. Zároveň takovéto uskupení navozuje mezi informátory pocit, že jsou ve svém – kromě vlastního bytu totiž mají i „svou“ mezizahrádku.

„Plus ten dvoreček, ta představa, že ty děti tady vyběhnou, což se potom i dělo, zvláště, když se narodila dcera. Já jsem támhle v ložnici otevřela dveře a ty děti tady fungují. Já klidně vařím na druhý straně, ale slyším je nebo oni si přijdou domů. Tady mají pískoviště, to je prostě luxusní jako.“ (Nela, 35–44 let)

Paní Nela, ale i ostatní komunikační partneři s menšími dětmi spojují uzavřenost do hnízd též s bezpečností dětí. Výhodu vidí v tom, že mohou pustit děti bez větších obav ven. Nemusí se totiž bát, že se jim někam rozutečou. Pocit bezpečí je tedy vytvářen skrze fyzické bariéry – ploty, díky nimž pro komunikační partnery již není tolik podstatné mít své děti neustále na očích a stačí jim pokud je například pouze slyší. Informátoři zároveň často zmiňují, že své děti sice pouštějí na mezizahrádku samotné, ale jen ve chvíli, kdy už se na ní nachází jiná maminka, která zajišťuje dozor. Určitou roli v pouštění dětí na mezizahrádku může hrát též její umístění. Je totiž ze všech stran obklopená domy z daného hnízda a díky tomu je v podstatě pod neustálou kontrolou ostatních obyvatel. Kdyby se dělo něco neobvyklého, lze předpokládat, že by to někdo ze sousedů viděl a dal by vědět ostatním. Tuto okolnost nezmiňují komunikační partneři přímo sami od sebe,

ale při jejím uvedení s tvrzením souhlasí.

Uzavřené mezizahrádky byly pro komunikační partnery důležité i z důvodu své estetické funkce. Zelené plochy totiž navozují příjemnou a klidnou atmosféru. I přesto, že se jedná o parkový typ úpravy, (mezizahrádky jsou vydlážděné a na záhoncích se nacházejí okrasné druhy rostlin a dřevin, nenajdeme zde například ovocné stromy nebo záhonky na pěstování bylinek) přibližuje rezidenty přírodě. Komunikační partneři se shodují, že příjemný pocit vytváří též dřevěné obklady na budovách. Někteří z nich je dokonce srovnávají s výstavbou ve Skandinávii. Podle paní Hany má Klidná „skandinávský feel“, ten byl ale podle paní Marie bohužel v posledních letech narušen výstavbou nových rezidenčních objektů v sousedství.

„Celkově se nám to líbilo. Přišlo nám, že ten Metrostav z nějakého důvodu se snažil to udělat dobře, že je tady fakt opravdu docela nadstandardní vybavení už v začátku. Ty dispozice nám přišli, že jsou strašně promyšlený ve srovnání s jinými byty. Žádný složitý nudle, v podstatě ten náš byt a zase ne každý jo, ale to nejsou rohlíky.“ (František, 25–34 let)

Z hlediska **dispozice bytů** hodnotili informátoři jejich velikost, prostorové rozložení, vybavení nebo v jakém podlaží se nacházejí. Při rozhodnutí pro konkrétní byt hrály roli poměrně specifické preference jednotlivých komunikačních partnerů.

Klíčovou a velice pozitivně hodnocenou je dispozice bytů v Klidné, toto téma je ve výpovědích informátorů hojně zastoupeno. Komunikační partneři velmi pozitivně vnímají rozložení jednotlivých pokojů v bytech. Pan František konkrétně hovoří o tom, že byty jsou koncipovány tak, že v pokojích směrem do mezizahrádky jsou výhradně ložnice a obývací pokoje jsou naopak umístěny na druhé straně bytu. Díky tomu je podle pana Františka v ložnicích zajištěn klid a v případě posezení v obývací místnosti se člověk nemusí bát, že by své sousedy rušil. Komunikační partneři vyprávějí o vnitřním rozvržení bytů, jako o velice praktickém a rozumném. Praktičnost spatřují například i v tom, že jsou byty neprůchozí. Pro informátory s menšími dětmi je přidanou hodnotou bytů i to, že jsou pouze jednopodlažní. Paní Hana v tomto kontextu zmiňuje výhodu jednoduššího pohybu dětí po bytě. Najít v oblasti Žižkova jednopodlažní byt větších rozměrů (4KK) bylo ale podle informátorky poměrně náročné.

Komunikační partneři se shodují na tom, že důležitým elementem při rozhodování byla též vybavenost bytů a jejich nadstandardy. Informátoři ocenili kvalitu použitých materiálů, paní Renata například v této souvislosti zmiňuje dřevěné podlahy, vysoká futra a bez palcové dveře. Důležitým prvkem pro informátory s menšími dětmi byly samostatné místnosti na pračku nebo dvě koupelny. Představovaly totiž zjednodušení vykonávání každodenních aktivit.

Někteří informátoři považovali za klíčové bydlet v přízemním bytě s předzahrádkou a jiní naopak preferovali byt ve vyšším patře pouze s balkónem. Preference jednotlivých typů bytů nelze jednoznačně rozlišit podle věku informátorů či velikosti a složení domácnosti. Dalo by se očekávat, že vlastní předzahrádku budou výrazněji upřednostňovat rodiny s dětmi. S touto myšlenkou se nicméně na základě výpovědí informátorů nelze ztotožnit. Mezi rodinami se totiž objevují značně odlišné názory a jedná se spíše o rozhodnutí vycházející z individuálního názorového nastavení jednotlivých domácností. Podstatnost vlastní zahrádky zmiňuje ve své výpovědi paní Eva, pro kterou představovala hlavní kritérium při výběru nového bydlení.

Informátoři, kteří chtěli mít ve svém novém bydlišti zahrádku, ve vyprávěních, podobně jako paní Eva, vyjadřují důležitost toho, že bude jenom jejich. Existence sdílené mezizahrádky pro ně byla z tohoto důvodu nedostačující. Předzahrádky v Klidné nejsou přesto nikterak veliké. Vejde se na ně posezení, gril, dětský bazének nebo menší trampolína. Z hlediska možných vykonávaných aktivit nepředstavují velký rozdíl při porovnání s balkony, které se v Klidné u každého bytu nacházejí. Ty totiž také umožňují umístění menšího bazénku, grilu či posezení. Důležitost předzahrádky zmiňuje paní Renata, ta nicméně byla na vlastní zahradu zvyklá už z předešlého bydlení a nechtěla o ní proto úplně přijít. Najdou se ale i zcela opačné názory na potřebu vlastní předzahrádky, jak ilustruje výpověď pana Františka:

„No vůbec, my jsme to vysloveně nechtěli. Dokonce i makléřka nám říkala, že to se nejhůře prodává ty spodní byty. A je to z důvodu toho, že je to Praha, takže otázka bezpečnosti, pak otázka soukromí trošku taky, je tam více těch věcí.“ (František, 25–34 let)

Podobně jako pan František, tak i další komunikační partneři, kteří upřednostnili život ve vyšším patře bez předzahrádky, svou volbu zdůvodňují především zajištěním

vyšší míry bezpečí a soukromí. Na předzahrádky je totiž poměrně dobře vidět, což by informátorům nebylo příjemné. Komunikační partneři ale při zvažování odlišných alternativ nového bydlení kromě samotných charakteristik bydlení nahlíželi na rezidenční objekt i v širším měřítku.

„Ta mobilita byla u nás podstatná, když o tom takhle mluvíme, tak ta lokace byla jedním z těch zásadních faktorů, i vzhledem k tomu, kde jsme v té době pracovali, že jsme zvažovali, jak budeme cestovat do práce... vzhledem k tomu, že nám to přišlo celkem pohodlný na tom Žižkově, ono v tom okolí je prostě všechno, co bychom k životu potřebovali, veškerá infrastruktura a i třeba poměrně dost zeleně, parků, prostě hodně různých sportovních možností.“ (Ivana, 35–44 let)

Paní Ivana shrnuje řadu důvodů, které uvádějí i další komunikační partneři. V širším pohledu informátoři hodnotili charakter lokality a její dostupnost. Důležitá pro ně byla dobrá **dostupnost do centra města a krátká doba dojíždění do zaměstnání**, a to bez ohledu na věk či složení domácnosti. Určitou výjimku tvoří informátoři důchodového věku, pro které již není lokalizace místa pracoviště podstatná.

Z pohledu rodin s menšími dětmi umožňuje blízkost zaměstnání jednodušší každodenní fungování. Rodiče stráví méně času dojížděním do práce a mohou ho naopak věnovat sami sobě a svým dětem. Z vyprávění komunikačních partnerů je patrné, že při výběru nového bydliště hrálo roli především místo zaměstnání muže. Většina žen byla totiž v době stěhování a po nastěhování na mateřské dovolené. Poměrně zajímavá byla skutečnost, že komunikační partneři volili nové místo bydliště s vidinou dlouhodobého bydlení. Stálost zaměstnání a možnost jeho změny při rozhodování nicméně neuvažovali. Především u lidí mladšího věku (mladých rodin) je ale změna zaměstnání poměrně očekávatelná. Podle komunikačních partnerů blízkost zaměstnání umožňovala mimo jiné i docházení do práce pěšky nebo dojíždění hromadnou dopravou. Právě z důvodu delšího času dojíždění dali někteří informátoři přednost životu ve městě před životem v suburbii.

„To byla reálná varianta, ale prostě my jsme oba takový pražský a dojíždění a všechno, my jsme si potom říkali, že rodina jako okej, ale že ten život není pro nás... se nám ulevilo,

že jsme si to řekli, že rodina neznamena, že se odstěhujeme někam za Prahu, a že budeme dojíždět...” (Eva, 25–34 let)

Komunikační partneři přestěhování za město zvažovali, ale většinou hned v prvotních fázích zamítli. Pro paní Evu a jejího manžela to dokonce znamenalo značnou úlevu při plánování rodinného života. Život v rodinném domě pro ně byl sice určitým způsobem lákavý, ale výhody života ve městě pro ně byly důležitější. Informátoři uvádí, že jsou zvyklí na městský způsob života a benefity, které to s sebou přináší. Hovoří o výhodách dobré dostupnosti zaměstnání, služeb, kultury či přátel. Ve výpovědích se komunikační partneři opětovně shodují na tom, že přijatelnou variantou by byl rodinný dům ležící blíže městskému centru s napojením například na železnici, která by jim umožňovala se rychle dostat z místa bydliště do centra. Jak ale zdůrazňuje paní Karolína, v takovémto případě jsou rodinné domy už finančně mnohem hůře dostupné. Úplně ideální by byl rodinný dům se zahradou ve vnitřním městě. Ten byl nicméně z hlediska financí pro řadu informátorů zcela nedostupný.

Navyknutí na městský způsob života může souviset do určité míry též s menším vztahem k zahradničení a obecně nižší touze starat se o dům. Paní Ivana v této souvislosti hovoří o tom, že ani jeden s manželem nejsou žádní kutilové či zahrádkáři a při rozhodování si uvědomila, že by pro ně vlastní dům představoval spíše přítěž.

Z výpovědí je patrné, že pro rodiny s dětmi by přestěhování za Prahu znamenalo nejen problém s delším dojížděním do zaměstnání, ale též s rozvozem dětí do školek, škol a kroužků. Čas, který by mohli informátoři strávit jinými aktivitami a především společně jako rodina, by díky tomu proseděli v autě. Odmítavý postoj ke každodennímu časově náročnému rozvážení dětí má i pan František, který zatím žádné děti nemá. Při rozhodování si nicméně společně s manželkou uvědomovali, že jsou poměrně časově vytížení i v době, kdy ještě rodinu nemají. Při zvolení suburbia by proto musel počítat s tím, že se na nemalou část svého života stane taxikářem. Taková představa ale nebyla pro pana Františka vůbec lákavá. Informátor se proto nebyl ani na žádný rodinný dům v suburbii podívat. Někteří z komunikačních partnerů ale na návštěvu potenciálního pozemku nebo domu za Prahou vyrazili, jako paní Hana.

„... pro mě to bylo totálně, že by mě někdo úplně vytrhl z něčeho, na co jsem si zvykla... jsem si říkala, co já tady budu dělat, tady nikoho neznám, nemám tady rodiče a nemám tady žádný známý, děti bych stejně vozila do nějakých lepších škol nebo kroužky, všechno tohle je v Praze.“ (Hana, 24–34 let)

Návštěva je nicméně přesvědčila o tom, že to není život pro ně, jak ilustruje případ paní Hany. Především pro ženy na mateřské dovolené představovalo přestěhování za Prahu vytržení ze známého prostředí a pocit osamělosti. Z vyprávění komunikačních partnerek vyplynulo, že odchod by pro ně znamenal vzdálení se přátelům a rodině. Celý den by byly zároveň v novém domě úplně samy, jelikož manžel by odjížděl za prací do města. Pro ženy na mateřské dovolené je však sociální kontakt poměrně významný. Ženy se zároveň obávaly, že život v suburbii by jim nenabízel dostatečné možnosti vyžití a za službami, kroužky či kulturou by stejně musely dojíždět do Prahy. Takovýto život by naopak spíše ještě posílil pocit osamění a odtržení, se kterým se ženy během mateřské setkávají.

„Já si myslím, že ten život tady aspoň tak trošku žije, že jsou tady v okolí nějaký koncerty a nám se nechtělo úplně ztratit takový ten život před tím, jako bez dětí, že se to jako dá i s těma dětma, že jsou tady různé kulturní akce. Je fakt, že teď už na to není tolik prostoru a času...“ (Eva, 25–34 let)

Z hlediska **charakteru lokality** komunikační partneři uvažovali blízkost parků, klid, bezpečnost a výraznou roli pro některé z nich hrála již předešlá znalost okolí a určitý vztah k lokalitě. Informátorka Eva nechtěla po přestěhování ztratit napojení na kulturní život, na který byla zvyklá z doby, kdy ještě neměla děti. Důležité pro ni nebylo pouze zůstat ve městě, ale i setrvat ve stejné lokalitě, ke které měla bližší vztah. O vazbách k Žižkovu či územích nacházejících se v blízkosti Klidné hovoří více komunikačních partnerů. Kromě kulturních a sociálních vazeb k místu zmiňují komunikační partneři také práci. Paní Karolína například kromě toho, že na Žižkově žila během studií a následně i po jejich ukončení, zde měla v době výběru nového bydliště i práci. Tato okolnost měla při rozhodování výsadní postavení, což nás zavádí zpět k již zmiňované významnosti lokalizace zaměstnání v blízkosti bydliště.

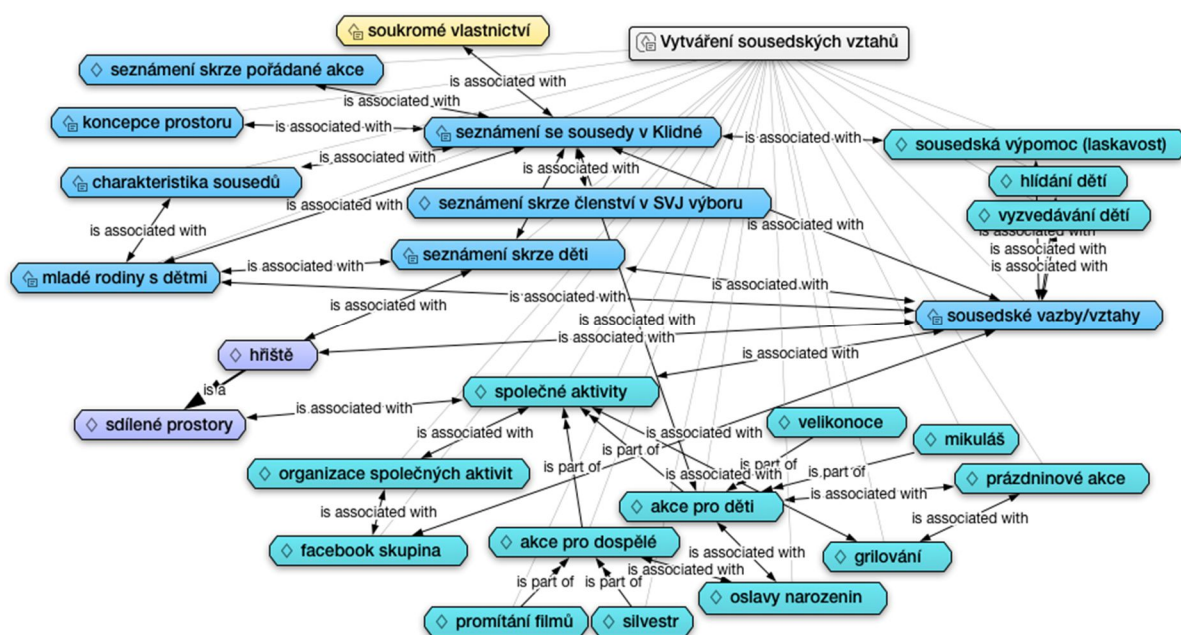
Díky předešlé zkušenosti s životem v této oblasti věděli komunikační partneři, co lokalita nabízí, jaké má výhody i nevýhody. Tento názor nicméně nelze brát za dominující, neboť řada informátorů přišla do Klidné i z mnohem vzdálenějších částí města. V takovémto případě se komunikační partneři soustředili především na hodnocení charakteru lokality z hlediska dostupnosti parků, klidu a bezpečnosti. Bezpečnost spojují informátoři primárně s jistotou pohybu ve večerních hodinách. Klid pro ně znamená umístění v dostatečné vzdálenosti od frekventované ulice, kde není slyšet ruch hromadné dopravy.

6.6 Každodenní život v Klidné

Následující kapitola představuje fungování každodenního života v souvislosti s naplňováním idejí cohousingu. Hlavními tématy, o kterých informátoři ve svých výpovědích hovoří je vytváření vazeb mezi sousedy, princip jejich fungování a způsob využívání sdílených prostor (témata spadající do skupiny Vytváření sousedských vztahů zachycuje schéma 3).

Jak je patrné již z předešlé kapitoly, komunikační partneři nešli při hledání nového bydlení cíleně za konceptem cohousingu a jeho prvky využité v případě Klidné vnímali spíše jako příjemný bonus. Klíčová pro informátory z tohoto pohledu byla návštěva rezidenčního objektu, díky které si uvědomili, že menší měřítko a lidský rozměr projektu, je to, co jim vyhovuje a co od svého domova očekávají. Právě díky tomu neměli komunikační partneři od naplňování idejí cohousingu v každodenním životě příliš velká očekávání.

Schéma 3: Kódy spadající do skupiny Vytváření sousedských vztahů

Zdroj: Vlastní zpracování (ATLAS.ti)

6.6.1 Sousedské vazby

„Jako třeba jsme nečekali, že si tady uděláme fakt tak dobrý kamarády. A nečekali jsme... my jsme brali ten cohousing jakože uvidíme, byli jsme trochu skeptičtí, jestli ty lidi na to budou reagovat, jak budou, velký město, no prostě. Taky přece jenom jsme národy, který nejsou tak otevřené, prostě nejsme Italové, nejsme Španělé, takže si myslím, že to je taky potřeba brát v potaz. Prostě je fajn, že to funguje.“ (František, 25–34 let)

Stejně jako pan František, i ostatní komunikační partneři věděli, že byl projekt navržen tak, aby podněcoval formování vazeb mezi sousedy. Tento cíl byl developerem poměrně bohatě prezentován. Informátoři očekávali, že díky menšímu počtu obyvatel jednotlivých domů budou vědět, kdo vedle nich či o patro níž bydlí. Nicméně neočekávali, že si se sousedy vytvoří bližší přátelské vztahy. Takováto situace se samozřejmě netýká všech komunikačních partnerů. O užších vazbách se sousedy hovoří především ti, již mají rodinu a děti. Mladí bezdětní informátoři vnímají vazby jako o něco slabší. Minimální vazby mají se svými sousedy vytvořeny komunikační partneři staršího, především potom seniorského věku. Jedním z nich je i paní Renata, která si žádné bližší vztahy se svými sousedy nevytvořila. Informátorka má děti již starší, se svými sousedy se blíže nestýká, nemá vlastní zkušenost se vzájemnou výpomocí a ani ji přímo nevyhledává. Své sousedy by k sobě do bytu stejně pouštěla nerada. Podle paní Renaty se mezi sebou scházejí především ženy s malými dětmi v jiných hnízdech. Zároveň se ukázalo, že z pohledu komunikačních partnerů řada sousedů vůbec o družení nestojí.

Úroveň spolu soužití je samozřejmě určitým způsobem ovlivněna i nastavením společnosti, o čemž hovoří i pan František. Ten si myslí, že Češi nejsou tak otevření, jako například Italové nebo Španělé. Na druhou stranu cohousing je velice široce rozšířen ve státech severní Evropy, jako Švédsko nebo Dánsko, což jsou národy daleko uzavřenější, než ten náš. Spíše než o otevřenosti by proto v případě české společnosti bylo vhodnější hovořit o nižším pro komunitním cítění či menší ochotě sdílet určité aspekty života se svým okolím (i v souvislosti se stigmatem kolektivního bydlení z dob socialismu).

„No tak v tomhle je to... to je taková běžná výpomoc, to si myslím, že si chodí lidi takhle navzájem pomáhat, když jsou dovolené... vybírat poštovní schránku a tak. To je výpomoc, která se tam děje často. S těmi dětmi, aspoň v našem bezprostředním okolí, to ještě není v takové fázi, že bychom tam nechali děti a šli pryč.“ (Tomáš, 35–44 let)

Z výpovědí komunikačních partnerů je patrné, že nejobvyklejším projevem vzniklých vztahů je sousedská výpomoc. Pokud je potřeba, komunikační partneři si navzájem vypomohou. V rámci Klidné funguje také společná skupina na Facebooku, kam se mohou obyvatelé se svými prosbami obrátit (pokud chtějí například přestěhovat těžkou skříň nebo půjčit určitý typ náradí). Podle pana Františka se vždy najde někdo, kdo je ochotný pomoci. Bližší přátelé si mezi sebou zalévají kytky či vybírají poštu, když jsou na dovolené, jak dokumentuje i případ pana Tomáše.

Některé rodiny se staršími dětmi si vzájemně vyzvedávají děti ze škol či školek a někdy si je i vzájemně hlídají. Z rozhovorů je patrné, že se jedná především o rodiny informátorů, jež se do Klidné nastěhovaly během první vlny. Ty totiž mají v současné době již děti školního nebo školkového věku. Komunikační partneři, co přišli až později, mají nyní děti ještě malé. Střídavé vyzvedávání dětí oceňuje například informátorka Jitka. Její dcera chodí společně s dalšími holčičkami z Klidné do stejné školky a podobně je na tom i syn, který již chodí do školy. Děti mají společné některé kroužky a jeden z rodičů jde vždy vyzvednout holčičky a druhý chlapce. Paní Jitka díky tomu nemusí chodit zvlášť pro každé ze svých dětí a pochvaluje si, že ušetří čas a energii.

„Je to obrovský jakoby impulz k tomu, protože ve chvíli, kdy se potkáte s někým na hřišti a dáte se do řeči, jo my tady bydlíme taky, my jsme tady nový a tohle... a v podstatě ono ty děti tak nějak i sblíží, že máte najednou takový téma společný, se spoustou těch známých nemám jako nic společného vlastně, protože pracují v úplně jiný sféře, nejsou ani třeba v mé nějaký věkově blízký kategorii, ale prostě ty děti nás tak nějak spojují... a i to, kde bydlíme a nějaký ten zájem na tom, aby se nám tady všem bydlelo dobře..., že samozřejmě nějak vycházíme spolu.“ (Hana, 25–34 let)

Děti jakožto hlavní podněty stojící za vytvořením bližších vztahů jsou ve výpovědích informátorů bohatě zastoupeny. Především pro matky s dětmi byla návštěva hřiště

či pískoviště impulzem pro navázání kontaktu. Děti totiž, jak zmiňuje paní Hana, představují společné téma k hovoru. Nebýt dětí, hledaly by komunikační partnerky často poměrně těžko společné téma k hovoru. Výrazný vliv na formování vztahů mělo v případě Klidné to, že zde bylo v podobnou dobu na mateřské dovolené poměrně velké množství žen. Ty mají obecně výrazně vyšší potřebu sociálního kontaktu. Důležitým byl také nástup dětí do školy, neboť poměrně hodně dětí šlo ve stejnou chvíli do jedné školy či dokonce třídy. Pro rodiče to znamenalo možnost rozšířit okruh známých z Klidné. Děti lze proto považovat za významný sblížující prvek.

Kromě seznámení se skrze děti hovoří komunikační partneři i o dalších důvodech seznámení, například o společných akcích, které zmiňuje i paní Ivana.

„... a pak se to tak nějak nabaluje, relativně brzo se začaly dělat takový jako seznamovací akce, že jsme měli nějakou mikulášskou party pro děti, konec prázdnin se slaví nebo teda spíš připomíná... tak jsme se vzájemně poznali...“ (Ivana, 35–44 let)

Společné akce se začaly, nejen podle paní Ivany, organizovat poměrně rychle po příchodu prvních rezidentů, kterých bylo v první vlně celkem málo. Bydleli v různých hnízdech a chtěli se mezi sebou poznat. Pořádala se například hromadná grilování, na která mohli přijít všichni obyvatelé Klidné. Takové to akce dávaly možnost se zapojit i lidem, pro které by to jinak bylo těžší – tedy například mladším bezdětným párům nebo starším obyvatelům. Primárně se na těchto akcích nicméně opět daly dohromady rodiny s dětmi.

S postupným zaplňováním Klidné dalšími obyvateli hromadné akce stále probíhaly, ale byly doplněny i o aktivity určené jen pro specifické skupiny rezidentů, které se začaly formovat i mezi později příchozími (už například pouze v rámci jednoho domu nebo mezi ženami nacházejícími se v dané době na mateřské dovolené). Podle paní Nely se nově příchozí mnohem obtížněji dostávají do komunit vytvořených na začátku. Tento trend lze považovat za přirozený. I přesto, že se jedná o menší rezidenční projekt s nižším počtem obyvatel, nelze předpokládat, že se budou obyvatelé družiti všichni společně. Z výpovědí je patrné, že se v Klidné vytvářejí rozličné komunity tvořené menším počtem členů, ale zároveň jsou tyto komunity mezi sebou různě propojeny. V rámci jednotlivých komunit jsou organizovány například dětské oslavy nebo filmové

nocí.

„Rozhodně v tom hraje roli, že to je náš byt, že jsme chtěli jakoby ty sousedský vazby vytvářet my sami, že ve chvíli kdy je to nájemní byt, tak je vám to tak nějak jedno, jestli tady vrtáme nebo nevráme, ale tím, že tady chceme dlouhodobě žít, tak to rozhodně hraje roli.“ (Marie, 25–34 let)

Jak již bylo zmíněno, do Klidné se nastěhovala určitým způsobem charakteristická skupina lidí. Informátoři obecně uvádějí, že se jedná o lidi ve stejné či podobné fázi životního cyklu, kteří si Klidnou vybírali s perspektivou dlouhodobého bydlení a usazení. Na stejné místo se díky tomu společně přistěhovalo velké množství mladých rodiny s dětmi nebo párů rodinu v blízké době očekávající. S usazením souvisí též dominující soukromé vlastnictví bytů. Tento fakt podle komunikačních partnerů podněcuje vytvoření silnějšího vztahu s místem bydliště a zájem o to, aby se zde lidem dobře žilo, což uvádí i paní Marie. Malé množství nájemních bytů má za následek obecně nižší fluktuaci rezidentů, o čemž hovoří i pan Tomáš. Podle informátora by interakce mezi sousedy byly odlišné, ve chvíli, kdy by byla polovina bytů v Klidné v pronájmu a bydleli tam studenti či lidé z jiných sociálních skupin.

„Já si myslím, že fakt do velké míry je to koncepcí toho prostoru, jedna ty lidi mají spoustu společných míst, kde se potkávají, buď ty atria nebo to náměstíčko mezi těma třema celkama, takže tam na tom relativně malým prostoru máte docela dost šancí se potkat, a pak už je jenom krůček k tomu se nějak začít bavit.“ (Ivana, 35–44 let)

Komunikační partneři si podobně jako paní Ivana uvědomují, že výraznou roli na zformování bližších vazeb mezi sousedy měla též koncepce prostoru. Jednotlivé domy jsou seskupeny do menších oplocených hnízd s vlastní mezizahrádkou. Při vstupu do bytu musejí obyvatelé společnou mezizahrádkou projít a potkávají se zde se sousedy ze stejného hnízda. Podobná je situace v případě příjezdu autem. Obyvatelé parkují ve společné garáži, ze které se dostanou přímo do svého domu. V tomto případě, ale přicházejí o kontakt se sousedy ze stejného hnízda na mezizahrádce. Komunikační partneři, kteří využívají automobilovou dopravu každý den nicméně zmiňují, že i v garáži pravidelně potkávají své sousedy. Interakce na mezizahrádce jsou silnější

během letních měsíců, kdy zde obyvatelé tráví více času. Díky tomu, že počet bytů (resp. obyvatel) v domech je poměrně nízký a míst pro vzájemné setkání je naopak poměrně hodně a nemají velké rozměry, střetávají se mezi sebou sousedé výrazně častěji.

Komunikační partneři v souvislosti s koncepcí prostoru často srovnávají Klidnou se svým předešlým bydlením nebo s jinými projekty, o kterých uvažovaly. Zmiňují, že Klidná je v porovnání s nimi mnohem méně anonymní typ bydlení. Z pohledu pana Františka projekt k vazbám a otevřenosti vůči sousedům vybízí. Informátor si myslí, že obyvatelé Klidné své sousedy více vnímají a jsou k sobě navzájem vstřícnější. Takový to názor je ve výpovědích komunikačních partnerů poměrně bohatě zastoupen. Nelze ho ale považovat za všeobecně platící. Poněkud opačnou zkušenost má totiž například paní Renata, podle které se sousedé nezdraví a spíše se ignorují, jak již bylo zmíněno v kapitole věnující se charakteristice obyvatel. Lze předpokládat, že kvalita vztahů související s každodenním setkáváním se liší v jednotlivých domech Klidné.

6.6.2 Využívání prostoru

V případě Klidné je patrné, že s kombinací různých typů prostor bylo poměrně detailně pracováno. Do projektu byly začleněny polo-veřejné prostory, které umožňují propojení cohousingové komunity s jejím okolím – otvírají ji směrem ven (náměstíčko s lavičkami, dětské hřiště). Rezidenti jednotlivých hnízd mají zároveň možnost využívat kromě svých soukromých prostor (byt, předzahrádka) i prostory polo-soukromé (mezizahrádka, společenská místnost). Z rozhovorů je nicméně evidentní, že ne všechny zakomponované typy prostor fungují ideálním způsobem. Z výpovědí je též patrné, že komunikační partneři na jednu stranu oceňují, že prostory vybízejí k vzájemnému kontaktu, na druhou stranu ale vyžadují určitou míru soukromí.

„Hřiště až extrémně, myslím si, že tím, že se tady postavily ty dvě další etapy, tak nevím, kam se ty děti vejdou na to pískoviště, to si budou všechny stát na hlavách a v řadě, už je to hodně naddimenzovaný, což zazlívám Metrostavu velmi, že tady pak postaví další stovky bytů a neudělají další hřiště, to je...“ (Marie, 35–44 let)

Dětské hřiště, které je přístupné široké veřejnosti se těší velké oblibě. Kromě atrakcí pro menší děti disponuje i částí určené dětem větším s vlastním basketbalovým

košem. Komunikační partneři ho společně se svými dětmi pravidelně a rádi využívají. Jeho potenciál lze proto považovat za naplněný. S oblibou hřiště nicméně přicházejí i negativní okolnosti, o kterých hovoří i paní Marie. Vzhledem k tomu, že v minulých letech došlo k dostavbě dalších etap bytových domů a i do budoucna bude výstavba pokračovat, obávají se informátoři, že bude kapacita hřiště nedostačující. V žádném z nových projektů není totiž dětské hřiště zakomponováno. Z přílišného využívání nemají strach pouze rodiny s dětmi, ale i informátoři žijící v bytech s hřištěm přímo sousedící. Ti zmiňují, že už nyní z něho jde během dne hluk.

Náměstíčko s lavičkami v centrální části Klidné trápí opačný problém, zeje totiž většinu času prázdnou, jak popisuje paní Karolína.

„Když tam třeba venčej psy, tak jdou skrz a třeba si sednou, ale že by tam někdo moc seděl... to spíš lidi sedí tam nahoře, v tom parku nebo na tý louce, teď je to ohraničený, protože tam budou stavět, ale tam lidi hodně seděli.“ (Karolína, 35–44 let)

Podle informátorů není náměstíčko výrazně využíváno obyvateli rezidence ani lidmi z okolí. O aktivitách probíhajících na tomto území mají přehled především komunikační partneři žijící v bytech k němu směřujících. Z jejich pohledu je náměstíčko využíváno primárně pejskaři. Ti skrz ale spíše jen procházejí a na lavičkách nikdo moc nevysedává. Sami informátoři jdou raději do blízkého parku, s dětmi na hřiště nebo na vlastní předzahrádku. Cizí kolemjdoucí a obyvatelé okolních bytových domů nemají podle komunikačních partnerů potřebu při cestě na tramvaj či autobus skrz procházet. Kolem Klidné totiž vede stezka pro chodce a cyklisty, která je hojně využívaná. Jelikož přes náměstíčko a na něj napojené cesty v podstatě nikdo neprochází, je jejich propojující funkce minimální.

Pokud se přeci jen informátoři na náměstíčku ocitnou, je to především z důvodu srazu. Paní Eva zmiňuje, že sama centrální náměstíčko například využívá pouze jako místo pro vyzvedávání dovázkových služeb, jako je PPL nebo Dáme jídlo. Najít ten správný vchod, je totiž v případě Klidné pro doručovatele poměrně náročné. Jelikož se v zde zatím nenachází skoro žádné děti pubertálního věku, tak ani ty na lavičkách nevysedávají. Paní Marie si myslí, že náměstíčko bude více využíváné právě až místní děti dorostou do pubertálního věku a budou chtít být mimo dohled rodičů, ale stále

blízko domova. Někteří komunikační partneři si dokonce myslí, že na okolní obyvatele působí Klidná jako uzavřený projekt a proto „dovnitř“ nevstupují.

„Já jsem i zažila to, že kolem šla nějaká babička s malým dítětem a říkala, sem nesmíš, to je pro ty rezidenty, co jsou tady, ty bohatý. To jako není vůbec pravda, to hřiště to bylo předané městu, sice bylo postavený v rámci tohoto projektu a myslím si nebo aspoň vidím, že tam už nejsou jenom ty děti, který znám, a to je taky fajn.“ (Denisa, 35–44 let)

Ze zkušenosti paní Denisy je patrné, že někteří obyvatelé z okolí mohou vnímat Klidnou jako uvařené bydlení cílené na vyšší vrstvy obyvatel. Za soukromé někteří evidentně považují i dětské hřiště. To je ale podle komunikačních partnerů většinu času hojně využíváno právě i cizími lidmi z blízkého okolí. Využívání dětského hřiště nerezidenty lze spojit s tím, že v blízkosti se jiné hřiště nenachází, a zároveň s jeho umístěním. Leží totiž na východním okraji Klidné v přímém sousedství se stezkou pro chodce a cyklisty. Ve chvíli, kdy chce někdo na hřiště jít, nemusí vcházet „dovnitř“ Klidné (tedy procházet vnitřními cestami a náměstíčkem).

Mezizahrádky se nacházejí v Klidné celkem tři (v každém hnízdě jedno). Jsou využívány svými obyvateli v podstatě každý den, neboť je přes ně nutné projít ve chvíli příchodu a odchodu z domu. Méně přes mezizahrádky procházejí komunikační partneři preferující automobilovou dopravu. Ti totiž scházejí ze svého bytu přímo do garáže. Procházení lze sice považovat za základní aktivitu vykonávanou na území mezizahrádek, nicméně jejich využití je širší. Nachází se na nich dřevěná pergola s místem na grilování, posezení a také pískoviště. K širšímu využívání mezizahrádky se komunikační partneři vyjadřují poměrně odlišně.

„... zase je to tam takový, že tam jsou ty okna, že člověk tam stejně, že je na něj vidět. Nám se právě hodně líbilo, že je to blízko toho parku, takže za třicet vteřin jsme v parku, tak proč bysme seděli tady na lavičce. Jako může se stát. To spíš asi když jsou lidi s dětma, že je to prostě ohraničený, že ty děti někam neutečou. Takže v tomhle smyslu je to benefit.“ (František, 25–34 let)

Jako určitý negativní element ovlivňující využívání mezizahrádek někteří komunikační partneři vnímají přílišnou fyzickou blízkost, kterou dále spojují s nižším

pocitem soukromí. Díky tomu, že jednotlivé domy jsou umístěny blízko u sebe a zahrádka se nachází mezi nimi, je na ní ze všech stran vidět. Tato okolnost je nejen panu Františkovi, ale dalším komunikačním partnerům nepříjemná a raději tráví volný čas v parku (kde je i větší možnost vyžití) nebo na vlastním balkóně.

Nejatraktivnější se z vyprávění zdají být prostory pro matky s menšími dětmi, které si zde s nimi mohou hrát na pískovišti, nechat je jezdit na odrážedlech a posedět přitom ve stínu pergoly. Jedná se o trávení volného času způsobem, jenž nevyžaduje náročné přesuny a pro rodiče na mateřské dovolené může představovat zajímavou a časově flexibilní alternativu. Zároveň se jedná o uzavřený prostor, což je podle pana Františka příjemný benefit. Možností vyžití pro děti zde ale není mnoho, především s těmi staršími je z pohledu rodičů zajímavější trávit volný čas na hřišti nebo v sousedním parku. Párkrát do roka je potom prostor u altánku využíván ke společným akcím, informátoři zmiňují hlavně grilování na začátku a konci léta.

„Pak mi fakt došlo, že jsme jak vila vyvolených,.. že je sem fakt vidět, že je to hrozně nahňácané všechno, a že když jste na zahradě, tak na vás všichni z těch oken vidí... takže já jsem chvíli s tím měla problém...Ted' jsem se naučila, protože je venku i fakt tma, že si to už vytáhnu a prostě na to kašlu, ale když jsme se nastěhovali, tak jsem z toho byla taková jako...” (Eva, 25–34 let)

Pocit malého soukromí vnímali po nastěhování někteří komunikační partneři i ve svých **soukromých prostorech (na předzahrádkách a v bytech)**. Tento pocit byl silnější u rodin žijících v přízemních bytech směřujících do mezizahrádky, jelikož je do nich vidět ještě o něco více. Všechny byty disponují směrem do mezizahrádky velkými francouzskými okny, a především během večera umožňují obyvatelům nahlédnout do života svých sousedů. Zajímavé přirovnání používá paní Eva, která své pocity po nastěhování srovnává s vilou vyvolených, kde jsou účastníci pod neustálým dohledem. Následně však dodává, že časem si na velká francouzská okna a určitou stísněnost jednotlivých domů zvykla. Podobně se situací srovnali i další informátoři. Někteří z nich si na okna pořídili žaluzie či rolety, které nechávají i během dne stažené a na předzahrádky si zajistili zábrany na plot. Takovéto pocity má například paní Denisa, která pociťuje menší míru soukromí, jak na předzahrádce, tak i v kuchyni s jídelnou.

Sama žila během studií v Dánsku a Norsku, kde neměla s větší otevřeností obydlí problém, nicméně v Česku tuto bariéru stále vnímá a cítí se být pozorována.

Z vnitřních prostorů je kromě soukromých bytů na místě zmínit také **společenské místnosti**, ty totiž představují hlavní prvek, který byl v Klidné z konceptu cohousingu převzat. Komunikační partneři se shodují na tom, že společenské místnosti jsou primárně využívány na společné akce, které se několikrát do roka konají. Jedná se o již zmiňované grilování nebo třeba mikulášskou pro děti. Dále se v místnostech pořádají dětské oslavy nebo filmové noci. To už jsou nicméně akce, kterých se účastní vždy pouze určité skupiny obyvatel. Problém vyvstává v souvislosti s jejich využíváním jednotlivci.

„Tady někdo má klíče a ty lidi nemají úplně chuť si o ty klíče úplně říkat. Kdyby jsme měli ty klíče všichni, tak je to využíváno daleko líp. Kdyby byl nastavenej nějaký režim, ale tím, že to má jeden člověk, tak musíte spoléhat na to, že ten člověk je doma. On vám to samozřejmě půjčí, ale musíte tam zazvonit, on má malý děti... není to podle mě úplně ideálně nastavený“ (Marie, 25–34 let)

Překážkou v jejich využívání se zdá být z vyprávění komunikačních partnerů systém půjčování klíčů. Někteří z nich, jako paní Marie, vidí problém v jeho nastavení. V každém hnízdě se nachází jedna společenská místnost a klíče od ní má na starosti správce žijící v daném hnízdě (jsou tedy celkem tři správci). Jelikož se tyto funkce rozdělovaly po nastěhování prvních obyvatel, jsou správci lidé z první vlny. V případě oslav narozenin a podobných větších akcí nepředstavuje tento systém žádnou překážku. Jedná se o aktivity, které se plánují dlouho dopředu a se správcem je proto čas se domluvit. Pokud si ale někdo chce jít spontánně například zaběhat na běhací pás nebo zahrát stolní fotbal, nastává problém. Správce nemusí být v danou hodinu doma nebo může být z pohledu půjčujícího nevhodná denní doba. Kromě spontánních návštěv je problémem i pravidelné využívání. Někteří z komunikačních partnerů by například rádi chodili pravidelně běhat na pás, je jim ale nepříjemné chodit neustále za správcem a říkat mu o klíč, nehledě na to, že mu většinou musejí oznámit i co konkrétně budou ve společenské místnosti dělat. Problém s půjčováním klíčů se zdá být z vyprávění komunikačních partnerů spojený se společenskou místností s běhacím pásem (Hnízdo I). Komunikační partneři z hnízda G a H totiž problém s půjčováním klíčů nezmiňují.

Mimo to je z výpovědí informátorů patrné, že nepříjemný pocit z půjčování klíčů mají především ti přistěhovaní až v pozdějších letech.

Podle jiných informátorů je nicméně systém nastaven dobře a nevidí v něm žádný problém. Změny v nastavení systému podle nich nejsou potřeba, neboť společenské místnosti jsou využívány poměrně málo a aktuální režim je proto dostačující. Paní Ivana si myslí, že sice systém klade nároky na jednotlivé správce, ale zároveň je přesvědčená, že sousedé jsou schopni se mezi sebou domluvit a vyjít si vstříc. Tento názor se vyskytuje značně výrazněji mezi komunikačními partnery z první vlny. Z informátorů, kteří se nastěhovali do Klidné v roce 2012, žádný nevyjádřil nespokojenost s nastavením systému půjčování klíčů. Obyvatelé z první vlny mají mezi sebou vytvořené pevnější vazby a domlouvání se správci (v podstatě kamarády) jim proto nečiní problém. Naopak informátoři, kteří přišli do Klidné později, si s první vlnou již tak blízké vazby nevytvořili a půjčování klíčů pro ně díky tomu může být více nepříjemné.

7. Diskuze

Následující kapitola se věnuje diskuzi zjištěných informací a jejich napojení na studovanou literaturu. Představuje výsledky studií věnujících se rezidenční mobilitě a životu v cohousingových komunitách (ve Švédsku a Spojených Státech) a v pražských suburbiích. Důvody stojící za výběrem cohousingové komunity či suburbia jako místa nového bydliště jsou následně konfrontovány s motivacemi stojícími za výběrem Klidné. Jelikož většina zmiňovaných studií je kvantitativního charakteru a diplomová práce je zpracována kvalitativním způsobem, není možné provádět exaktní porovnání. Kapitola má za cíl spíše jen poukázat na určité odlišnosti nebo naopak podobnosti.

Z analýzy polo-strukturovaných rozhovorů je evidentní jednoznačné pojítko mezi přestěhováním a změnou fáze životního cyklu, kterou zdůrazňují například Rossi (1955) nebo Coulter a Scott (2015). Změny související s přechodem do nové fáze života jsou z pohledu komunikačních partnerů hlavním motivem stojícím za vyvoláním nespokojenosti s předešlým bydlením a následným přestěhováním. Podle Geista a kol. (2008) jsou trajektorie života velice různorodé, což je patrné i u Klidné, kam přišlo velké množství rodin s dětmi či mladých párů rodinu v brzké době plánujících. Načasování založení rodiny se mezi informátory ale výrazně liší. Setkáme se s mladými rodinami, ale i s páry, které měly děti až ve vyšším věku.

Z výpovědí komunikačních partnerů je nicméně vidět, že za rozhodnutím se přestěhovat a výběrem nového bydliště nestály pouze důvody související se změnou životního cyklu. Do hry přicházel též vliv rozvoje na různých řádovostních úrovních (Tammaru a kol. 2015) a společenský kontext (Dieleman 2001). Někteří z informátorů byli nuceni se přestěhovat kvůli již příliš vysokému nájemnému vyvolenému postupným procesem deregulace a jiní se naopak rozhodli využít příznivého stavu na trhu s nemovitostmi (nízká úroveň hypoték) a investovat do nového bytu. Z hlediska společenského kontextu lze ve vyprávěních informátorů vyčíst stále převažující preferenci soukromého vlastnictví a života v rodinném domě se zahradou. Žádný z komunikačních partnerů nemá byt v nájmu, a to i pokud se jedná o mladé páry nebo

jednotlivce. Preference života v domě se zahradou není oproti soukromému vlastnictví ve výpovědích tolik výrazná. Pro informátory je totiž důležitější žít v blízkosti místa bydliště a městských aktivit. Ideál pro ně proto představuje rodinný dům se zahradou nacházející se v širším centru města. Takovýto typ bydlení již ale není pro komunikační partnery finančně dostupný.

Do výběru nového místa bydliště tedy vstupovala i role překážek v podobě dostupnosti bydlení, kterou zdůrazňují například Gärling a Friman (2002). Jelikož komunikační partneři jsou poměrně dobře finančně zajištěni, mohli si dovolit určitou alternativu v podobě Klidné, která v sobě spojuje život v blízkosti městského centra či zaměstnání a zároveň poskytuje obyvatelům „vlastní zahradu“ simulovanou soukromými předzahrádkami nebo společnými mezizahrádkami.

Převažující většinu informátorů lze spojit s označením Yupps definovaným Karsten (2014). Jedná se o mladé rodiny preferující výhody dobré dostupnosti do práce, do škol či za službami před životem v suburbii. Takovéto nastavení jim umožňuje skloubit vysoké pracovní nasazení s výchovou dětí, jelikož netráví tolik času na cestě. Zároveň jsou finančně zajištěni a mohou si dovolit určitou nadstandardní formu výpomoci, jako například hlídání dětí, paní na úklid nebo soukromé školky, kam mohou chodit děti i v nižším věku. Z výpovědí informátorů lze upřednostnění života ve městě před životem v suburbii spojit s důvody uváděnými Karsten (2007), kterými jsou časoprostorové důvody pro městský život, sociální zakotvení a to, že rodiny sami sebe definují jako pravé městské obyvatele a odmítají suburbium jako vhodné místo pro život.

7.1 Klidná vs. pražská suburbia

Kopečná (2010, 2013) studovala motivace stojící za rozhodnutím se přestěhovat obyvatel v pražských suburbiích (konkrétně v Říčanech u Prahy). Jako hlavní důvod pro přestěhování byla v tomto případě identifikována touha žít ve vlastním a mít vlastní zahradu, s čímž souvisí i další zjištěný důvod, a to založení rodiny či její rozrůstání. O něco slabšími motivacemi byly zajištění prostředí příznivějšího pro děti a stresující městské prostředí (Kopečná 2010). Motivace pro přestěhování se zdají být velice podobné důvodům zmiňovaným ve vyprávěních komunikačních partnerů

v Klidné. V obou případech jsou výrazně napojené na změnu fáze životního cyklu – založení rodiny a přání žít ve vlastním. V případě obyvatel suburbánní lokality byla nicméně více akcentována touha po vlastní zahradě. U Klidné někteří informátoři o touze po vlastní zahradě hovořili, ale nejednalo se o bohatě zastoupené téma.

Vytváření sociálních kontaktů v Klidné je v některých aspektech velice podobné situaci v pražských suburbiích. Podle studie Špačkové a Ouředníčka (2012) se sociální vazby začínají prvotně vytvářet mezi obyvateli, kteří toho mají nejvíce společného. Klíčové jsou dětské aktivity spojené se školkami, školami a sportem a na ně napojená socializace rodičů (ve velké míře žen na mateřské dovolené). Druhým faktorem je poměrně vysoká rezidenční stabilita obyvatel, neboť lidé se do suburbia stěhují s cílem usazení a dlouhodobého bydlení. Rodinné domy či byty tak mají z velké části v soukromém vlastnictví a k místu bydliště si vytvářejí bližší vztah.

7.2 Klidná vs. cohousingové komunity

Motivace vedoucí k přestěhování do cohousingových komunit ve Švédsku studoval Choi (2013) a vymezil celkem pět typů. Jako nejdůležitější motivy byly vyhodnoceny bezpečnostní důvody a myšlenka cohousingu. Naopak menší důležitost hrály osobní motivace (ovdovění, rozvod, odchod do penze) a správa bydlení (uzpůsobení životu s dětmi, uzpůsobení životu starších lidí, menší byt, větší byt). Uprostřed stály environmentální motivace zahrnující důvody jako dobrá lokalizace ve městě, blízkost kulturním aktivitám, blízkost přírodě a kvalitní (pěkné) provedení. Z hlediska bezpečnosti respondenti uváděli, že pocit bezpečí je v cohousingových komunitách zajišťován skrze blízkost sousedů, vzájemnou pomoc, častý kontakt a společné aktivity. Rezidenti se do komunit stěhovali s cílem kontaktu s ostatními obyvateli, který je vytvářen díky sdíleným aktivitám (Choi 2013).

Důvody přestěhování zmiňuje též Sullivan (2015), která se věnuje cohousingovým komunitám ve Spojených státech amerických. Autorka uvádí, že jednou z hlavních motivací pro zvolení takového typu bydlení je možnost uniknout izolovanému životu v suburbu a vytvořit si smysluplné vztahy se svými sousedy (Sullivan 2015). Obyvatelé cohousingových komunit ale zároveň zdůrazňují důležitost osobního prostoru. Vyžadují

dostatek soukromých prostor, vlastního času a kontroly nad okruhem své vlastní domácnosti (Sullivan 2015).

V tomto případě je patrný rozdíl mezi motivacemi pro výběr Klidné a cohousingových komunit ve Švédsku nebo Spojených Státech. Do Klidné nešli komunikační partneři cíleně za myšlenkou cohousingu a existenci sdílených prostor brali jako příjemný bonus. Projekt jim vyhovoval z hlediska architektonických dispozic a jeho umístění. Kladli důraz na pocit bezpečí, což pro ně však znamenalo fyzickou uzavřenost (oplocení). Naproti tomu v případě švédských komunit byl pocit bezpečí spojován s blízkým kontaktem se sousedy. Výstavba plotu kolem cohousingové komunity byla výrazným tématem v případě komunit ve Spojených Státech studovaných Sullivan (2015). Většina informátorů byla pro její oplocení, ale žádný z nich se nevyjádřil proti oplocení přímo. Informátoři si uvědomovali, že výstavba plotu by znamenala přetransformování na uzavřenou komunitu, a to nebyla cesta, kterou by chtěli jít (uzavřené komunity totiž vnímali jako symbol bílé střední vrstvy a exkluzivity) (Sullivan 2015).

Právě fyzická uzavřenost cohousingových komunit je jedním z často diskutovaných témat (Ruiu 2014, Chiodelli 2015). Vytvářením fyzických bariér se totiž takovéto komunity určitým způsobem přibližují uzavřeným rezidenčním komunitám (*gated communities*). Podle Ruiu (2014) existují čtyři základní skupiny odlišností cohousingových komunit od uzavřených rezidenčních komunit. První je pocit bezpečí, druhou je míra uzavřenosti směrem ven, třetí smysl pro komunitu a čtvrtou motivace a cíle. V případě developerem vedených modelů cohousingu (*top-down*) však může docházet k odklonu od jeho základních principů. V cohousingových komunitách by měl být pocit bezpečí vytvářen prostřednictvím blízkého kontaktu se sousedy, ne skrze zdi a ploty. Do developerem vedených cohousingových komunit se však lidé stěhují, aniž by se mezi sebou znali, nikterak se totiž nepodílí na procesu vzniku projektu. Tato fáze je přitom pro vytvoření bližších vztahů mezi obyvateli klíčová a implikuje zmiňovaný pocit bezpečí.

Z hlediska uspořádání prostoru je pro bližší diskuzi poměrně zajímavá též přílišná fyzická blízkost, kterou někteří informátoři z Klidné vnímají negativním způsobem.

U cohousingu je totiž blízkost brána jako významný faktor podporující sociální interakce (Torres-Antonini 2001, Williams 2005). Skrze rozvržení prostoru a elementů, jež jsou jeho součástí, jsou zvyšovány opakované pasivní kontakty obyvatel. Problém může nastat ve chvíli, kdy je hustota obyvatel příliš vysoká, v takovém to případě mohou rezidenti pociťovat nižší míru kontroly nad svým sociálním prostředím (Williams 2005). Williams (2005) uvádí, že u cohousingových komunit je tento problém řešen prostřednictvím využívání tzv. buffer zón nebo polo-soukromých prostor, které fungují jako určitá protektivní bariéra. S polo-soukromými prostory je pracováno i u Klidné.

V případě Klidné nespokojenost s přílišnou fyzickou blízkostí nejspíše do určité míry souvisí s nastavením české společnosti (jejím charakterem) a nezvykem „sdílet soukromý život se svými sousedy“. Tato okolnost je zajímavá i v souvislosti se současným rozvojem měst, kdy je prosazována snaha o jejich zahušťování před rozrůstáním do okolí (především v podobně rozvolněné suburbánní zástavby). Najít hranici mezi ideální a přílišnou blízkostí se zdá být z tohoto pohledu výzvou, jelikož její vnímání je v odlišných společnostech rozdílné.

Při porovnání s životem ve švédských cohousingových komunitách je evidentní jasný rozdíl v úrovni společného každodenního života obyvatel. V Klidné se nachází pouze sdílené společenské místnosti a mezizahrádka, které jsou využívány k aktivitám jen několikrát do roka. Organizují se aktivity pro děti na Mikuláše nebo na Velikonoce a letní grilování. Ve švédských cohousingových komunitách je míra spolužití výrazně vyšší. Rezidenti preferují v případě společných aktivit společné jídlo a posezení u kávy (Choi a Paulsson 2011). Společné večere probíhají skoro každý den ve sdílené jídelně a jsou považovány za jednu z nejdůležitějších aktivit. Důležitost je jim prisuzována z důvodu praktických a sociálních výhod, které přinášejí. Pro rezidenty představují úsporu času, ušetření peněz na vaření a možnost být součástí sociálních interakcí (Choi a Paulsson 2011). Podle studie Choie a Paulssona (2011) je většina rezidentů s životem ve švédských cohousingových komunitách spokojena a doporučila by je svým známým.

V případě studie Sullivan (2015) vnímají rezidenti jako důležitou aktivitu udržující komunitní interakce pravidelné schůzky. Schůze členů SVJ se zdají být podstatné

i v případě Klidné. Hrají roli především u komunikačních partnerů, kteří mají jinak těžší se se svými sousedy více sblížit (tzn. nemají děti). Problémy řešené na pravidelných schůzích představují téma k hovoru a komunikační partneři znají další členy SVJ minimálně podle jmen. Sargisson (2010) v této souvislosti zdůrazňuje, že právě soukromé kolektivní vlastnictví je receptem na vytvoření kvalitnější komunity. Přináší totiž společnou odpovědnost, nutí obyvatele komunikovat se svými sousedy a umožňuje jim nabýt nové sociální dovednosti (například schopnost řešit konflikty) (Sargisson 2010).

Nižší míra spolužití v Klidné je opět dána nastavením české společnosti, zároveň hraje roli to, že se jedná pouze o cohousingem inspirovaný projekt, developerem vedený model a fakt, že u nás není tento koncept plně rozšířen. Nelze proto očekávat, že úroveň společných každodenních aktivit bude odpovídat švédské. Z rozhovorů je patrné, že informátorům současné nastavení vyhovuje a o prohlubování (rozšiřování) myšlenky cohousingu neuvažují.

8. Závěr

Cílem diplomové práce bylo v první fázi vytvoření přehledu věnujícího se vývoji cohousingu a jemu podobných forem bydlení ve světě i u nás v Česku. Tato část seznámila čtenáře s vývojem konceptu a význam měla i pro následnou interpretaci. Vzhledem k tomu, že Klidná je pouze cohousingem inspirovaný projekt, bylo důležité odlišné formy cohousingu vymezit a projekt odlišit.

Druhá část práce byla zaměřená na kvalitativní analýzu provedených polo-strukturovaných rozhovorů. Jejím cílem bylo zjistit, co vedlo obyvatele ke zvolení Klidné jako nového místa bydliště a jakým způsobem jsou ideje cohousingu naplňovány v jejich každodenním životě. Důraz byl kladen na roli specifických aspektů při rozhodování, mezi něž se řadí architektonické provedení (kombinace soukromých, polo-soukromých, veřejných a polo-veřejných prostor) rezidenčního projektu, existence společenských místností nebo též menší měřítko (nízký počet podlaží, vyšší hustota). Díky svým specifikům mohla totiž Klidná přitáhnout určitý typ obyvatel, které spojují podobné představy, požadavky či životní styl.

Oba stanovené cíle lze považovat za naplněné. Zodpovězeny byly i všechny položené výzkumné otázky.

VO1: Jaké důvody stály za výběrem Klidné jako nového místa bydliště?

Jako hlavní důvody stojící za zvolením Klidné lze na základě výpovědí komunikačních partnerů považovat prvky týkající se architektonických dispozic celého projektu a bytu, dopravní dostupnosti a charakteru lokality. V případě dispozic celého rezidenčního projektu informátoři ocenili především jeho menší měřítko (méně pater) a prostorové rozvržení (rozložení do uvažovaných hnízd).

Při hodnocení dispozice bytu byla pro komunikační partnery zásadní zejména jeho velikost, což úzce souviselo s výrazně převažující motivací pro stěhování, kterou byl přechod do nové fáze životního cyklu, resp. založení rodiny. Dále velice pozitivně hodnotili rozvržení místností, použité materiály a nadstandardní vybavení (jako

například dvě koupelny, místnost na pračku apod.) Dobrá dopravní dostupnost, a především blízkost k místu pracoviště, má ve výpovědích komunikačních partnerů značně výsadní postavení. Byl to též jeden z důvodů, proč informátoři upřednostnili Klidnou před rodinným domem v suburbii.

1A: Jakou roli hrála při výběru existence sdílených prostor či sousedská blízkost?

Žádný z komunikačních partnerů nešel do Klidné cíleně za konceptem cohousingu, ale většina z nich o specifikách projektu věděla, neboť byla poměrně bohatě propagována. Nadstandardní prvky jako společenská místnost, menší měřítko a prostorové rozvržení vnímali spíše jako příjemný bonus a až po osobní prohlídce si uvědomili, že jim tento způsob bydlení vyhovuje.

1B: Kdo jsou obyvatelé Klidné? Jsou si informátoři z hlediska motivací vedoucích ke stěhování a následně výběru nového místa bydliště podobní? Jakým způsobem reflektují své sousedy?

Na základě provedené analýzy lze komunikační partnery z velké části považovat za lidi kladoucí důraz na kvalitní bydlení dobře dostupné do zaměstnání a škol. Z hlediska kvality bydlení jsou pro ně důležité dispozice bytu, tak aby co nejlépe vyhovovaly životu rodiny s dětmi. Jsou finančně zajištěni a reprezentují vyšší střední vrstvu. Právě finanční situace jim dovoluje investovat do takového typu nemovitosti. S tím to souvisí i vyšší aktivita žen během mateřské dovolené.

Na druhou stranu v Klidné samozřejmě žijí i lidé nacházející se v jiných fázích života s jinými preferencemi a požadavky, kteří pod tuto charakteristiku nespadají. Zastoupení lidí z výrazně odlišných fází života (studenti, lidé seniorského či před-seniorského věku) je nicméně menší, což je patrné i z migračních dat.

VO2: Jakým způsobem jsou ideje cohousingu naplňovány v každodenním životě informátorů?

Jelikož komunikační partneři nešli do Klidné cíleně za konceptem cohousingu, neměli ani od naplňování jeho idejí v každodenním životě příliš velká očekávání. Věděli, že byl projekt navržen tak, aby podněcoval vytváření vzájemných vazeb, a to se určitým způsobem naplnilo. Sousedské vztahy se v každodenním životě komunikačních partnerů

kromě zdravení projevují zejména prostřednictvím sousedské výpomoci (například pomoc s přestěhováním nábytku, vypůjčení náradí atd.). Rodiny se staršími dětmi (což jsou především rodiny z první vlny přistěhovaných) si též vyzvedávají děti ze škol a školek a vzájemně si je hlídají. Několikrát do roka (přibližně 3–4x) probíhají společné akce určené pro obyvatele všech hnízd a dále se organizují i akce v rámci menších skupin (například narozeninové oslavy).

Z pohledu informátorů stojí za vytvořením bližších vztahů se sousedy následující aspekty: děti a matky na mateřské dovolené, členství v SVJ, společné akce, podobná charakteristika přistěhovalých a koncepce prostoru.

Výpovědi komunikačních partnerů naznačují, že potenciál některých typů prostor nicméně není zcela naplněn. Tato situace se týká polo-veřejného prostoru, kterým je náměstíčko s lavičkami, polo-soukromých prostor, jako jsou mezizahrádky a společenské místnosti, ale i soukromých prostor, především předzahrádek. V případě mezizahrádek a předzahrádek je omezující okolností pocit přílišné fyzické blízkost a u společenských místností některé informátory svazuje systém půjčování klíčů.

Naplňování idejí cohousingu v každodenním životě komunikačních partnerů v podstatě odpovídá charakteru projektu a kontextu, ve kterém vznikl. Jedná se o pouze cohousingem inspirovaný rezidenční objekt. Byl realizován developerem společně s architekty a budoucí obyvatelé na jeho vzniku nikterak neparticipovali. Jelikož v Česku je cohousing velice málo rozšířený koncept a na jakékoliv kolektivní či sdílené typy bydlení je nahlíženo s ostychem, lze projekt vnímat jako úspěšný, právě i z pohledu naplňování idejí cohousingu v každodenním životě informátorů. Úroveň soužití je v Klidné evidentně nižší než ve švédských cohousingových komunitách, ale projekt samotný takovéto ambice ani nikdy neměl.

Klidná je zatím jediným realizovaným cohousingem inspirovaným a developerem vedeným projektem v Česku. Osobně nicméně vidím v tomto konceptu velký potenciál, především proto, že v něm lze hledat inspiraci při plánování a navrhování nových rezidenčních objektů, sousedství, ale i měst jako takových. Cohousing není pevně daným plánem a při jeho implementaci v odlišných sociálních kontextech je důležité ho danému prostředí přizpůsobit. Nelze proto ani očekávat, že by v Česku vznikla a dále úspěšně

fungovala cohousingová komunita, která by byla pouze kopií jiné. Za podstatné proto považují převzetí určitých principů cohousingu a jejich následné využití při rozvoji veřejného bydlení. Do budoucna se proto jeví v této souvislosti podstatné zbavit cohousing negativního spojení se socialistickým kolektivním bydlením a dostat koncept do širšího povědomí obyvatel. Jako příhodné bych viděla také zapojení státu ve smyslu podpory cohousingového typu bydlení, a tím jeho zpřístupnění i sociálně slabším skupinám obyvatel a seniorům.

V posledních letech se při plánování rozvoje měst setkáme s převládající snahou o jejich zahušťování. Tento způsob rozrůstání města je upřednostňován před rozrůstáním směrem do okolní krajiny (především potom formou rozvolněné suburbanizace). V této souvislosti nicméně vyvstává otázka: *„Co chtějí sami obyvatelé města? Co je pro rezidenty při rozhodování o výběru nového bydliště důležité a jaké mají požadavky či představy? A mají příležitost tyto představy naplnit?“* Pokud je snahou plánovat města pro lidi, je nutné reflektovat jejich potřeby. Rozvoj města jeho zahušťováním je s ohledem na negativní environmentální a společenské důsledky rozvolněné suburbanizace opodstatněný a žádoucí, nicméně by měl zároveň probíhat promyšleně a s citem, tak aby svým obyvatelům zajišťoval dostatečně kvalitní místo pro život (může se jednat například o zajištění soukromí a osobního prostoru). Jako ideální se proto jeví plánování takových forem zástavby, které by umožnily zahušťování měst a zároveň naplňovaly představy obyvatel.

Objevuje se tedy řada dalších zajímavých a z mého pohledu zatím opomíjených témat souvisejících se studiem rezidenční mobility a spokojenosti, jako je utváření rozhodnutí se přestěhovat a proces výběru nového bydliště. Jako vhodné se jeví studium těchto procesů v odlišných rezidenčních čtvrtích resp. v rozdílných typech území Pražského městského regionu (například: vnitřní město, sídliště, suburbium).

ZDROJE

Literatura

BELK, CH., L. (2006): Cohousing communities: a sustainable approach to housing development. UC Davis Extension, Sustainability and the Built Environment, 9 s. Dostupné z: https://extension.ucdavis.edu/sites/default/files/co_housing.pdf (Staženo dne 3. 4. 2016).

BRAUN, V., CLARKE, V. (2013): Successful qualitative research: a practical guide for beginners. Sage, London, 23 s.

BRENTON, M. (2008): The cohousing approach to “lifetime neighbourhoods”. Housing Learning and Improvement Network: Factsheet, London, č. 29, 16 s.

BRIDGE, G. (2002): The neighbourhood and social networks. ESRC Centre for Neighbourhood Research, CNR Paper 4, 32 s. Dostupné z: http://www.urbancenter.utoronto.ca/pdfs/curp/CNR_Neighbourhoods-Social-N.pdf (Staženo dne 3. 3. 2017).

BROWN, L. A., MOORE, E. G. (1970): The intra-urban migration process: a perspective, Geografiska Annaler, Series B, Human Geography, 52, č. 1, s. 1–13.

COPE, M., (2003): Coding transcripts and diaries. In: Hay, I. (ed.): Qualitative methodologies for human geographers. University Press, Oxford, s. 310–324.

COULTER, R., VAN HAM, M., FEIJTEN, P. (2011): A longitudinal analysis of moving desires, expectations and actual moving behavior. Environment and Planning A, 43, č. 11, s. 2742–2760.

COULTER, R., SCOTT, J. (2015): What motivates residential mobility? Re-examining self-reported reasons for desiring and making residential moves. Population, Space and Place, 21, č. 4, s. 354–371.

CRESWELL, J. W. (2009): Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches. Sage, London, 2nd edition, 342 s.

DAŇKOVÁ, H. (2014): Kolektivní dům v Litvínově v letech 1945–1960. Diplomová práce. Fakulta humanitních studií UK, Praha, 88 s.

- DAVIES, W., HERBERT, D. (1993):** Communities within cities: an urban social geography. Belhaven Press, London, 196 s.
- DIELEMAN, F. M. (2001):** Modelling residential mobility: a review of recent trends in research. *Journal of Housing and the Built Environment*, č. 16, s. 249–265.
- DUŠEK, P. (2014):** Analýza rezidenční mobility mladých lidí v zázemí Prahy. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 88 s.
- FISCHER, C. (1984):** The urban experience. Second Edition. Harcourt Brace Jovanovich, 371 s.
- FROMM, D. (1991):** Collaborative communities. Cohousing, central living and other new forms of housing with shared facilities. Van Nostrand Reinhold, New York, 296 s.
- GANS, H. J. (1962):** Urban Villagers: Group and Class in the Life of Italian-Americans. The Free Press, New York, 367 s.
- GÄRLING T., FRIMAN M. (2002):** A psychological conceptualization of residential choice and satisfaction. In: Residential environments: choice, satisfaction, and behavior. Bergin and Garvey, Westport, s. 55–80.
- GEIST, C., MCMANUS, P. (2008):** Geographical mobility over the life course: motivations and implications. *Population, Space and Place*, č. 14, s. 283–303.
- GUZIK, H. (2012):** K prehistorii českých kolektivních domů. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 13, č. 1, s. 42–51.
- GUZIK, H. (2014):** Čtyři cesty ke koldomu: kolektivní bydlení – utopie české architektury 1900–1989. Zlatý řez, Praha, 164 s.
- HAASE, A., GROSSMANN, K., STEINFÜHRER, A. (2012):** Transitory urbanites: New actors of residential change in Polish and Czech inner cities. *Cities*, 29, č. 5, s. 318–326.
- HERFERT, G., NEUGEBAUER, C. S., SMIGIEL, CH. (2013):** Living in residential satisfaction? Insights from large-scale housing estates in Central and Eastern Europe. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 104, č. 1, s. 57–74.
- HOLTZMAN, G. (2014):** Community by design, by the people: social approach to designing and planning cohousing and ecovillage communities. *Journal of Green Building*, 9, č. 3, s. 60–82.
- HOWLEY, P. (2009):** Attitudes towards compact city living: towards a greater

understanding of residential behavior. *Land Use Policy*, č. 26, s. 792–798.

HUNTER, L. M. (2005): Migration and environmental hazards. *Population and Environment*, 26, č. 4, s. 273–302.

CHIODELLI, F. (2015): What is really different between cohousing and gated communities? *European Planning Studies*, 23, č. 12, s. 2566–2581.

CHIODELLI, F., BAGLIONE, V. (2014): Living together privately: for a cautious reading of cohousing. *Urban Research and Practice*, 7, č. 1, s. 20–34.

CHOI, J. S., PAULSSON, J. (2011): Evaluation of common activity and life in Swedish cohousing units. *International Journal of Human Ecology*, 12, č. 2, s. 133–146.

CHOI, J. S. (2013): Why do people move to cohousing communities in Sweden? – Are there any significant differences between the +40 cohousing and the mixed-age cohousing? *Architectural Research*, 15, č. 2, s. 77–86.

JARVIS, H. (2011): Saving space, sharing time: integrated infrastructures of daily life in cohousing. *Environment and Planning A*, č. 43, s. 560–577.

JEAN, S. (2016): Neighbourhood attachment revisited: middle-class families in the Montreal metropolitan region. *Urban Studies*, 53, č. 12, s. 2567–2583.

KARSTEN, L. (2007): Housing as a way of life: towards an understanding of middle class families' preference for an urban residential location. *Housing Studies*, 22, č. 1, s. 83–98.

KARSTEN, L. (2014): From yuppies to yupps: family gentrifiers consuming spaces and re-inventing cities. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 105, č. 2, s. 175–188.

KÄHRIK, A., TEMELOVÁ, J., KADARIK, K., KUBEŠ, J. (2015a): What attracts people to inner city areas? The cases of two post-socialist cities in Estonia and the Czech Republic. *Urban Studies*, 53, č. 4, s. 1–18.

KÄHRIK, A., NOVÁK, J., TEMELOVÁ, J., KADARIK, K., TAMMARU, T. (2015b): Patterns and drivers of inner city social differentiation in Prague and Tallinn. *Geografie*, 120, č. 2, s. 275–295.

KIM, H., WOOSNAM, K., M., MARCOUILLER, D., W., ALESHINLOYE, K., D., CHOI, Y. (2015): Residential mobility, urban preference, and human settlement: A South Korean

case study. *Habitat International*, 49, s. 497–507.

KOPEČNÁ, M. (2010): Analýza residenční stability a spokojenosti v suburbánním zázemí Prahy: Případová studie města Říčany. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 112 s.

KOPEČNÁ, M. (2013): Residenční stabilita obyvatel zázemí Prahy. In: Svobodová, H. (eds.): Výroční konference České geografické společnosti. Nové výzvy pro geografii. Masarykova univerzita, Brno, s. 190–197.

KOPEČNÁ, M., ŠPAČKOVÁ, P. (2012): Residenční stabilita obyvatel pražského zázemí: případová studie Říčany u Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia, Praha, s. 206–228.

KUŽVARTOVÁ, L. (2012): Kolektivní bydlení v 2. polovině 20. století. K realizovaným kolektivním domům v Československu. Diplomová práce. Ústav dějin umění Filozofická fakulta UK, 109 s.

LEY, D. (1983): A social geography of the city. Harper & Row Publishers, New York, 449 s.

LIETAERT, M. (2010): Cohousing's relevance to degrowth theories. *Journal of Cleaner Production*, 18, č. 6, s. 576–580.

LINDENBERG, S. (1997): Grounding groups in theory: functional, cognitive, and structural inter-dependencies. *Advances in Group Processes*, 14, s. 281–331.

LU, M. (1998): Analyzing migration decisionmaking: relationships between residential satisfaction, mobility intentions, and moving behavior. *Environment and Planning A*, 30, č. 8, s. 1473–1495.

LU, M. (1999): Determinants of residential satisfaction: ordered logit vs. regression models. *Growth and Change*, č. 30, s. 264–287.

LUX, M., SUNEGA, P. (2007): Vliv podmínek bydlení na zamýšlenou migraci české populace za prací. *Sociologický Časopis/Czech Sociological Review*, 43, č. 2, s. 305–332.

LUX, M., GIBAS, P., BOUMOVÁ, I., HÁJEK, M., SUNEGA, P. (2017): Reasoning behind choices: rationality and social norms in the housing market behaviour of first-time buyers in the Czech Republic. *Housing Studies*, 32, č. 4, s. 517–539.

MCCAMANT, K., DURRETT, CH. (1994): Cohousing: a contemporary approach to

housing ourselves. Ten Speed Press, Berkeley, 2. vydání, 288 s.

MELTZER, G. (2010) Ecovillages and cohousing: a personal take on their similarities and differences. 8 s. Dostupné z: https://www.academia.edu/1801032/Ecovillages_and_Cohousing_A_personal_take_on_their_similarities_and_differences. (Staženo dne 1. 4. 2016).

MILLOVÁ, K. (2009): Analýza některých současných teorií celoživotního vývoje. E-psychologie, 3, č. 4, s. 45–54. Dostupné z: <http://e-psycholog.eu/pdf/millova.pdf>. (Staženo dne 1. 3. 2017).

OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2009): Twenty years after socialism: the transformation of Prague's inner structure. *Studia Sociologia*, 54, č. 1, s. 9–30.

PACIONE, M. (2005): Urban geography: a global perspective. Routledge, New York, 686 s.

ROSSI, P., H. (1955): Why families move: a study in the social psychology of urban residential mobility. Free Press, Glencoe IL, 220 s.

RUIU, M., L. (2014): Differences between cohousing and gated communities: a literature review. *Sociological Inquiry*, 84, č. 2, s. 316–335.

SANGUINETTI, A. (2014): Transformational practices in cohousing: Enhancing residents' connection to community and nature. *Journal of Environmental Psychology*, 40, s. 86–96.

SANDSTEDT, E., WESTIN, S. (2015): Beyond gemeinschaft and gesellschaft. Cohousing life in contemporary Sweden. *Housing, Theory and Society*, 32, č. 2, s. 131–150.

SARGISSON, L. (2010): Cohousing: a utopian property alternative?. School of Politics and International Relation, Centre for Social and Global Justice, University of Nottingham, 20 s. Dostupné z: <http://www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/2010/12251085.pdf> (Staženo dne 3. 4. 2016).

SCANZONI, J. (2000): Designing families: the search for self and community in the information age. Sage, London, 263 s.

SCHMALENBACH, H. (1977): On society and experience. IL: University of Chicago Press, Chicago, 288 s.

SILVERMAN, D. (1993): Interpreting qualitative data: methods for analysing talk, text,

and interaction. Sage, Thousands Oaks, 325 s.

SILVERMAN, D. (2000): Doing qualitative research: a practical handbook. Sage, London, 316 s.

SIMMEL, G. (1903): The metropolis and mental life. In: Bridge, G., Watson, S. (eds.): The Blackwell City Reader. MA: Wiley-Blackwell, Oxford and Malden, s. 11–19.

SPEARE, A. (1974): Residential satisfaction as an intervening variable in residential mobility. *Demography*, 11, č. 2, s. 173–188.

SPEARE, A., GOLDSTEIN, S., FREY, W. H. (1976): Residential mobility, migration, and metropolitan change. Ballinger, Cambridge, 316 s.

SULLIVAN, E. (2015): Individualizing utopia: individualist pursuits in a collective cohousing community. *Journal of Contemporary Ethnography*, 45, č. 5, s. 1–26.

SUNEGA, P., BOUMOVÁ, I., KÁŽMÉR, L., LUX, M. (2014): Jak jsme spokojeni se svým bydlením? Jak si představujeme své ideální bydlení?. 13 s. Dostupné z: http://seb.soc.cas.cz/images/postoje2013/tiskovka_spokojenost_ideal.pdf (Staženo dne 1. 3. 2017).

ŠPAČKOVÁ, P. (2011): Sociální prostředí a lokální komunity: město, suburbium, venkov. Disertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 64 s.

ŠPAČKOVÁ, P., DVOŘÁKOVÁ, N., TOBRMANOVÁ, M. (2016): Residential satisfaction and intention to move: the case of Prague's new suburbanites. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 98, č. 4, s. 331–348.

ŠPAČKOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M. (2012): Spinning the web: new social contacts of Prague's suburbanites. *Cities*, 29, č. 5, s. 341–349.

SÝKORA, L. (1996): Transformace fyzického a sociálního prostředí Prahy. In: Hampl, M. a kol.: *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Praha, s. 361–394.

SÝKORA, L. (2003): Suburbanizace a její společenské důsledky. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 39, č. 2, s. 55–71.

SÝKORA, L., BOUZAROVSKI, S. (2012): Multiple transformations: conceptualising post-communist urban transition. *Urban Studies*, 49, č. 1, s. 41–58.

- SÝKORA, L., OUŘEDNÍČEK, M. (2007):** Sprawling post-communist metropolis: commercial and residential suburbanisation in Prague and Brno, the Czech Republic. In: Razin, E., Dijst, M., Vázquez, C. (eds.): Employment deconcentration in european metropolitan areas: market forces versus planning regulations. Springer, Dordrecht, s. 209–233.
- TAMMARU, T., MUSTERD, S., VAN HAM, M., MARCIŃCZAK, S. (2015):** A multi-factor approach to understanding socio-economic segregation in European capital cities. In: Tammaru a kol. (eds.): Socio-economic segregation in European capital cities: East meets West. Routledge, s. 1–29.
- TEIGE, K. (1930–31):** Minimální byt a kolektivní dům. Stavba, 10, s. 28–68.
- TEIGE, K. (1932):** Nejmenší byt. Václav Petr, Praha, 367 s.
- TEMELOVÁ, J. (2009):** Urban revitalization in central and inner parts of (post-socialist) cities: conditions and consequences. In: Ilmavirta, T. (ed.): Regenerating urban core. Helsinki University of Technology, Centre for Urban and Regional Studies, Helsinki, s. 12–25.
- TEMELOVÁ, J., ŠPAČKOVÁ, P. (2013):** Rezidenční stabilita obyvatel pražských suburbií: případová studie mikroregionu Dolnobřežansko. Urbanismus a územní rozvoj, č. 6, s. 9–14.
- TICHÝ, D. (2005):** Koncept skupinového bydlení. Disertační práce. Fakulta architektury ČVUT, 175 s.
- TORRES-ANTONINI, M. (2001):** Our common house: using the built environment to develop supportive communities. Dissertation. University of Florida, 263 s.
- TÖNNIES, F. (1887):** Community and Society. Transaction Publishers, New Brunswick, 298 s.
- TUMMERS, L. (2015):** The re-emergence of self-managed co-housing in Europe: A critical review of co-housing research. Urban Studies, 53, č. 10, s. 2023–2040.
- VAN HAM, M., CLARK, W. A. V. (2009):** Neighbourhood mobility in context: household moves and changing neighbourhoods in the Netherlands. Environment and Planning A, 41, č. 6, s. 1442–1459.
- VAN KEMPEN, R., ÖZÜEKREN, A. (1998):** Ethnic segregation in cities: new forms and

explanations in a dynamic world. *Urban Studies*, 35, č. 10, s. 1631–1656.

VESTBRO, D. U., HORELLI, L. (2012): Design for gender equality – the history of cohousing ideas and realities. *Built Environment*, 38, č. 3, s. 315–335.

VESTBRO, D. U. (2014): Cohousing in Sweden, history and present situation. 9 s. Dostupné z: <http://www.kollektivhus.nu/pdf/SwedishCohousing14.pdf> (Staženo dne 5. 5. 2016).

VÖLKER, B., FLAP, H., LINDENBERG, S. (2006): When are neighbourhoods communities? Community in Dutch neighbourhoods. *European Sociological Review*, 23, č. 1, s. 99–114.

VOBECKÁ, J., KOSTELECKÝ, T., LUX, M. (2014): Rental housing for young households in the Czech Republic: perceptions, priorities and possible solutions. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 50, č. 3, s. 365–390.

WELLMAN, B., LEIGHTON, B. (1979): Networks, neighbourhoods, and communities: approaches to the study of the community question. *Urban Affairs Quarterly*, 14, č. 3, s. 363–390.

WINSTANLEY, A., THORNS, D. C., PERKINS, H. C. (2002): Moving house, creating home: exploring residential mobility. *Housing Studies*, 16, č. 6, s. 813–832.

WILLIAMS, J. (2005): Designing neighbourhoods for social interaction: the case of cohousing. *Journal of Urban Design*, 10, č. 2, s. 195–227.

WILLIAMS, J. (2008): Predicting an American future for cohousing. *Futures*, 40, č. 3, s. 268–286.

YOUNG, M., WILLMOTT, P. (1957): Family and kinship in East London. University of California Press, Berkeley, 210 s.

ZUZAŇÁKOVÁ, M. (2006): Utopie avantgardy Kolektivní dům v meziválečném Československu. Diplomová práce. Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno.

Zdroje dat

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2016): Databáze individuálních migračních dat za urbanistické obvody Prahy v letech 2012–2015. ČSÚ, Praha.

Ostatní

9 PRAMENŮ (2016): Cohousing 9 pramenů. Dostupné z: www.9pramenu.cz (Staženo dne 10. 12. 2016).

ARCHIWEB.CZ (2013): Obytný soubor Na Vackově – Klidná. Dostupné z: <http://www.archiweb.cz/buildings.php?&action=show&id=3958> (Staženo dne 10. 12. 2016)

ATELIÉR ZAHRADNÍ A KRAJINÁŘSKÉ ARCHITEKTURY, LAND05 (2017): Klidná Na Vackově. Dostupné z: <http://www.land05.cz/cs/projekty/vse> (Staženo dne 1. 4. 2017).

COHOUSING.ORG (2015): What is cohousing? Cohousing glossary. Dostupné z: <http://cohousing.org/glossary> (Staženo dne 2. 12. 2016).

HISTORIE LITVÍNOVA (2011): Kolektivní dům. Dostupné z <http://litvinov.sator.eu/kategorie/litvinov/v-letech-1918-1948/kolektivni-dum?page=0> (Staženo dne 1. 3. 2017).

JKA COHOUSING (2016): JKA Cohousing. Dostupné z: www.jka-cohousing.cz (Staženo dne 10. 12. 2016).

NADACE PARTNERSTVÍ (2013): PROSTORY – průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství. Nadace Partnerství, 125 s. Dostupné z: <http://urbanspace.rec.org/uploads/wp5-outputs-map/pp3-methodology-on-quantity-public-spaces-brno-czr.pdf> (Staženo dne 10. 12. 2016).

STAVEBNÍ FÓRUM (2011): Kolektivní bydlení – experimenty nikoli zbytečné. Dostupné z: <http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/19109/kolektivni-bydleni-experimenty-nikoli-zbytecne/> (Staženo dne 1. 3. 2017).

UNIT ARCHITEKTI (2012): Bytové domy Vackov, Praha. Dostupné z: <http://www.unitarch.eu/projekty/124> (Staženo dne 2. 11. 2016).

PŘÍLOHY

Příloha 1: Otázky k rozhovoru

Datum:

Místo:

Informátor:

→ Zeptat se na svolení k nahrávání rozhovoru (informovaný souhlas)

Otázky

- Jak dlouho už v Klidné žijete?
 - S kým zde žijete? S kým jste se nastěhoval/a? S kým zde žijete dnes? Proměnila se struktura “domácnosti”?
- Jak jste se o Klidné dozvěděl/a? Zjišťoval/a jste si o projektu nějaké bližší informace?

FORMOVÁNÍ ROZHODNUTÍ O STĚHOVÁNÍ

- Kde jste bydlel/a dříve? Jaké bylo Vaše předešlé bydlení? (*typ bydlení*)
- Proč jste začal/a uvažovat o přestěhování? Co bylo hlavním impulzem?
 - Co vás na Klidné nejvíce zaujalo? Co bylo pro Vaše rozhodnutí klíčové?
 - Jak důležité pro Vás bylo, že nabízí sdílené prostory?
 - Uvažoval/a jste i o jiných alternativách? (lokality, např.: suburbium?)
 - S jakou představou jste se sem stěhovali? Bydlení natrvalo x krátkodobé?
- Jaká byla Vaše představa ideálního bydlení?
- V čem se liší Vaše současné bydlení od toho předešlého?
 - Jak byste to současné charakterizoval/a?
 - (*v případě, že rezident sám nezmíní – doptat se na cohousing (myšlenku, prvky)... má rezident o konceptu povědomí? věděl, že jím byla Klidná inspirována, když se rozhodoval kam se přestěhuje?*)
- Jaké byly Vaše první dojmy po nastěhování?
- Máte něco, co byste chtěla doplnit/řít k životu? Překvapilo Vás něco – pozitivně/negativně?

ŽIVOT V KLIDNÉ

- Znáte se s ostatními rezidenty? (víte kdo jsou vaší sousedé?...)
 - Jak jste se se sousedy seznámil/a?
 - Jaký máte vztah s ostatními rezidenty/rodinami?
 - Vytvořil/a jste si zde nové “přátelské” vztahy?
 - Jak spolu trávíte čas? Jak často? Co děláte?
 - Řekl/a byste, že se znáte více s rezidenty ze stejných budov/hnízd?
- Lišila se Vaše představa života v Klidné od reality? V čem?

- o Bylo naplněno vaše očekávání? V čem ano, v čem ne?
 - o Shodujete se s názorem zbylých členů rodiny? V čem ano, v čem ne?
- Záměrem architektů bylo vytvořit různé typy prostorů, pamatujete si jaké?
 - o Které prostory vnímáte vy jako: soukromé, polo-soukromé, veřejné a polo-veřejné?
 - o Jaký typ aktivit se v nich odehrává?
 - o Kam byste si šel/šla sednout, trávit čas, kam byste ani nevstupoval/a
 - o Stává se, že lidé procházejí skrz?
- Využíváte kromě Vašich soukromých prostor bytu nějaké jiné společné prostory?
 - o Jak často? Za jakým účelem? S kolika dalšími rodinami/lidmi je využíváte?
 - o Využíváte některé i s nerezidenty (vlastními známými)? Liší se účel využití?
 - o Pokud ne, proč? Chtěl/a byste tuto situaci změnit? Měl/a byste zájem o větší/častější kontakt s ostatními rezidenty?
- Jaké ze společných prostor v Klidné nejvíce využíváte? (předzahrádky, lavičky, hřiště, pergola s pískovištěm, klubovny)
 - o Za jakým účelem? Jak často?
 - o Jsou prostory, které vůbec nevyužíváte? Proč?
 - o Jak funguje využívání společných prostor? (může tam každý? kdykoliv?)
- Podílníte se s ostatními rezidenty na přípravě/organizaci nějakých společných aktivit? Účastníte se některých těchto aktivit?
 - o Pokud ano, na kterých? Jak často?
 - o Čím si myslíte, že je způsobeno, že se začaly tyto společné akce organizovat?

ŽIVOTNÍ STYL A KAŽDODENNÍ MOBILITA

- Můžete prosím nakreslit mapu denního pohybu celé rodiny v průběhu jednoho dne v pracovním týdnu?
 - o důraz na lokalizaci aktivit
 - o ukázat problematická místa, bariéry, spolupráce, rozdělení rolí
- Jakou roli hraje lokalizace Vašeho bydlení při plánování různých aktivit?
 - o *u všech otázek se pokusit vztahovat k tomu, co bylo v předchozím bydlišti*
- Jaké jsou Vaše (osobní/rodinné) strategie organizace každodenních aktivit v čase a prostoru? Jak si v rámci domácnosti dělíte každodenní povinnosti?
- *(mělo by vést z zodpovězení těchto otázek: Jaká je souvislost s naplňováním potřeb a přání jednotlivých členů domácnosti? Jaká je povaha genderových vztahů v domácnosti?)*
- Jak se cítíte, že jste schopni/schopna se pohybovat po městě v každodenním životě ve srovnání s Vašimi představami? Můžete to prosím srovnat s předchozím bydlištěm?
- Cítíte nějaké bariéry, které vám v pohybu po městě zabraňují?
- Jaká je role ostatních osob žijících mimo domácnost při organizaci jejího každodenního života? (lokální-sousedé, nelokální, virtuální)
- Jak pomáhají tyto sociální vazby překonávat prostorové a časové bariéry?

- Jakou roli hraje charakter nového bydlení při formování Vašeho současného životního stylu/každodenním pohybu po městě?
- *(prvky cohousingu, které by měly vést k užším vazbám mezi obyvateli/ případně další charakter, který teď nevíme)* Jakou roli hrál charakter Vašeho životního stylu při výběru místa nového bydlení?
- Jak se změnil Váš životní styl po přistěhování? Čím je to způsobeno?
- Jaký byl váš životní styl před tím, než jste se přistěhoval/a do Klidné?
- Jak je pro vás osobně důležité pracovní naplnění? vs. Zajistit osobní péči o děti a rodinu?

VÝHLED DO BUDOUCNOSTI

- Dokážete si představit strávit zde zbytek života?
 - Pokud ne, kam byste se chtěl/a přestěhovat a proč?
 - Změnil/a byste něco na životě v Klidné? (z hlediska prostoru, lidí,...)
- Poděkování informátorovi
 → Zeptání na kontakty/doporučení dalších informátorů

Příloha 2: Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Název projektu: Prostorová mobilita, každodenní život a sociální vazby: případová studie žen Pražského metropolitního regionu

Institute: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze, Albertov 6, 128 43 Praha 2.

Výzkum: Projekt je financován Grantovou agenturou České republiky (GAČR 16-20991S) a zaměřuje prostorovou mobilitu, prostorové omezení a bariéry a adaptační strategie (včetně zhodnocení role sociálních vazeb) v každodenním životě žen v různých částech metropolitního regionu Prahy. Věnuje se rovněž studiu rezidenční a každodenní mobility a spokojenosti obyvatel žijících v Pražském městském regionu. Jedním ze zkoumaných typů jsou lokality s novou bytovou výstavbou.

Dobrovolnost: Účast na výzkumu je zcela dobrovolná. Máte možnost odmítnout odpověď na kladené otázky a kdykoliv rozhovor přerušit nebo ukončit, a to bez udání důvodu a bez rizika jakýchkoliv sankcí.

Důvěrnost: Rozhovor bude nahráván na diktafon. Z nahrávky bude vytvořen přepis, který bude plně anonymizován (budou změněna všechna osobní jména). Žádný z Vašich výroků nebo názorů nebude přímo spojován s Vaší osobou. Krátké citace ze zápisu mohou být využity v publikacích z výzkumu. Anonymizovaný text bude archivován.

Prosím zvolte (zakroužkujte) jednu z nabízených možností:

1. v rámci prezentací výsledků výzkumu je možné uvést výňatky z rozhovoru a celé mé jméno;
2. v rámci prezentací výsledků výzkumu je možné uvést výňatky z rozhovoru a celé mé jméno, ale přeji si autorizovat text, v němž bude použito;
3. v rámci prezentací výsledků výzkumu je možné uvést výňatky z rozhovoru a anonymní přezdívku;

Za Vaši spolupráci předem děkujeme!

Jméno:

Datum:

Podpis:

S případnými dotazy se prosím obraťte na:

Marii Horňákovou (e-mail: mariehornakova@gmail.com, tel.: 733 342 862),

Petru Špačkovou (e-mail: petra.spackova@natur.cuni.cz, tel.: 777 614 398).

Příloha 3: Průvodní dopis

Dobrý den,

jsme výzkumnice z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy a v současné době se ve své práci zabýváme projektem, který je zaměřený na rezidenční mobilitu a spokojenost obyvatel žijících v lokalitách s novou bytovou výstavbou. Místo Vašeho bydliště, projekt Klidná, jsme vybrali jako jednu z výzkumných lokalit, protože jej považujeme za velmi zajímavý.

V rámci výzkumu bychom rády uskutečnily hloubkové rozhovory s jeho novými obyvateli a obyvatelkami. Obracíme se proto na Vás s prosbou, zda by bylo možné s Vámi rozhovor uskutečnit, nebo případně získat kontakt, na některého z Vašich sousedů. Respondentem může být muž, či žena starší 18 let. Předpokládáme, že rozhovor bude trvat přibližně 60–90 minut a jsme ochotné přijít na Vámi zvolené místo.

Získané informace budou samozřejmě vedeny a zpracovávány anonymně. Využity budou v rámci výše zmíněného projektu „Prostorová mobilita, každodenní život a sociální vazby: případová studie žen Pražského metropolitního regionu“ (www.urrlab.cz) a v diplomové práci, která v rámci projektu vzniká.

Předem velmi děkujeme za ochotu a pomoc. Pokud byste potřebovali podrobnější informace týkající se našeho výzkumu nebo v případě jakýchkoliv jiných dotazů nás můžete kontaktovat na níže uvedených kontaktech.

S přáním hezkého dne,

Marie Horňáková, Petra Špačková a Jana Jíchová

Příloha 4: Vygenerované skupiny kódů (ATLAS.ti)

Report created by Marie Hornakova on 4. 5. 2017

Důvody výběru Klidné

- blízkost parku ● blízkost příbuzných ● cena ● charakter čtvrti/lokality ● dobrá dopravní dostupnost ● důraz na zelené plochy ● fyzické a architektonické dispozice ● garáže ● jednopodlažní byt ● klidná lokalita ● menší projekt (menší měřítko) ● myšlenka (idea) projektu ● novostavba ● předzahrádka ● první obyvatel bytu ● seskupení do hnízd ● školka ● sousedská blízkost ○ strach z přílišné "komunitnosti" ● úspora energie ● vhodné pro život s rodinou (dětmi) ● vyhovující nabídka a dostupnost služeb ● vyšší standardy ● zůstání ve městě ● zůstání ve stejné čtvrti ● zvažování alternativ

Negativní elementy

- absence komerčních prostor v Klidné ● absence metra ● bistro ● fyzická blízkost ● grilování ● horší dopravní dostupnost ● kavárna ● lokální obchody ● narušení krajinného rázu ● nedostatky spojené s dispozicí bytu/rezidence ● nekvalitní infrastruktura ● nemožnost upravovat předzahrádka ● nepřívětivé okolí ● nevyhovující dostupnost a nabídka služeb ● nezvaní hosté ● pejskaři ● pošta ● problém s cizinci ● problém s klíči ● problémy s využíváním sdílených prostor ● provedení mezizahrádka ● restaurace ● služby pro matky s dětma ● sportovní zařízení ● výstavba nových projektů ● zábor parku ● zloději

Obecné informace

- délka pobytu ● náhoda ● věk dětí ● velikost domácnosti ● vyhledání přes internet ● získání informací o projektu ● získání informací od kamarádů ● život v dětství ● způsob vlastnictví

Pozitivní elementy

- blízkost parku ● blízkost příbuzných ● blízkost zaměstnání ● charakter čtvrti/lokality ● charakteristika sousedů ● dobrá dopravní dostupnost ● fyzické a architektonické dispozice ● jednopodlažní byt ● klid v bytech ● klidná lokalita ● menší projekt (menší měřítko) ● mezizahrádka ● pískoviště ● předzahrádka ● sdílené prostory ● soukromé prostory ● soukromé vlastnictví ● sousedská blízkost ● sousedská výpomoc (laskavost) ● sousedské vazby/vztahy ● spokojenost se současným bydlením ● trojhnízdo ● vhodné pro život s rodinou (dětmi) ● vyhovující nabídka a dostupnost služeb

Rezidenční spokojenost

- absence komerčních prostor v Klidné ● absence metra ● bistro ● blízkost parku ● blízkost příbuzných ● blízkost zaměstnání ● charakter čtvrti/lokality ● charakteristika sousedů ● dobrá dopravní dostupnost ● fyzická blízkost ● fyzické a architektonické dispozice ● grilování ● horší dopravní dostupnost ● jednopodlažní byt ● kavárna ● klid v bytech ● klidná lokalita ● lokální

obchody • menší projekt (menší měřítko) • mezizahrádka • naplnění očekávání • narušení krajinného rázu • nedostatky spojené s dispozicí bytu/rezidence • nekvalitní infrastruktura • nemožnost upravovat předzahrádky • nepřívětivé okolí • nevyhovující dostupnost a nabídka služeb • nezvaní hosté • pejskaři • pískoviště • pošta • předzahrádky • přestěhování se jinam • problém s cizinci • problém s klíči • problémy s využíváním sdílených prostor • provedení mezizahrádky • restaurace • sdílené prostory • setrvání v Klidné • služby pro matky s dětma • soukromé prostory • soukromé vlastnictví • sousedská blízkost • sousedská výpomoc (laskavost) • sousedské vazby/vztahy • spokojenost se současným bydlením • sportovní zařízení • vhodné pro život s rodinou (dětmi) • výhled do budoucna • vyhovující nabídka a dostupnost služeb • výměna za větší byt • výstavba nových projektů • zábor parku • zloději

Rozhodnutí se přestěhovat

• bariéry pro život s dětmi • finanční problémy • impulz od rodičů • investice do nemovitosti • nedostačující kvalita bydlení • pocit nebezpečí • praktické rozhodnutí • rozrůstání rodiny • soukromé vlastnictví • špatně dopravně dostupné • vysoký nájem

Vytváření sousedských vztahů

• akce pro děti • akce pro dospělé • charakteristika sousedů • cizinci • facebook skupina • grilování • hlídání dětí • koncepce prostoru • lokalizace sousedských vztahů • mikuláš • mladé rodiny s dětmi • organizace společných aktivit • oslavy narozenin • prázdninové akce • promítání filmů • seznámení po vlnách • seznámení se sousedy v Klidné • seznámení skrze členství v SVJ výboru • seznámení skrze děti • seznámení skrze pořádané akce • silvestr • sousedé mimo Klidnou • sousedská blízkost • sousedská výpomoc (laskavost) • sousedské vazby/vztahy • společné aktivity • velikonoce • vlastní iniciativa • vyzvedávání dětí • zasílání emailů

Využívání prostor

• balkon • děti bez dozoru • hřiště • kvantifikace využívání společných prostor • mezizahrádka • náměstíčko a lavičky • pískoviště • předzahrádky • princip fungování sdílených prostor • sdílené prostory • soukromé prostory • společenská místnost • vybavení společenské místnosti • využívání prostor nerezidenty • využívání s vlastními kamarády • využívání sdílených prostor • využívání soukromých prostor • využívání společných prostor v ostatních hnízdech

Zvažování alternativ

• absence kontaktu se sousedy • central park • doba výběru nového bydliště • nevyužití prostor v budoucnosti • nutnost starat se o dům • osamělost v suburbii • pracovní a kulturní příležitosti • představa ideálního bydlení • preference staré zástavby • preference života ve městě • problém s "logistikou" dětí • problém s dojížděním • půdní vestavby • sídliště • suburbium • vila se zahradou • vytržení ze známého prostředí